

Mellom linjene

HVORDAN FORMER SPRÅK TILHØRIGHET
FOR PERSONER MED MIKSET BAKGRUNN?

Av Carina Elisabeth Carlsen

RAPPORT 1/26

Utgivelsesår: 2026

Tilskuddsmidler: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Utgiver: Likestillingssenteret
Parkgata 12
2317 Hamar

Tlf: 62 54 74 60
E-post: post@lss.no
Hjemmeside: www.likestillingssenteret.no

Likestillingssenteret (Stiftelsen Kvinneuniversitetet)

Likestillingssenteret er et tverrfaglig kompetansesenter med likestilling som fagområde. Senterets målsetting er å bidra til et inkluderende og rettferdig samfunn med like muligheter for alle. Målsettingen er knyttet opp mot et bredt likestillingsbegrep som inkluderer alle diskrimineringsgrunnlag (kjønn, etnisitet, livssyn, alder, seksuell orientering og nedsatt funksjonsevne). Likestillingssenteret har en aktiv informasjons- og pådriverrolle og er en drivkraft for økt likestilling lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Senteret tilbyr kompetanseheving på kjønn og likestilling samt utviklingsarbeid tuftet på forskningsbasert likestillingskunnskap til offentlige myndigheter, frivillige organisasjoner og privat næringsliv. Arbeidsmetodene er kurs og konferanser, utviklingsnettverk, prosessveiledning, mentoring, kartlegging, forskning og utredning.

Hovedsatsningsområder:

- Barn og unges oppvekstmiljø
- Samfunnsutvikling og deltakelse
- Arbeidsliv
- Likeverdige offentlige tjenester

Innhold

Forord	2
Sammendrag	4
DEL I: Rammer og språk Kapittel 1: Innledning og bakgrunn	5
1.1 Bakgrunn for prosjektet	5
1.2 Mandat og finansiering	6
1.3 Rapportens oppbygning og leserveiledning	6
1.4 Bruk av sitater	6
Kapittel 2: Begreper og definisjoner	7
2.1 Innholdsmerknad om språk og tematikk	7
2.2 Mikset/blandet/halvt	8
2.3 Hvem er hva?	10
2.4 Hvorfor benyttes begrepet «mikset» i denne rapporten?	12
2.5 Ord- og begrepsliste	12
Kapittel 3: Språk, makt og kolonial arv	16
3.1 Antirasistisk språkarbeid i norsk sammenheng	16
3.2 Språk om mikset erfaring i norsk kontekst	20
Del II: Prosjekt og metode Kapittel 4: Bakgrunn og gjennomføring	23
4.1 prosjektets utvikling – fra begrep til språk	23
4.2 Samarbeidspartnere	24
4.3 Metodiske rammer og design	24
4.4 Tiltak og datainnsamling	25
4.5 Rekruttering og utvalg	26
4.6 Detaljert beskrivelse av datainnsamlingen	26
4.7 Etske hensyn	27
4.8 Et levende og relasjonelt språk	28
4.9 Begrensninger	28
Kapittel 5: Resultater	28
5.1 Hvem er deltagerne?	29
5.2 Resultater fra spørreundersøkelsen	30
5.3 Resultater fra dialoggrupper og individuelle samtaler	33
Kapittel 6: Analyse og fortolkning	36
6.1 Analytisk tilnærming – hva analyseres og hvordan?	36
6.2 Spørreundersøkelsen	36

6.3 Dialoggruppene	38
Kapittel 7: Språkets betydning for identitet og tilhørighet	47
7.1 Språk som strategi og forhandling	47
7.2 Ønske om å være hel	48
7.3 Hvem er mikset?	49
Om begrepene rasialisert og rasifisert	50
7.4 Kulturelle hierarkier i Norge	51
Kapittel 8: Oppsummerende diskusjon - og veien videre	53
8.1 Interseksjonelle perspektiver	53
8.2 Maktforhold i samtalene	54
8.3 Rasisme i nære relasjoner	55
8.4 Det beste med å være mikset	57
Kapittel 9: Et språk i bevegelse	59
9.1 Et språk i bevegelse	59
9.2 Digital selvforståelse	61
Kapittel 10: Anbefalinger og ressurser	63
10.1 Våre anbefalinger	63
10.2 Videre lesing og anbefalte ressurser	65
Litteratur	68
Vedlegg 1. Spørreundersøkelsen	73
Vedlegg 2: Intervjuguide til dialoggruppene	76

FORORD

*«Han er halvt norsk, han er halvt egypter
Han går på fester, nei han er alltid nykter
Han bor hos faren sin, han bor hos mamma
Han spiser brunost, falafel og shawarma
Han bor i åsen, han bor i blokk
Han kan arabisk, han snakker norsk
Men han er brun, hei please; han er hvit!
Han feirer jul, det er høytid når det er Eid
Men han er rik, kom igjen a; han er fattig!
Hei, han er hvit, nei, se på'n; han er svarting!
Han ser fordeler, og han ser ulemper
Han er hva du sier, han veit hva du tenker
Og her hjemme, kaller de han utlending
Og der borte, kaller de han utlending
Men vi er enig om at vi blir fresh selv om
Identitet lett dreper med en strek mellom»
--- «Identitet som dreper», Karpe (2006)*

Kjært barn har mange navn – men hva med når barnet ikke helt vet hva det heter?

Når navnet stadig endrer seg, eller når det aldri helt får velge selv hvem det er? Hva skjer når språket vi har tilgjengelig, er formet av koloniale forestillinger om hvem som hører hjemme – og hvem som ikke gjør det?

Teksten du nettopp leste er et utdrag fra Karpes «Identitet som dreper», og viser til opplevelsen av å ha røtter i flere land – Norge og Egypt - og det å stadig bli tolket og dømt ut fra andres fordommer og forståelse. Teksten beskriver en tilværelse preget av motsetninger: Frustrasjonen over aldri helt å passe inn, men også hvordan identitet kan være en kilde til både styrke og sårbarhet.

Denne rapporten tar utgangspunkt i at tilhørighet kan forstås og uttrykkes på mange måter, og at identitet ikke kan reduseres til nasjonal tilhørighet. Den undersøker hvordan mennesker med mikset bakgrunn snakker om identitet og tilhørighet i Norge, og hvordan språket vi bruker former disse erfaringene. Prosjektet springer ut av et ønske om å utforske nettopp dette språket – ikke for å finne det «perfekte» begrepet, men for å åpne en samtale som lenge har vært fraværende, særlig når det gjelder mennesker med det som ofte omtales som mixed (race)-bakgrunn. For språk er makt, og ordene vi bruker om hverandre har betydning.

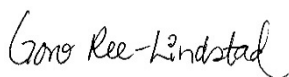
Gjennom samtaler, intervjuer og refleksjoner fra mange i denne gruppen, har arbeidet fått sin form. De har delt erfaringer om hvordan det kan oppleves å falle mellom kategorier, å ikke bli sett som «nok», og samtidig leve med et mangfold av identiteter som ikke alltid lar seg forklare med eksisterende språk. Flere forteller at de som barn og ungdom savnet ord og kunnskap for å forstå seg selv, mens andre i dag etterlyser et språk for å kunne snakke med egne barn. Noen ønsker mer informasjon, fellesskap og bevissthet – mens andre spør om vi virkelig trenger flere begreper.

Dette viser bredden og kompleksiteten i erfaringene, og nettopp derfor behovet for samtalen. For selv om det å være mikset ofte omtales som noe nytt, er det på ingen måte et nytt fenomen.

Denne rapporten er en del av et pågående arbeid for å utvikle et mer nyansert språk om identitet, tilhørighet, antirasisme og rasisme i Norge. Den gir ikke endelige svar, men inviterer til videre dialog. Målet er ikke å fastsette et nytt ord, men å bidra til et språk – og et rom – som rommer flere historier, flere erfaringer og flere måter å forstå seg selv og hverandre på.

Takk til Bufdir for midler og takk til alle som har delt sine tanker, historier og erfaringer. Takk til samarbeidspartnerne: Minotenk, Nasjonalt Antirasistisk Nettverk, Reform – ressurscenter for menn, Senter for likestilling, og til ekspertgruppen som har bidratt med klokskap, tid og innsikt.

Hamar, 23.01.26

Goro Ree-Lindstad

Direktør

Carina Elisabeth Carlsen

Prosjektleder

SAMMENDRAG

Denne rapporten undersøker hvordan mennesker med mikset bakgrunn forstår og bruker språk om identitet, rasisme og tilhørighet, og hvilke behov som finnes for et mer presist og inkluderende antirasistisk språk i Norge. Prosjektet startet med et ønske om å finne ett begrep som kunne beskrive blandet bakgrunn, men utviklet seg raskt til å handle om språket i seg selv: hvilke ord som finnes, hva de rommer, og hvordan de virker i praksis – både inkluderende og ekskluderende.

Gjennom dialogmøter, individuelle samtaler og en spørreundersøkelse har vi samlet erfaringer fra deltakere med ulike typer mikset bakgrunn. Et tydelig funn er at erfaringene varierer betydelig med synlighet, fenotype, kontekst og relasjon, og at ingen enkelt betegnelse kan favne denne bredden fullt ut.

Deltakerne beskriver både behovet for et språk som gir gjenkjennelse og forståelse, og risikoen for at faste begreper kan virke begrensende eller ekskluderende. Språk oppleves som både ressurs og belastning, ved at det kan åpne for tilhørighet, men også bidra til usynliggjøring når ordene ikke treffer (jfr.Small, 2024). Prosjektet viser at miksethet ikke er én identitet, men en sammensatt og flerdimensjonal erfaring som krever fleksible og kontekstnære begreper.

Rapporten viser et bredt og sammensatt behov for språk blant personer med mikset bakgrunn. I lys av funnene, og av eksisterende forskning og forvaltningsspråk, drøftes begrepet *multirasial* som en mulig, foreløpig analytisk inngang, uten at dette representerer et entydig ønske eller en felles betegnelse blant deltakerne.

Rapportens anbefalinger retter seg mot forvaltningen, media, politikere, fagmiljøer og sivilsamfunn. De handler blant annet om behovet for mer presis språkbruk, økt oppmerksomhet på både synlig og usynlig rasialisering, bedre statistiske kategorier og mer forskning på norske erfaringer med mikset bakgrunn.

Samlet viser funnene at språk både kan skape tilhørighet og bidra til ekskludering. Det understreker behovet for mer bevisst språkbruk, flere nyanserte begreper og en bredere forståelse av norskhet og tilhørighet.

DEL I: RAMMER OG SPRÅK | KAPITTEL 1: INNLEDNING OG BAKGRUNN

Prosjektet ble gjennomført av Likestillingssenteret i 2025 for å bidra til å utvikle et mer nyansert antirasistisk språk i Norge, med særlig vekt på erfaringene til personer med mikset bakgrunn. Arbeidet søker å synliggjøre og anerkjenne disse perspektivene i den offentlige samtalen om antirasisme, og retter derfor oppmerksomheten mot språket som brukes, så vel som mot det språket som mangler.

1.1 BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

Likestillingssenteret så behovet for å undersøke hvordan begrepet «mixed» brukes i Norge, og hvilke ord som best beskriver erfaringene til personer med foreldre med ulik etnisk eller kulturell bakgrunn. Behovet vokste fram gjennom senterets arbeid med antirasisme, der det ble tydelig at mange med mikset bakgrunn mangler et språk som oppleves relevant i en norsk kontekst.

Selv om begreper fra engelskspråklige land ofte brukes, er ikke disse alltid tilpasset norske erfaringer; forskning har vist at mange etablerte etnisk/rasemessige begreper kan være lite forståelige eller aksepterte også i den engelskspråklige konteksten de stammer fra, noe som kan forsterke avstand til dem de beskriver (Aspinall, 2020).

Personer med bakgrunn som kan beskrives som «mikset», her tilnærmet gjennom statistikk om norskfødte med innvandrereforeldre, er en av de raskest voksende gruppene i Norge. Statistikk viser at antallet norskfødte med innvandrereforeldre har økt fra om lag 2 000 i 1970 til over 221 000 i 2024, og utgjør nå om lag 4 % av befolkningen, med en forventet økning til ca. 7 % innen 2050 (IMDi, 2025; SSB, 2024). Samtidig viser forskning at personer som befinner seg mellom etablerte kategorier ofte opplever at eksisterende begreper ikke fanger deres erfaringer, noe som kan føre til usynlighet eller feilaktige antakelser om identitet og tilhørighet (Root, 1996; Rysst, 2022). Prosjektet tok utgangspunkt i disse erfaringene og undersøkte både hva slags språk som allerede finnes, hvilke behov som uttrykkes i miljøene selv, og om det er behov for nye eller tydeligere begreper.

Selv om prosjektet i hovedsak tar utgangspunkt i erfaringene til personer med mikset bakgrunn i minoritetskontekster, inkluderte vi også enkelte deltakere med det vi omtaler som hvit-mikset bakgrunn. Dette var et bevisst, men avgrenset valg, for å synliggjøre at spørsmål om språk, tilhørighet og utenforskap ikke utelukkende oppstår langs én akse, men formes i møte mellom makt, normer og forestillinger om hvem som naturlig hører til (Twine & Gallagher, 2008). Samtidig viser fraværet av nasjonale minoriteter i materialet behovet for videre forskning som i større grad rommer flere erfaringer på tvers av etablerte kategorier.

1.2 MANDAT OG FINANSIERING

Denne rapporten er utarbeidet som del av et prosjekt finansiert av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) gjennom tilskuddsordningen Tiltak mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer. Likestillingssenteret har vært ansvarlig for gjennomføring av prosjektet.

Prosjektet hadde som utgangspunkt å undersøke språkbruk knyttet til identitet, tilhørighet og rasisme, med særlig vekt på hvordan personer med mikset bakgrunn omtales og forstår seg selv i en norsk kontekst. Underveis ble det tydelig at språk ikke kan forstås isolert fra de erfaringene det beskriver. Samtaler, spørreundersøkelse og dialogmøter avdekket et bredere landskap av erfaringer knyttet til identitet, synlighet, tilhørighet, makt og rasialisering.

Dermed utviklet prosjektet seg fra å undersøke enkeltbegreper til å utforske språkets betydning mer helhetlig – særlig for mennesker som ofte befinner seg mellom etablerte kategorier. Rapporten gir ikke endelige svar på hvilke begreper som bør brukes, men søker å synliggjøre kompleksiteten i erfaringene og bidra med kunnskap til videre arbeid innen antirasisme, forskning, forvaltning og offentlig samtale.

1.3 RAPPORTENS OPPBYGNING OG LESERVEILEDNING

Denne rapporten er skrevet for fagpersoner, forvaltning, organisasjoner, personer som selv har erfaring med mikset bakgrunn og andre interesserte. Rapporten er strukturert slik at den beveger seg fra ramme og teori til empiri og analyse. Først presenteres bakgrunn og begrepsrammeverk, deretter metode og empiriske funn. I analysen løftes temaer som språk, identitet, tilhørighet og representasjon fram gjennom deltakernes egne stemmer. Avslutningsvis presenteres diskusjon, anbefalinger og forslag til videre arbeid.

Begrepene som brukes i rapporten er ment som analytiske verktøy for å utforske erfaringer og strukturer, og er ikke ment som normative merkelapper som definerer enkeltpersoner. Hvordan begrepene forstås og brukes, vil kunne variere mellom lesere og kontekster. I neste kapittel finner du begrepsavklaringer og ordliste.

1.4 BRUK AV SITATER

Sitatene i rapporten er hentet fra både spørreundersøkelsen og dialoggruppene. Alle sitater er anonymisert og lett bearbeidet der det har vært nødvendig for å ivareta personvern og lesbarhet. Sitatene løftes fram for å synliggjøre deltakernes egne perspektiver og språk.

KAPITTEL 2: BEGREPER OG DEFINISJONER

Språket vi bruker er ikke nøytralt. Det former hvordan erfaringer forstås, settes i sammenheng og gis betydning. I denne rapporten brukes derfor begreper som både er politisk, historisk og emosjonelt ladet. Dette kapitlet gjør rede for hvordan sentrale ord og uttrykk brukes som analytiske verktøy, og for hvilke avgrensninger og vurderinger som ligger til grunn for begrepsvalgene.

2.1 INNHOLDSMERKNAD OM SPRÅK OG TEMATIKK

Denne rapporten handler om språk, identitet og tilhørighet, og berører temaer som rasisme, usynliggjøring og makt. I denne sammenhengen brukes også begreper og uttrykk som historisk har vært – og fortsatt kan være – belastende, som for eksempel «rase» eller «white passing». For noen lesere kan møtet med slike ord eller beskrivelser vekke ubehag eller retraumatisering.

Begrepene brukes med bevissthet og varsomhet fordi rapporten undersøker hvordan språk – både historisk og i dag – virker i samfunnet og former erfaringer av identitet og tilhørighet. Målet er ikke å legitimere eller normalisere stigmatiserende språk, men å bidra til økt forståelse av hvordan språk, makt og tilhørighet henger sammen, og hvordan ord både kan åpne og lukke rom for anerkjennelse.

Å skrive om identitet, tilhørighet og rasisme innebærer et særlig ansvar. Vi er bevisste på at måten disse temaene formidles på, også kan risikere å gjenskape strukturer og forestillinger som rapporten søker å utfordre. Arbeidet har derfor vært forankret i en bred og sammensatt arbeids- og ekspertgruppe, som har bidratt til å identifisere blindsoner, utfordre antakelser og nyansere perspektiver. Samtidig vil enhver framstilling være situert og ufullstendig. Rapporten gir ikke endelige svar på hvordan vi bør snakke om identitet og tilhørighet i Norge, men er ment som et kunnskapsbidrag til en større og pågående samtale.

I denne samtalen er det også viktig å erkjenne at forestillinger om «det norske» og nasjonalt fellesskap fortsatt står sterkt i samfunnet – både som rammer for fellesskap og tilhørighet, og som normer som kan gjøre enkelte erfaringer mer selvfølgelige enn andre. Dette gjelder også for personer med mikset bakgrunn, som i ulik grad møter forventninger knyttet til hvordan «norskhet» skal forstås, uttrykkes og gjenkjennes. Rapporten undersøker ikke norsk nasjonalisme som sådan, men anerkjenner at nasjonale fortellinger og kulturelle hierarkier utgjør en del av bakteppet for deltakernes erfaringer. Ambisjonen er ikke å avvise betydningen av norsk kultur og historie, men å bidra til et språk som rommer flere måter å tilhøre fellesskapet på – uten at noen må tilpasse seg noen norm for å passe inn.

Begreps- og ordlisten som følger, er derfor ment som analytiske verktøy. De beskriver språkbruk i en norsk kontekst, men forutsetter ikke at personer med mikset bakgrunn identifiserer seg som norske. Flere deltakere understreker at de ikke ønsker å forstås innenfor en norskhetsramme, mens andre opplever at de ikke får mulighet til å gjøre det. Dette språkarbeidet søker å romme hele dette spenningsfeltet, uten å lukke det gjennom entydige eller normative definisjoner.

«Jeg har en forståelse av at språk og begreper er viktige for å få forståelse av seg selv, men samtidig er språket mangelfullt. (...) Det er en ambivalent assosiasjon med språket og begrepene vi har, fordi de ikke treffer.»

«Språket og begrepene har endret seg i takt med hvordan jeg forstår meg selv... Det påvirker hvordan man føler tilhørighet.»

2.1.1 PROBLEMATISERING AV ORDENE «BAKGRUNN» OG «OPPRINNELSE»

I rapporten brukes «bakgrunn» som et nøytralt og praktisk begrep for å beskrive familiehistorie, geografisk tilknytning eller kulturelle erfaringer. Samtidig anerkjenner vi at ordet kan oppleves problematisk, fordi det i norsk sammenheng ofte impliserer at noe «ikke-norsk» forstås som sekundært, avvikende eller mindre synlig. I denne rapporten brukes begrepet uten en slik rangering, og vi legger til grunn at mennesker kan ha flere sider av identiteten sin i forgrunnen – inkludert identiteter som ikke nødvendigvis forstås innenfor en norskhetsramme.

I rapporten brukes også begrepet «opprinnelse». Opprinnelse refererer her primært til geografisk tilknytning, ettersom dette er den vanligste betydningen i norsk offentlig språkbruk. Samtidig kan opprinnelse også forstås kulturelt, for eksempel som tradisjoner, språk, historie og praksiser som preger en persons selvforståelse uavhengig av geografi. For mange med mikset bakgrunn kan kulturell opprinnelse være vel så viktig som, eller viktigere enn, geografisk tilhørighet. Ved å bruke begrepet i en bredere forstand blir det mulig å romme erfaringer som ikke lar seg beskrive gjennom entydige eller statiske nasjonale kategorier.

2.1.2 PROBLEMATISERING AV BEGREPER SOM «NORSKHET»

Denne rapporten er skrevet i en norsk kontekst og tar utgangspunkt i norske samfunnsrammer og offentlig språkbruk. Referanser til norskhet brukes analytisk, som beskrivelser av strukturer og forventninger deltakerne møter, og innebærer ikke at personer med mikset bakgrunn forutsettes å identifisere seg som norske. Samtidig anerkjenner rapporten at det å være norsk ikke forutsetter etnisk norske røtter, og at norskhet også kan forstås som en identitetsfølelse knyttet til oppvekst, tilhørighet og hverdagsliv i Norge.

Rapporten tar videre utgangspunkt i at identitet og tilhørighet kan forstås på mange måter, og søker å romme erfaringer som både ligger innenfor og utenfor etablerte norskhetsrammer. Dette gjelder hvordan norskhet kan forstås og erfares av personer med mikset bakgrunn, uavhengig av om de identifiserer seg som norske, delvis norske, eller ikke innenfor en norskhetsramme i det hele tatt.

2.2 MIKSET/BLANDET/HALVT

I kontekster der begrepet «rase» fortsatt brukes, er mixed race et utbredt engelskspråklig uttrykk for personer med foreldre med ulik geografisk og/eller etnisk bakgrunn. På norsk finnes det ikke ett tilsvarende, etablert begrep, men flere betegnelser som brukes i ulike sammenhenger, blant annet:

- blandet etnisitet
- blandet
- flerkulturell

- multirasial
- tverrkulturell
- tverrasial
- mikset

Mange omtaler seg også som «halvt», og velger å løfte fram de ulike etniske eller kulturelle tilhørighetene de har, fremfor å samle erfaringene under én felles betegnelse (Minotenk, personlig kommunikasjon, 2025).

I tillegg benytter noen internasjonale begreper, enten fordi de oppleves som mer presise, eller fordi de gir større gjenkjennelse i bestemte kontekster. Internasjonalt finnes begreper som:

- mixed
- mixed heritage
- biracial
- multicultural
- hapa
- métis
- mestizo
- hāfu
- muta'addid al-judhūr (arabisk, oversatt: «med flere røtter»)

Disse begrepene har ulik historisk og politisk forankring, og oppleves svært forskjellig av dem som bruker dem. Bruken illustrerer samtidig at språk om mikset bakgrunn er situert og kontekstavhengig, og preget av både nasjonale tradisjoner og globale språklige strømninger.

Forsøk på å oversette *mixed (race)* til norsk har ført til en rekke ulike betegnelser, blant annet «flerkulturell», «multikulturell», «krysskulturell», «mikset», «x-grads innvandrere» og «blandet etnisitet». Begrepet «rase» brukes ikke som faglig kategori i norsk språkbruk, og Språkrådet er tydelige på at «blandet rase» ikke bør brukes (Språkrådet, personlig kommunikasjon, 2025). Direkte oversettelser av *mixed race* avvises, blant annet fordi slike betegnelser viderefører forestillinger om biologiske «raser» og er nært knyttet til historisk rasistisk tenkning (Språkrådet, personlig kommunikasjon, 2025).

Språkrådet peker samtidig på at det kan være problematisk å etablere en fast norsk merkelapp som direkte tilsvarende *mixed race*. I konkrete sammenhenger har ulike kombinasjoner med «blandet» vært drøftet, uten at det gis noen generell anbefaling (Språkrådet, personlig kommunikasjon, 2025).

Kombinasjoner med «blandet» vurderes i utgangspunktet som språklig brukbare. Av disse er «blandet etnisitet» det uttrykket som mest entydig peker mot personer med foreldre fra ulike etniske bakgrunner (Språkrådet, personlig kommunikasjon, 2025). Samtidig er også «etnisitet» et sammensatt begrep som kan romme ulike dimensjoner, og som kan forstås og avgrenses på ulike måter. Bruk av «blandet etnisitet» innebærer derfor egne avveininger og kan oppleves ulikt.

Begrepene «flerkulturell» og «multikulturell» er i hovedsak synonyme og betegner personer eller miljøer med tilknytning til flere kulturer. «Tverrkulturell» kan også brukes i denne betydningen, men kan i tillegg vise til noe som er felles på tvers av kulturer. «Krysskulturell» framstår primært som en direkte oversettelse av *cross-cultural* og brukes i norsk helst som «tverrkulturell». Disse begrepene viser i hovedsak til kulturell tilhørighet og er derfor mindre presise som betegnelser på etnisk sammensetning (Språkrådet, personlig kommunikasjon, 2025).

På denne bakgrunnen bruker vi i denne rapporten betegnelsen *mikset* i en bred betydning. Begrepet viser til personer med foreldre fra ulike geografiske, etniske eller kulturelle bakgrunner. I noen sammenhenger forstås dette primært som bakgrunn som kombinerer det som omtales som «vestlig» og «ikke-vestlig», men i dette prosjektet har vi valgt en videre tilnærming. Begrepet omfatter også personer med samisk bakgrunn, personer fra nasjonale minoriteter i Norge, samt personer med foreldre fra ulike majoritetsbefolkninger som likevel kan erfare utenforskap, rasisme eller diskriminering. Hvordan den enkelte velger å identifisere seg kan variere både mellom personer og over tid, og det finnes foreløpig begrenset forskning på erfaringer med mikset bakgrunn i norsk kontekst (Sandset, 2020; Mino-tenk, 2025).

Samtidig rommer begrepet mikset et vidt spekter av erfaringer (Noble, 2021; Sandset, 2020; Salole, 2024). Det kan blant annet gjelde personer som:

- vokser opp med én dominerende identitet, enten fordi omgivelsene kategoriserer dem på en bestemt måte, fordi dette ligger i oppdragelsen, eller fordi de selv velger det
- opplever flere tilhørigheter samtidig, og som beveger seg mellom disse avhengig av situasjon og kontekst
- velger å distansere seg fra deler av egen bakgrunn, for eksempel fordi enkelte erfaringer er smertefulle eller belastende
- Erfaringene er også overførbare til personer som:
 - er utenlandsadopterte, og kan oppleve spenninger mellom kulturell oppvekst og synlig minoritetsposisjon
 - har foreldre som selv er monokulturelle/monoetniske, men som har vokst opp i en annen kultur (ofte omtalt som *third culture kids*), og dermed navigerer flere kulturelle referanser samtidig

Denne variasjonen illustrerer hvor sammensatt feltet er – og hvor krevende det kan være å samle alle disse erfaringene under én betegnelse.

2.3 HVEM ER HVA?

I dagligtale, og tidvis også i omtale av statistikk, brukes formuleringer som «halvt norsk og født i Norge» eller «halvt norsk og født i utlandet». Slike uttrykk er imidlertid ikke forankret i offisiell statistikk. Statistisk sentralbyrå (SSB) registrerer ikke opplysninger om etnisitet i sine statistiske registre, og utarbeider derfor ikke statistikk basert på etniske kategorier. Det finnes dermed ingen nasjonal statistikk som direkte måler befolkningens etnisitet.

Det SSB har, er informasjon om fødeland i tre generasjoner (personen selv, foreldre og besteforeldre). På bakgrunn av dette konstrueres variabelen landbakgrunn. Ifølge SSBs egne beskrivelser er dette en registerbasert metode der ulike fødelandsopplysninger kombineres, noe som gir 30 mulige kategorier for landbakgrunn i befolkningen. To av disse kategoriene utgjør gruppene som inngår i den ordinære innvandrerstatisikken, mens de øvrige 28 som regel slås sammen under betegnelsen «øvrig befolkning» (Dzamarija, 2014).

2.3.1 PRINSIPPER FOR FASTSETTING AV LANDBAKGRUNN (SSB)

Kort fortalt gjelder følgende prinsipper for landbakgrunnsvariabelen:

- **For personer født i utlandet** er landbakgrunnen som regel eget fødeland.
- **For personer født i Norge** fastsettes landbakgrunn ved først å se på foreldrenes fødeland i rekkefølgen mor, deretter far.
- **Dersom begge foreldrene er født i Norge**, går man videre til besteforeldrenes fødeland i rekkefølgen mormor, morfar, farmor og farfar.
- **Det første utenlandske fødelandet** som forekommer i denne slektsrekken, registreres som landbakgrunn (Dzamarija, 2014).

Dette betyr at dersom en person har en norskfødt mor og en far født i Sveits, vil vedkommende i SSBs statistikk få landbakgrunn Sveits, selv om personen ikke regnes som innvandrер etter SSBs definisjon (Dzamarija, 2014). Selv om mor alltid undersøkes først i SSBs metode, er det altså det første utenlandske fødelandet i slektsrekken som avgjør landbakgrunn. I tilfeller der mor er norskfødt og far er født i utlandet, vil derfor fars fødeland bli registrert som landbakgrunn.

SSB skiller mellom:

- **Innvandrere:** personer født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre
- **Norskfødte med innvandrerforeldre:** personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre

De øvrige 28 kombinasjonene inngår som nevnt i det SSB betegner som **den øvrige befolkningen** (Dzamarija, 2014).

Det er viktig å understreke at variabelen *landbakgrunn*, slik den brukes i SSBs statistikk:

- **ikke er identitet**
- **ikke er selvforståelse**
- **ikke er etnisitet**
- **ikke er et uttrykk for kulturell praksis, språk eller opplevd tilhørighet**
- **men et teknisk resultat av en registerbasert metode**, der fødeland i tre generasjoner kombineres etter en fastsatt rekkefølge for statistiske formål (Dzamarija, 2014)

Dette innebærer at personer med svært ulike erfaringer, identiteter og tilknytninger kan havne i samme statistiske kategori, samtidig som personer med tilsynelatende like livserfaringer kan plasseres i ulike kategorier. Landbakgrunn må derfor forstås som et analytisk og administrativt verktøy, ikke som en beskrivelse av hvem folk er, hvordan de forstår seg selv, eller hvilke identiteter de lever med.

Dette illustrerer at SSBs statistikk er knyttet til formelle data om fødeland og slektsregistre, og ikke til etnisitet som sosialt eller kulturelt fenomen. Selv om SSB til enhver tid kan vise til hvor mange personer som har ulike landbakgrunnskombinasjoner i Statistikkbanken (for eksempel tabeller over innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre etter landbakgrunn) (SSB, 2025), gir disse variablene ingen direkte informasjon om etnisk tilhørighet eller opplevd identitet.

Denne typen statistiske avgrensninger er ikke særegne for norsk sammenheng, men følger et bredere mønster der statlige kategorier både reflekterer og former samfunnets forståelse av «rase», tilhørighet og forskjell (Nobles, 2000).

Som følge av dette brukes begrepene *mikset*, *blandet* og *halvt* i denne rapporten som analytiske arbeidsbegreper for å kunne diskutere erfaringer som ikke fanges opp i offisielle statistiske kategorier.

Begrepene er ment som midlertidige begrepsrammer, og ikke som faste eller normative merkelapper som angir «etnisk status». Samtidig presiseres det at ikke alle er komfortable med slike betegnelser, og at bruken av arbeidsbegreper ikke er ment å definere eller begrense enkeltpersoners egne erfaringer eller identitetsforståelser.

2.4 HVORFOR BENYTTES BEGREPET «MIKSET» I DENNE RAPPORTEN?

I rapporten brukes begrepet *mikset* som et samlebegrep. Vi har valgt ordet *mikset* fordi det fungerer praktisk i denne sammenhengen, ikke fordi vi mener det er det riktige eller beste ordet.

Begrepet *mikset*:

- oppleves mindre teknisk enn *flerkulturell* og mindre kategoriserende enn *blandet*
- åpner for å snakke om både synlige og usynlige former for blandet bakgrunn
- er allerede i bruk blant mange unge og i sosiale medier
- ble benyttet av en stor andel av respondentene

Samtidig anerkjenner rapporten som tidligere nevnt at ordet *mikset* ikke passer for alle, og at flere parallelle uttrykk kan eksistere samtidig. For noen kan ordet gi en følelse av gjenkjennelse, for andre kan det oppleves forenkende eller for tett koblet til fenotyper og «rase».

«Jeg er komfortabel med å kalle meg mixed race på engelsk, men ikke på norsk. På norsk vil jeg nok kutte «race» og bare si miksa. Det er jo det jeg er, og det forklarer ganske kjapt hva jeg mener»

«Vel, jeg kan i hvertfall si grunnen til at jeg ikke bruker mixed - og det er nok konnotasjonen til renhet og at man ikke villa ha brukt det om man hadde blandet en trønder med en østlending. Altså begrepet gir en sterk referanse til både pseudovitenskap og Nazismens fremtokt. Tatt i betraktning hvordan Herman Lundborg foregrep seg på både samiske etnisiteter, men også andre i Uppsala så trenger man ikke å reise langt for å finne en vold mot de som bærer to kulturer. I arkivet fra Statens Rasebiologiske institutt som ligger i Uppsala Universitetet, så ser man begrepet brukt av både Herman Lundborg, men også andre institusjoner av den sorten i både London og Paris.»

2.4.1 FLERE TYPER ERFARING

Begrepet *mikset* brukes i denne rapporten som et bredt analytisk begrep for å undersøke erfaringer som ofte faller mellom etablerte kategorier. Samtidig er det viktig å understreke at erfaringene som rommes av begrepet er ulike, og at rapporten søker å synliggjøre forskjeller snarere enn å samle dem til én felles erfaring. Miksethet forstås her som et analytisk utgangspunkt, ikke som en entydig identitet.

2.5 ORD- OG BEGREPSLISTE

For å gjøre rapporten lettere å lese, redegjøres det her for noen sentrale begreper som brukes gjennom teksten. Flere av begrepene er i utvikling og kan forstås på ulike måter. Forklaringene som gis, viser hvordan begrepene brukes i denne rapporten.

Betegnelser som viser til forskjeller mellom mennesker, blant annet knyttet til hudfarge, brukes ikke som objektive eller biologiske kategorier, men som sosiale og kulturelle konstruksjoner. Begrepene er

ment å beskrive samfunnsskapte skiller og erfaringer, slik de kommer til uttrykk i den konteksten rapporten omhandler.

Begrep	Forklaring
Antirasistisk språk	Et språk som bevisst utfordrer stereotypier, synliggjør variasjon og søker å skape rom for tilhørighet fremfor å skape avstand.
Blandet	Et dagligdags norsk ord som ofte brukes synonymt med <i>mikset</i> . Kan oppleves som nøytralt, men også som upresist eller distanserende.
Code switching / kodeveksling	Når mennesker endrer språk, tone eller væremåte for å tilpasse seg ulike miljøer. Brukes her om hvordan personer med mikset eller minorisert bakgrunn skifter uttrykk mellom majoritets- og minoritetskontekster.
Colorism	Colorism kan på norsk forstås som hudtonebasert forskjellsbehandling, og viser til hvordan personer med lysere hud ofte tillegges høyere status, større troverdighet og flere privilegier enn personer med mørkere hud – også innenfor samme etniske eller rasialiserte gruppe.
Eksotifisering	Når personer eller kulturer fremstilles som «spennende» eller «fremmede» på en måte som reduserer dem til stereotypier.
Etnisitet	Etnisitet handler om kulturell tilhørighet, for eksempel språk, tradisjoner, historie, religion og felles opplevelser. Det beskriver sosiale og kulturelle fellesskap, ikke biologiske forskjeller. I motsetning til dette bygger forestillingen om mennesker som inndelt i biologiske kategorier på en idé som forskningen for lengst har avvist. Slike kategorier har historisk blitt brukt til å legitimere diskriminering.
Fenotype	Rapporten benytter i hovedsak begrepet <i>hudtone</i> , men bruker også <i>fenotype</i> der dette er faglig relevant. Hudtone er valgt som hovedbegrep fordi det er mer konkret og tilgjengelig, mens fenotype viser til observerbare biologiske egenskaper som oppstår i samspill mellom genetiske faktorer og miljø.
Flerkulturell	Brukes ofte i norsk offentlighet om personer med bakgrunn fra flere kulturer. Har gjerne fokus på kultur fremfor etnisitet og synlighet. Oppleves av noen som for generelt.
Hvit-mikset	Personer med to hvite foreldre, men ulik nasjonal eller kulturell bakgrunn – for eksempel polsk og norsk – som likevel kan oppleve diskriminering eller utenforskap. Erfaringene deres kan kaste lys over hvordan utenforskap også kan oppstå innenfor majoritetsbefolkningen.
Identitet	Hvordan mennesker forstår og beskriver seg selv, ofte i samspill med hvordan de blir forstått av andre. I rapporten brukes begrepet både individuelt og kollektivt. Identitet forstås i denne rapporten som noe som kan være både nasjonalt og transnasjonalt. Det er ikke alle med mikset bakgrunn som ønsker å identifisere

	seg som norske, selv om de bor i Norge eller har norsk familie. Begrepene som brukes i denne rapporten må derfor ikke forstås som uttrykk for et krav om norskhet, men som beskrivelser av erfaringer som eksisterer i, og ofte formes av, norske rammebetingelser.
Majoritetsbefolkning	Den største eller dominerende befolkningsgruppen i et samfunn, ofte forstått som den gruppen som har definisjonsmakt når det gjelder språk, kultur og samfunnsnormer.
Melaninrik	En inkluderende betegnelse brukt om personer med mer melanin i huden. Brukes som et nøytralt alternativ til andre alternativer som kan oppleves belastende, med vekt på at forskjellsbehandling skyldes samfunnets blikk, ikke hudfargen i seg selv.
Mikset	Brukt som samlebegrep i rapporten. Se egen utdyping.
Minorisert	Å bli gjort til minoritet gjennom samfunnets normer og maktforhold – ikke fordi man nødvendigvis er færre i antall, men fordi man blir definert som «annerledes».
Mono/monoetnisk	<i>Mono</i> betyr «én». Monoetnisk brukes om personer, grupper eller samfunn som består av eller identifiserer seg med én etnisk bakgrunn.
Nasjonale minoriteter (i Norge)	Begrepet brukes om grupper i Norge som har lang historisk tilknytning til landet, og som beskyttes gjennom Europarådets rammekonvensjon. De nasjonale minoritetene er: romani/tatere, rom, jøder, kvener/norskfinner og skogfinner. Disse gruppene har ulike erfaringer med marginalisering, statlig kontroll og assimilering.
Opprinnelse	Brukes vanligvis om geografisk tilknytning, men kan også referere til kulturell bakgrunn, språk, tradisjoner eller familiehistorie. For personer med mikset bakgrunn kan opprinnelse romme flere typer tilhørighet som ikke nødvendigvis er knyttet til ett sted.
«Rase»	I rapporten brukes ordet «rase» enkelte steder, alltid i hermetegn, for å tydeliggjøre at det refererer til et begrep med en belastet historie – et begrep som ikke beskriver biologiske realiteter, men sosiale forestillinger om forskjell. Samtidig anerkjenner vi at det finnes ulike syn også innen antirasistiske miljøer på hvordan eller om begrepet bør brukes. Derfor omtales det med varsomhet og bevissthet om dets historiske og politiske bagasje.
Rasifisert / rasialisert	Beskriver en sosial prosess der personer tillegges betydning, egenskaper eller forventninger basert på fenotype, hudfarge, etnisitet eller antatt opprinnelse. Begrepet viser ikke til biologiske forskjeller, men til hvordan samfunnets blikk, normer og kategoriseringer former forståelsen av individet.
Rasialisert imposter syndrom	Opplevelsen av å ikke være «ekte nok» til å tilhøre sin egen gruppe, eller frykten for å bli oppfattet som uautentisk. Brukes særlig om personer med mikset bakgrunn som opplever å bli lest forskjellig i ulike sammenhenger.

White passing / å leses som hvit	Når en person med minoritets- eller mikset bakgrunn blir oppfattet som hvit, og dermed unngår deler av diskrimineringen som ellers kan følge av synlig annerledeshet. Kan samtidig føre til usynliggjøring av erfaringer med rasisme og identitet. Begrepet regnes som problematisk, fordi det kan forsterke forestillingen om hvithet som en sosial standard det er mulig å «passere» inn i. Likevel brukes det mye i både forskning og aktivisme for å beskrive hvordan privilegier og synlighet påvirkes av andres blikk.
Urfolk	Urfolk er grupper som har levd i et område før dagens stater ble etablert, og som har bevart egne språk, kulturer og tradisjoner over tid. I Norge er samene anerkjent som urfolk, med særskilte rettigheter gjennom norsk lov og internasjonale avtaler.
Å leses som	Et uttrykk brukt for å beskrive hvordan mennesker blir oppfattet eller tolket av andre, ofte basert på ytre kjennetegn som hudfarge, språk, navn eller klesstil. Å «leses som norsk» eller «leses som hvit» handler om hvordan man blir plassert sosialt, uavhengig av hvordan man selv identifiserer seg.

Tabell 1: Ord- og begrepsliste

KAPITTEL 3: SPRÅK, MAKT OG KOLONIAL ARV

Språk skaper virkelighet. Hvilke ord vi bruker for å beskrive hverandre, påvirker hvordan vi forstås, både av andre og av oss selv. Et sentralt utgangspunkt for dette prosjektet har derfor vært å undersøke hvilket språk som faktisk finnes for å beskrive personer med flere kulturelle, etniske eller rasiale tilhørigheter, og hva disse ordene rommer.

3.1 ANTIRASISTISK SPRÅKARBEID I NORSK SAMMENHENG

Språket som brukes for å beskrive mennesker med mikset eller fleretnisk bakgrunn er ikke nøytralt, men historisk og politisk situert. Begreper som *mixed*, *mixed race*, *hybrid*, *blanding*, *mestizo/mestis*, *hafu*, *halvt*, *mulatt*, *creolsk* og *eurasian* har røtter i koloniale og raseteoriske systemer som bygget på forestillinger om «rase», blod, renhet og hierarkisering av mennesker (Nakashima, 1992; Noble, 2021; Stoler, 2002). Slike betegnelser fungerte ikke bare beskrivende, men som redskaper for sosial kontroll, juridisk regulering og symbolsk rangering.

Denne språkhistorien har fortsatt en påvirkning for hvordan vi omtaler og forstår oss selv i dag. Delta-kerne beskriver hvordan ord som i dag kan fremstå som positive eller nøytrale, bærer med seg en belastet historie:

«... har gjort en del dypdykk i raseteori og funnet ut at mye av det språket vi bruker om oss ¹er jo et kolonialisert språk. Jeg hørte en podcast ... om begrepet *mestis*, og de snakket veldig positivt om det. Og så fikk jeg liksom lært i går at det er et ganske rasistisk begrep, på lik linje med *mulatt*.»

«I mange tilfeller er jo bakgrunnen vår ²et resultat av at det har vært forbudt, eller ganske grove voldelige ting. Det er en lei historie.»

Koloniale kategorier for «blandede» identiteter fungerte ikke bare som beskrivelser, men som normative markører for tilhørighet, rettigheter og verdi. Disse betegnelseene var tett knyttet til regulering av sosial rang, privilegier, og til forestillinger om «rase», blod og renhet (Stoler, 2002). Også i Norge har denne typen kategorisering hatt betydning, selv om vi lenge har blitt forstått som marginalt berørt av kolonialisme (Skjong, 2023).

Norske aktører var del av europeiske koloniale og imperialistiske prosjekter gjennom blant annet dansk-norske kolonier i Karibia, slavehandel fra Vest-Afrika og handelskolonier i Asia. Samtidig deltok hundretusener av nordmenn i bosetterkoloniale strukturer i Nord-Amerika, i perioder preget av fordrivelse og massedrap på urfolk (FN, 2023; Skjong, 2023). Disse historiene har vært med på å forme forestillinger om «rase», fremmedhet og sosial rang, også i en norsk kontekst (Gullestad, 2007; Nilsen,

¹ De av oss som er mikset

² De av oss som er mikset

2020). Koloniale hierarkier gjorde seg også gjeldende innenfor Norges grenser. Fornorskningspolitikken overfor samer og kvener/norskfinner innebar omfattende assimileringstiltak, sosial kontroll og institusjonelle inngrep (Sannhets- og forsoningskommisjonen, 2023). Lignende tiltak rammet også romani/tatere, rom og jøder, og inkluderte segregering, overvåking og dokumenterte tilfeller av tvangssterilisering av romani/tatere (NOU 2015:7; St.meld. nr. 15 (2000–2001)).

I denne sammenhengen er språk av særlig interesse, ikke som en isolert forklaringsfaktor, men som et virkemiddel i bredere maktprosesser. Rasialiserte betegnelser har kunnet fremstå som «nøytrale» eller «tradisjonelle» nettopp fordi de har vært forankret i nasjonale fortellinger om likhet, uskyld og homogenitet. På denne måten har språket bidratt til å etablere og opprettholde grenser mellom norm og avvik, ofte uten at maktforholdene bak betegnelse har blitt anerkjent (Gullestad, 2007).

Dette kommer også tydelig fram i måten informanter beskriver ord som *hybrid* og *blandet*:

«Hybrid ... da tenker jeg på høns, ikke sant? Og det gir jo heller ikke gode assosiasjoner med tanke på rasismehistorie. Ordet blandet gir også noe som knytter seg, selv om det ikke nødvendigvis er et problem med etnisitet – det er noe med 'blod' og 'å være blandet'.»

«Når man leser om antirasisme og kolonialisme, så endrer språket seg. Man blir var på om man skal bruke det ene ordet eller det andre... hva passer best i hvilken sammenheng? Hva passer best for meg selv?»

Språk om identitet er fortsatt preget av historiske forestillinger om blod og avstamning, der den enkeltes verdi og tilhørighet ble forstått som noe som kunne måles og deles opp (Stoler, 2002).

«Det har å gjøre med den raseteorien de opererte med, hvor liksom én dråpe feil blod farga deg for alltid. Det påvirker at vi sier vi er 'halvt noe', at man begynner å kvantifisere hvor mye man er av noe.»

Samtidig er det viktig å huske på at språk ikke er statisk. Ord, kategorier og betydninger utvikles og forhandles kontinuerlig i møte mellom erfaringer, relasjoner, samfunnets blikk og tilgjengelige språklige rammer. Identitet formes gjennom disse prosessene (Hall, 1990). Spørsmålet er derfor ikke bare hvilke ord som brukes, men hvilke forestillinger om normalitet, avvik og hierarki dette språket viderefører – også når intensjonen ikke er ekskluderende.

Som sosialantropolog Michelle A. Tisdell påpeker, finnes det blant mennesker med afrikansk bakgrunn ingen entydig konsensus om begrepsbruk. Mange utøver i stedet definisjonsmakt ved å velge betegnelser situasjonsavhengig, basert på kontekst, relasjoner og egen identitetsforståelse. Tisdell fremhever samtidig betydningen av arbeidet og påvirkningskraften til ulike aktører og miljøer over tid, og understreker at det er gjennom slik innsats at språket ikke er statisk (Tisdell, personlig kommunikasjon, 2026).

3.1.1 HISTORISKE SPRÅKLINJER OG SPRÅKLIG MOTSTAND

Språk fungerer både som beskrivelse og som maktutøvelse. Mange av begrepene som i dag forstås som rasistisk belastede, var lenge del av alminnelig norsk språkbruk og ble ansett som nøytrale, der majoriteten fikk definere hva som var normalt, objektivt og uskyldig (Gullestad, 2007). Dette gjelder både n-ordet og betegnelser som *mulatt*, som springer ut av koloniale raseteorier der mennesker ble kategorisert etter antatt «rase» og «blandingsgrad». På denne måten handler språkdebatten ikke først

og fremst om enkeltord, men om hvordan forestillinger om «rase», etnisitet, nasjon og tilhørighet normaliseres gjennom språk.

Motstand mot språklig endring synliggjør hvordan rasistiske tankemåter kan fremstå som naturlige nettopp fordi de er tett knyttet til etablerte forestillinger om språk, historie, moral og nasjonal identitet (Gullestad, 2007). I norsk kontekst har denne motstanden ofte vært begrunnet i forestillingen om at rasisme tilhører andre historiske og geografiske sammenhenger enn den norske. Forskning viser at flere oppfatter den norske rasismedebatten som overdrevet, og mener at dette «ikke skjer i Norge» (Synnes et al., 2023). Når rasisme forstås som et individuelt moralsk spørsmål, snarere enn som noe som virker gjennom språk, institusjoner og hverdagslige klassifiseringer, blir minoriteters erfaringer ofte marginalisert (Gullestad, 2007; Tisdal, 2020).

Mot slutten av 1990-tallet og begynnelsen av 2000-tallet ble denne forståelsen i økende grad utfordret. Afrikan Youth in Norway (AYIN) problematiserte bruken av rasialiserte betegnelser og synliggjorde hvordan språk ikke bare beskriver mennesker, men også bidrar til å produsere sosial ulikhet og utenforskap. Kritikken innebar et skifte i fokus: fra språkbrukerens intensjon til språkets faktiske virkninger, særlig slik disse kommer til uttrykk i møte med institusjoner og offentlighet (Gullestad, 2005; jfr. Tisdal, u.å.).

Språkdebatten har fortsatt også i nyere tid. Eksempelvis peker Lakeri Ertzgaard i et debattinnlegg i VG i 2026 på at kampen om språk i bunn og grunn handler om makt: hvem som får definere mennesker, og hvilke erfaringer som gis legitimitet i offentligheten (Ertzgaard, 2026). Som sosialantropolog Michelle A. Tisdal oppsummerer, har striden om n-ordet og andre rasialiserte betegnelser pågått i flere tiår. Dette kommer blant annet til uttrykk i Dagbladets publisering av «Ikke kall oss negere» og John Ertzgaards debattinnlegg i 2000, samt i Lakeri Ertzgaards innlegg «Slutt å si N-ordet» nær tjue år senere (jfr. Tisdal, 2020; Tisdal, personlig kommunikasjon, 2026).

Også kunstnere og samfunnsdebattanter har bidratt aktivt til utviklingen av et mer antirasistisk språk. Som Tisdal påpeker, formidler blant annet poet og samfunnsdebattant Guro Sibeko kunnskap om antirasistisk begrepsbruk gjennom litteratur og offentlig samtale. I *Alle blir fri* (2022) redegjør Sibeko for egne språklige preferanser, og forklarer hvorfor begreper som *melaninrik* og *rasifisert* oppleves som mer presise og mindre reduserende enn tidligere betegnelser (Sibeko, 2022).

Tisdal understreker samtidig betydningen av å anerkjenne arbeidet og påvirkningskraften til aktører og miljøer som har vært sentrale i denne utviklingen over tid. Det er gjennom deres innsats at språket ikke forblir statisk, men utvikles og forhandles i takt med endrede erfaringer, maktforhold og samfunnsforståelser (Tisdal, personlig kommunikasjon, 2026). Et sentralt poeng i denne språklige motstanden har vært retten til å definere seg selv. Gjennom egne fortellinger, aktivisme, litteratur og dokumentasjonsarbeid har minoriteter utfordret hvordan de blir kategorisert av majoriteten. Dette synliggjør hvordan språk henger sammen med verdighet og anerkjennelse, og hvordan betegnelser som «minoritet», «innvandrere» og «norsk» ikke er faste, men forhandles i praksis (Tisdal, 2020).

Språk og kategorier formes imidlertid ikke bare i møte mellom mennesker, men også gjennom større institusjonelle og samfunnsmessige sammenhenger. Hvilke prosjekter som får støtte innen antirasistisk arbeid, hvilke temaer som løftes fram i forskning og offentlig debatt, og hvilke historier som blir samlet inn og formidlet, påvirker hvilke erfaringer som anses som relevante, og hvilke som faller

utenfor. På denne måten er institusjoner og ordninger med på å avgjøre hvilke fortellinger som får plass, og hvilke som forblir usynlige (jfr. Tisdell, u.å.).

Dette gjelder også denne rapporten. Ved å samle inn og formidle bestemte erfaringer, er den med på å forme hvilke historier om språk, rasisme og identitet som løftes fram. Slik inngår rapporten selv i det landskapet den beskriver, og blir en del av hvordan kunnskap produseres og sirkulerer.

I dag er betegnelser som *n*-ordet i stor grad anerkjent som rasistisk belastede. Samtidig fortsetter slike ord å virke, både som historiske etterlevninger og gjennom forsøk på reappropriering innenfor berørte grupper. Kampen om språk handler derfor ikke bare om ordvalg, men om definisjonsmakt: om hvem som får navngi erfaringer, og hvilke betegnelser som gis legitimitet i offentlighet og institusjoner (Gullestad, 2005; Tisdell, 2020).

«Jeg har måttet bruke dette skumle n-ordet. Jeg trodde pappaen min var n-konge. Alt annet handlet jo om slaver. Det var det eneste positive. Det har vært språklig vanskelig fordi alt var så negativt.»

3.1.2 HVORDAN ORDET *MELANINRIK* HAR UTVIKLET SEG OG BLITT EN DEL AV NORSK ANTIRASISTISK SPRÅK

Ordbruken vi har i dag om hudfarge og rasisme har endret seg over tid. Et relevant eksempel på norsk-afrikaneres bidrag til utviklingen av ordbruk i Norge er fremveksten av begrepet *melaninrik*.

Begrepet vokste fram i antirasistiske miljøer som svar på behovet for språk som kunne omtale hudfarge uten å videreføre historisk belastede og rasialiserte betegnelser. Selv om begrepet trolig ble brukt i begrensede sammenhenger tidligere, tyder tilgjengelige kilder på at *melaninrik* først fikk bredere utbredelse i norsk offentlighet fra midten av 2010-tallet og utover, blant annet gjennom litteratur, aktivisme og offentlig debatt.

Begrepet brukes i dag også utenfor antirasistiske miljøer og organisasjoner som arbeider med rasisme og diskriminering, og har for mange blitt en del av dagligtalen. Samtidig har ordet vært gjenstand for offentlig debatt i norske medier, der både språkbrukere og språkeksperter har diskutert betydning og bruksområder. Noen har uttrykt skepsis, blant annet fordi begrepet tar utgangspunkt i biologisk terminologi, mens andre mener at *melaninrik* gir et mer presist og mindre belastet alternativ til tidligere betegnelser for hudfarge (Majid, 2021; Saue Johansen & Skorpe Olsen, 2024).

Utviklingen av begrepet *melaninrik* er et godt eksempel på hvordan aktører over tid har påvirket språkbruk, holdninger og definisjonsmakt. Gradvis har norsk språk tatt inn nye ord som svar på behovet for et mer inkluderende og antirasistisk språk, noe som illustrerer at språk ikke er statisk, men kontinuerlig i bevegelse når nye erfaringer gis språklig form.

«I begynnelsen synes jeg ordet melaninrik var veldig rart og kunstig. Jeg husker vi lo av det. Jeg foretrekker egentlig å kalle meg selv brun, men når jeg snakker med folk som ikke forstår rasisme blir det fort feil. Eller... det kjennes feil ut. At når de sier «brun», så sier de egentlig noe annet, om du skjønner? Så da bruker jeg melaninrik og har egentlig blitt så vant til det at det har vokst på meg.»

3.2 SPRÅK OM MIKSET ERFARING I NORSK KONTEKST

Erfaringer fra arbeidet med denne rapporten tyder på at språket i Norge på dette feltet er både fragmentert og i endring. I offentligheten brukes ord som *flerkulturell*, *blandet*, *mangfoldig*, *rasifisert* og *mikset* tidvis om hverandre, gjerne for å beskrive mennesker eller erfaringer som på ulike måter krysser etablerte kategorier. Samtidig har disse begrepene ulike historiske røtter, betydninger og politiske implikasjoner, og de viser ikke nødvendigvis til det samme. Mange av dem er dessuten hentet fra engelskspråklige diskusjoner, særlig i USA og Storbritannia, og får derfor en noe annen betydning og funksjon i norsk sammenheng.

Minotenk (2025) har, gjennom sitt pågående trafikklysprosjekt, forsøkt å tydeliggjøre hvordan ord kan oppleves ulikt avhengig av historikk og bruk. I dette systemet rangeres begreper som *grønne*, *gule* eller *røde* avhengig av hvor trygge, nøytrale eller problematiske de anses å være. Ordene som er relevante for dette prosjektet – som *mikset*, *blandet* og *flerkulturell* – vurderes som gule. Det vil si ord som kan brukes, men som bør kontekstualiseres og forstås kritisk. Denne vurderingen er et godt utgangspunkt for å «sette tonen» i rapporten: språk er ikke statisk, men levende og situasjonsbestemt.

Samtidig formes og uttrykkes identitet i dag også i digitale rom, ikke minst gjennom sosiale medier. Dette bidrar til at både identitetsforståelser og språk er i bevegelse. Til sammen peker dette mot behovet for et språk som er både presist og fleksibelt – og som kan romme ulike erfaringer med tilhørighet, også slik de utvikles og uttrykkes på nye arenaer.

«Jeg opplever meg som norsk med røtter fra et annet land. Både samfunn, system og venner definerer det annerledes.»

«Alle ord som har vært brukt før har så veldig nedsettende ladning i seg.»

3.2.1 BEHOVET FOR SPRÅK OM MIKSET ERFARING

Det kan oppleves som et paradoks at det er behov for egne begreper for å beskrive erfaringer med det å være mikset. I et samfunn som ønsker å være inkluderende, kan nye kategorier framstå som begrensende eller unødvendige. Samtidig viser materialet i denne rapporten at fraværet av språk kan bidra til usynliggjøring og gjøre det vanskelig å sette ord på erfaringer som faktisk preger hverdagen.

Flere deltakere beskriver et behov for språk som gir gjenkjennelse, særlig i perioder der spørsmål om identitet og tilhørighet er fremtredende. For mange handler det ikke om å bli plassert i en fast kategori, men om å ha ord som gjør det mulig å forstå seg selv, finne fellesskap og navigere i møte med samfunnet, forskning, forvaltning og offentlige tjenester.

Samtidig uttrykker deltakerne ambivalens til brede sekkebetegnelser. Noen peker på at slike begreper kan bli for upresise, eller fylles med nytt, negativt innhold over tid. Behovet som beskrives er derfor ikke et ønske om nye, entydige kategorier, men om et mer nyansert språk som kan romme kompleksiteten i det å være mikset.

«Jeg tror at for store sekkebetegnelser kan være en ulempe, fordi vi da blir mindre presise. Av og til er det behov for å anerkjenne nyanser, og vi må bidra til at ordene våre ikke fylles med negativt innhold. Men det må skje på en inkluderende måte, og bidra til et inkluderende språk. Det er ikke sikkert store sekkebetegnelser, der mange kanskje ikke kjenner seg igjen, bidrar til et inkluderende språk.»

«Hvorfor er det viktig å ha et ord for begrepet «mixed»?

«Ønsker i utgangspunktet ikke at barna omtales som Mixed, men alt handler om kontekst. Så forstår at det er behov for det i noen tilfeller, og da bør det være et godt begrep.»

Dette behovet må forstås i lys av at forestillinger om «rase», til tross for at de er avvist som biologisk realitet, fortsatt har sosial og politisk betydning. Slike forestillinger former forventninger, tilhørighet og handlingsrom, og påvirker hvordan vi blir sett, møtt og kategorisert i hverdagen. Erfaringer knyttet til hudfarge, navn, språk eller aksent viser hvordan disse kategoriseringene fortsatt virker, også i en norsk kontekst.

Språket om mikset erfaring oppstår i dette spennet mellom ønsket om å overskride kategorier som deler mennesker inn etter opphav, og behovet for å gi navn til erfaringer som ellers forblir språkløse – som å bli lest som «annerledes», å befinne seg mellom etablerte kategorier, eller å romme flere tilhørigheter samtidig.

Som flere deltakere uttrykker, handler dette til syvende og sist om å få tilgang til et språk som åpner for forståelse og samtale, snarere enn å lukke identitet i faste rammer.

«Jeg har nok savnet ord og begreper som bidrar til å skape forståelse for det å være miksa og åpne en samtale om de gjerne litt unike erfaringene miksa folk har.»

«Jeg synes det er vanskelig å vite hvem jeg er i samtaler om rasisme og antirasisme. Men det handler også om at når jeg sier jeg er mikset eller halvt, blir folk ofte mer opptatt av privilegiene mine enn de utfordringene jeg står i. Og jeg har det, altså. Privilegier, altså. Men jeg har utfordringer også. Jeg er jo ikke immun mot rasisme, bare fordi jeg er halvt hvit, liksom. Så et begrep som kunne romme, uten å usynliggjøre hadde vært supert.»

3.2.2 MANGFOLD AV ORD OG BEGREPER

I arbeidet med å utvikle et antirasistisk språk på norsk har begrep som rasifisert og melaninrik fått større plass. «Melaninrik» brukes om mennesker med mye melanin i huden og favner mange som utsettes for rasisme, men ikke alle. «Rasifisert» legger vekt på at «rase» ikke er et biologisk faktum, men en sosial konstruksjon som skaper og opprettholder maktforhold (Gannon, 2016; Goldman, 2011; Gullestad, 2002).

For personer med mikset bakgrunn kan begreper som *melaninrik* og *rasifisert* oppleves utilstrekkelige. Dette handler ikke nødvendigvis om at begrepene ikke er relevante, men at de ofte ikke oppleves dekkende nok for hele erfaringen. Man kan være både melaninrik og rasifisert, men disse betegnelse fungerer i mange sammenhenger som tilleggskarakteristikker snarere enn som beskrivelser av identitet. Flere peker på at språket mangler rom for nyanser, og for erfaringer som ikke bare handler om hudfarge, men også om tilhørighet, kultur og hvordan man blir møtt. I en norsk kontekst forsterkes dette ytterligere ved at identitet ofte forstås og vurderes i relasjon til hvithet som norm (jfr. Evans & Evans, 2022).

I dette arbeidet, og gjennom samtaler med samarbeidspartnere, ekspertgruppen og dialoggruppene, har det kommet frem mange ulike perspektiver på språk og begreper. Noen ser behovet for et nytt ord som kan skape synlighet og anerkjennelse, og som kan bidra til å utvikle et mer nyansert antirasistisk språk. Andre er skeptiske og peker på faren for å overkonseptualisere identitet og at nye begreper kan sementere skiller i stedet for å bygge broer. Flere understreker at det avgjørende ikke nødvendigvis er

ordet i seg selv, men hvordan vi snakker om identitet, makt og forskjell, samt hvilke rom vi skaper for at enkeltindividet kan definere seg selv.

De eksisterende begrepene har begrensninger. For eksempel kan ord som «multikulturell» eller «krysskulturell» skape forventninger om tilhørighet til konkrete kulturer, som ikke alltid er relevante. «Bikulturell» eller «bietnisk» rommer heller ikke mennesker med flere enn to bakgrunner. Selv mixed (race) er problematisk, fordi det kan gi assosiasjoner til genetisk «blanding» og reprodusere koloniale forestillinger om «renhet» og avvik.

«Ofte så føles det reduserende fordi jeg opplever at det ikke rommer kompleksiteten i bakgrunnen min. Det setter også opp et kunstig skille mellom 'det norske' og 'noe annet', som om det er rart å kunne være begge deler samtidig.»

Dette viser at spørsmålet om språk ikke kan reduseres til en ren oversettelsesøvelse. Det handler om hvordan vi forstår identitet, tilhørighet og forskjell, og hvordan vi ønsker å snakke om dem i en norsk kontekst.

I de nordiske landene oppfattes miksede erfaringer ofte som noe nytt, mens de i realiteten alltid har eksistert (Sandset, 2020). Likevel finnes lite forskning på gruppen, og kunnskapen i både skole, helsevesen, forvaltning og offentlig samtale er begrenset. Kanskje er det derfor behovet for et språk oppleves særlig sterkt, nettopp fordi det handler om synlighet, selv om språk alene ikke skaper endring.

3.2.3 SPRÅKSPØRSMÅLENE PROSJEKTET HAR UNDERSØKT

Prosjektet har undersøkt hvilke erfaringer deltakerne har med språk knyttet til identitet, rasisme og tilhørighet, og hvordan ulike begreper oppleves og brukes i praksis. Materialet viser at det ikke finnes én entydig løsning når det gjelder språk om mikset bakgrunn, men at behovene varierer med kontekst, erfaring og livssituasjon.

Deltakerne beskriver blant annet hvordan ulike begreper kan fungere forskjellig i ulike sammenhenger, og hvordan flere uttrykk ofte brukes parallelt. Samtidig peker de på både fordeler og begrensninger ved brede samlebetegnelser, og på hvordan ordvalg alltid er knyttet til erfaringer av makt, synlighet og utenforskap.

Disse funnene peker mot et mer grunnleggende spørsmål om fellesskap og forskjell. Selv om personer med mikset bakgrunn deler enkelte erfaringer, som å navigere mellom ulike tilhørigheter, eller å mangle et språk som fullt ut rommer egne erfaringer, oppleves dette på ulike måter. Det som fremstår som felles, er derfor ikke én identitet, men et behov for språk som kan romme nyanser, kompleksitet og variasjon.

DEL II: PROSJEKT OG METODE | KAPITTEL 4: BAKGRUNN OG GJENNOMFØRING

Dette kapitlet beskriver prosjektets oppbygning, samarbeidspartnere og metodiske tilnærming. Det redegjør for hvordan arbeidet utviklet seg fra et ønske om å finne ett nytt begrep, til en bredere utforskning av språkets betydning for identitet, tilhørighet og anerkjennelse i en norsk kontekst. Kapitlet gir også en oversikt over datainnsamling, analyse, etiske hensyn og prosjektets begrensninger.

4.1 PROSJEKTETS UTVIKLING – FRA BEGREP TIL SPRÅK

Prosjektet begynte med et konkret og ambisiøst mål: å finne et begrep som kunne beskrive mennesker med foreldre med ulik etnisk eller kulturell bakgrunn. Bak initiativet sto Likestillingssenteret, sammen med Senter for likestilling, Reform – ressurscenter for menn, Nasjonalt antirasistisk nettverk og Minotenk, søkte støtte fra Bufdir for å undersøke behovet for et nytt og mer treffende språk for tilhørighet i Norge.

Bakgrunnen var et økende behov for ord som oppleves relevante i en norsk kontekst. I dag henter vi ofte begreper fra engelskspråklige land når vi snakker om rasisme, identitet og tilhørighet. Selv om disse begrepene kan være nyttige, risikerer de å virke fremmede og lite forankret i norske erfaringer. Likestillingssenteret ønsket derfor, i samarbeid med fagmiljøer og enkeltpersoner, å bidra til en bredere samtale om hva et norsk antirasistisk språk kan og bør være – og for hvem.

I arbeidet med prosjektet, ble det etablert en ekspertgruppe med forskere, språkvitere, rådgivere og personer med erfaringskompetanse. Målet var å utforske hvilke ord som allerede fantes, og hva de betydde i praksis. Allerede under det første møtet oppstod det tydelige diskusjoner: Noen ønsket et nytt begrep som kunne bidra til synlighet og anerkjennelse, mens andre var skeptiske til behovet og uttrykte bekymring for å importere kategorier fra amerikansk kontekst. Forskerne pekte på behovet for et tydeligere språk i forskning og statistikk, mens andre var opptatt av hvordan begreper brukes i praksis – i media, skole og helsevesen – og hvilke konsekvenser de kan få.

Disse diskusjonene ble avgjørende for prosjektets videre retning. Etter hvert ble det tydelig at spørsmålet ikke først og fremst handlet om å finne ett nytt ord, men om å undersøke språket i seg selv – dets begrensninger, muligheter og betydning for identitet og tilhørighet. Prosjektet utviklet seg dermed fra å være en begrepsjakt til å bli en språklig og sosial utforskning: Hvilket språk finnes allerede? Hva ligger i det? Har vi behov for et mer utviklet språk? Og hva er viktig med et språk som rommer flere erfaringer?

«De norske ordene kjennes utilstrekkelige.»

«Jeg har ikke følt jeg har hatt et ord... Men jeg vet ikke om det er noe jeg vil bruke sånn egentlig.»

«Grunnen til at jeg bruker biracial er fordi det er ord som passer identiteten min best. Jeg kunne kanskje også brukt multiracial, med tanke på bestemor var mix selv. Men det som har passet best er å beskrive min norsk/kinesisk bakgrunn, siden det er det jeg identifiseres med mest. Jeg bruker engelske ord fordi jeg gikk på internasjonale skoler og det engelske språket har ord som har passet best.»

4.2 SAMARBEIDSPARTNERE

4.2.1 ARBEIDSGRUPPEN

- Carina Elisabeth Carlsen, seniorrådgiver ved Likestillingssenteret
- Hasti Endestad, Nasjonalt antirasistisk nettverk
- Ina Slaveykov, rådgiver ved Reform – ressurscenter for menn
- Kristina Miklavic, Likestillingssenteret
- Linda Noor, daglig leder i Minotenk
- Mary Ann Skretteberg Warenius, rådgiver ved Senter for likestilling
- Ole Nordfjell, rådgiver ved Reform – ressurscenter for menn
- Zeynab Bouhedjeur, rådgiver ved Minotenk

4.2.2 EKSPERTGRUPPEN

- Guro Sibeko, språkviter
- Lill Salole, Cand.polit. i krysskulturell psykologi
- Sara Blikstad Nyegaard, forsker ved Holocaust-senteret
- Tony Sandset, forsker ved Universitetet i Oslo
- Winnie Nyheim-Jomisko, psykolog

4.2.3 ANDRE BIDRAGSYTERE

- Christine Furuberg, Fagkonsulent for flerkulturelt kunnskaps- og kompetansesenter
- Goro Ree-Lindstad, Direktør ved Likestillingssenteret
- Jørgen Berg-Sollien, Kommunikasjonsrådgiver ved Likestillingssenteret
- Michelle Tisdell, sosialantropolog, forfatter og forsker
- Mikael D. Mack, Greater Africa Foundation
- Silje Mathisen, Seniorrådgiver ved Likestillingssenteret
- Språkrådet
- Dialoggruppene

4.3 METODISKE RAMMER OG DESIGN

Prosjektet har en utforskende og kvalitativ tilnærming. Formålet har ikke vært å etablere statistiske sannheter eller representativitet, men å få innsikt i hvordan språk, identitet og tilhørighet oppleves og forstås i praksis. Den metodiske tilnærmingen er derfor eksplorativ, med vekt på å synliggjøre nyanser, mønstre og erfaringer som ikke alltid fanges opp gjennom kvantitative metoder alene.

Prosjektet har involvert et bredt spekter av aktører med ulike roller. Likestillingssenteret etablerte en prosjektgruppe med ansvar for gjennomføring og koordinering, og inviterte samarbeidspartnere og fagpersoner til å delta i en ekspertgruppe som kombinerte faglig og erfaringsbasert kunnskap.

Metodisk bygger prosjektet på tre hoveddeler:

1. Diskusjoner i ekspertgruppen
2. En nasjonal spørreundersøkelse
3. Dialoggrupper og individuelle samtaler

Disse tre delene utfylte hverandre og ga et sammensatt datagrunnlag som danner utgangspunkt for analysen.

4.4 TILTAK OG DATAINNSAMLING

Med utgangspunkt i prosjektets metodiske rammer ble det gjennomført flere tiltak for å samle inn erfaringer og perspektiver knyttet til språk, identitet og tilhørighet. Datainnsamlingen besto av en kombinasjon av kvantitative og kvalitative metoder, som til sammen ga et bredt, men erfaringsnært materiale.

Prosjektet omfattet følgende tiltak:

- en spørreundersøkelse om språk og begrepsbruk
- dialoggrupper med fysisk oppmøte i Kristiansand, Hamar og Oslo
- dialoggrupper gjennomført digitalt via Teams
- et utfyllende spørreskjema for personer som ønsket å bidra uten å delta i dialoggrupper

Spørsmålene i både spørreundersøkelsen og dialoggruppene kretset rundt bruk og forståelse av ulike begreper, opplevelser av tilhørighet og identitet, samt refleksjoner rundt behovet for språk som oppleves relevant og anerkjennende i en norsk kontekst.

De enkelte tiltakene beskrives nærmere i underkapitlene nedenfor.

4.4.1 SPØRREUNDERSØKELSE (VEDLEGG 1)

Spørreundersøkelsen ble utviklet i samarbeid med ekspertgruppen for å kartlegge hvordan ulike begreper brukes og forstås, og hvilke behov som finnes for et mer presist språk om identitet og tilhørighet. Den besto av både åpne og lukkede spørsmål, og ga deltakerne mulighet til å beskrive egne erfaringer og refleksjoner rundt ord som «mikset», «blandet» og «flerkulturell». Formålet var å få fram bredden i språkbruk og de ulike følelsene begrepene vekker.

4.4.2 DIALOGMØTER (VEDLEGG 2)

Etter spørreundersøkelsen og i dialog med ekspertgruppen ble det utviklet en intervjuguide som danner grunnlag for dialogmøtene.

Dialogmøtene fant sted i:

- Kristiansand
- Oslo
- Hamar
- Online

4.5 REKRUTERING OG UTVALG

Deltakerne i prosjektet ble rekruttert gjennom samarbeidspartnere, ekspertgruppen og åpne invitasjoner i sosiale medier. Rekrutteringen skjedde delvis som en snøballeffekt, der deltakere inviterte andre med lignende erfaringer. Formålet var å nå personer med ulike erfaringer, geografisk bakgrunn og grad av tilknytning til tematikken. Denne bredden gjorde det mulig å samle både faglige og personlige perspektiver, og å inkludere stemmer fra personer som i ulik grad identifiserer seg med betegnelsen mikset.

Utvalget har likevel enkelte begrensninger. Flertallet av deltakerne identifiserer seg som kvinner, mens menn og ikke-binære personer er mindre representert. Dette kan delvis henge sammen med rekrutteringskanalene som ble brukt. Deltakere under 25 år og over 45 år er også underrepresentert, noe som kan skyldes blant annet rekrutteringsmetodene. Prosjektet lyktes heller ikke med å rekruttere deltakere fra Nord-Norge eller nasjonale minoriteter, og disse perspektivene er derfor begrenset. Disse skjevhetene er tatt i betraktning i analysen og peker på behov for videre studier.

4.6 DETALJERT BESKRIVELSE AV DATAINNSAMLINGEN

4.6.1 SPØRREUNDERSØKELSEN

Spørreundersøkelsen ble gjennomført i juni 2025 og var åpen i ti uker. Den ble distribuert digitalt gjennom Likestillingssenterets og samarbeidspartnernes kanaler, inkludert nyhetsbrev, sosiale medier og relevante faglige og sivilsamfunnsnettverk. Totalt svarte 83 personer på undersøkelsen.

Undersøkelsen ble utviklet i samarbeid mellom Likestillingssenteret, Minotenk, Reform – ressurscenter for menn og Nasjonalt antirasistisk nettverk. Utviklingen fant sted i prosjektets oppstartsfase, da hovedformålet var å undersøke behovet for et mer presist språk for å beskrive erfaringer knyttet til mikset bakgrunn i en norsk kontekst. Spørsmålene ble derfor utformet for å kartlegge hvilke begreper deltakerne kjenner til og bruker, samt hvordan de forstår og forholder seg til eksisterende språk i møte med identitet, tilhørighet og rasisme.

Spørreundersøkelsen besto av både lukkede og åpne spørsmål. De lukkede spørsmålene omfattet blant annet bakgrunnsvariabler som alder, kjønn og opplevd tilknytning, samt kjennskap til og bruk av ulike begreper, som «mikset», «blandet» og «flerkulturell». Dette ga et overordnet bilde av utbredelse og variasjon i begrepsbruk. De åpne spørsmålene inviterte deltakerne til å utdype egne refleksjoner rundt språk og identitet, inkludert hvilke ord de selv foretrekker og hvorfor.

I tillegg til spørreundersøkelsen ble det lagt til et eget skjema der deltakerne kunne melde interesse for å delta i videre kvalitative samtaler. Dette dannet grunnlaget for rekruttering til dialoggruppene.

Rekrutteringen til spørreundersøkelsen skjedde gjennom åpne invitasjoner og deling i etablerte nettverk. Denne formen for distribusjon gjorde det mulig å nå personer med ulike erfaringer knyttet til tematikk rundt språk, identitet og tilhørighet. Samtidig innebærer rekrutteringsmetoden en risiko for skjevhet, ettersom personer med eksisterende engasjement i likestillings- og antirasistiske spørsmål kan være overrepresentert. Dette er tatt hensyn til i vurderingen av materialet, og funnene forstås som erfaringsnære, men ikke representative for befolkningen som helhet.

4.6.2 DIALOGGRUPPER OG INDIVIDUELLE SAMTALER

For å utforske hvordan språk, identitet og erfaringer forstås og oppleves, ble det gjennomført kvalitative dialoggrupper og individuelle samtaler. Det ble arrangert tre dialoggrupper med fysisk oppmøte i Kristiansand, Hamar og Oslo, samt to individuelle intervjuer gjennomført digitalt via Teams.

Dialoggruppene og intervjuene tok utgangspunkt i en semistrukturert intervjuguide bestående av 17 åpne spørsmål. Spørsmålene omhandlet behov for språk, erfaringer med ulike begreper, samt hvordan deltakerne selv forstår og beskriver egen identitet og tilhørighet. Intervjuguiden ble utviklet på bakgrunn av funn fra spørreundersøkelsen og innspill fra ekspertgruppen (se vedlegg 2), og ga rom for både felles refleksjon og individuelle utdypinger.

Hver samtale varte i gjennomsnitt rundt to timer, med variasjon fra 90 til 180 minutter avhengig av gruppestørrelse og dynamikk. Dialogene ble ledet av representanter fra prosjektgruppen, og hadde en fleksibel form som åpnet for at deltakerne kunne ta opp temaer de selv opplevde som relevante innenfor rammene av prosjektets problemstilling.

Til sammen deltok 21 personer i dialoggruppene. Deltakerne ble rekruttert gjennom spørreundersøkelsen og via snøballmetoden, der deltakere ble oppfordret til å tipse andre med relevante erfaringer om muligheten for å delta. Gruppene ble gjennomført både fysisk og digitalt for å legge til rette for geografisk og situasjonsmessig variasjon blant deltakerne.

4.6.3 UTFYLLENDE SPØRRESKJEMA

For personer som ikke hadde mulighet til å delta i dialoggrupper eller individuelle samtaler, men som likevel ønsket å bidra til prosjektet, ble det tilbudt et utfyllende spørreskjema. Dette skjemaet inneholdt de samme åpne spørsmålene som intervjuguiden som ble brukt i dialoggruppene.

Tre personer benyttet seg av denne muligheten. Det utfyllende spørreskjemaet ga deltakerne anledning til å dele sine erfaringer skriftlig og i eget tempo, og fungerte som et supplement til de muntlige samtalene. Svarene inngår i det kvalitative materialet og er analysert på lik linje med øvrige bidrag fra dialoggruppene.

4.7 ETISKE HENSYN

4.7.1 PERSONVERN

Etiske hensyn er ivaretatt i tråd med gjeldende retningslinjer og GDPR. Alle deltakere har gitt informert samtykke til deltakelse og bruk av sitater. Personer omtales anonymt i rapporten, og det brukes

kjønnsnøytralt pronomen (*hen*) i henvisninger. Alt innsamlet materiale er lagret og behandlet sikkert, og deltakere har hatt mulighet til å trekke seg fra prosjektet underveis.

4.7.2 ETISKE REFLEKSJONER

Å dele erfaringer knyttet til rasisme og utenforskap kan også innebære en form for emosjonelt arbeid, særlig når personer opplever et ansvar for å forklare, moderere eller gjøre egne erfaringer forståelige for andre. Dette er i tråd med nyere forskning på racialized emotional labour, som viser hvordan rasialiserte personer ofte pålegges ekstra følelsesmessig arbeid i møte med majoritetssamfunnet (Wingfield, 2010).

Dette stiller særlige krav til forskningsetiske vurderinger. Deltakere må ikke settes i situasjoner der de føler et press til å representere flere enn seg selv, eller der de opplever at deres rolle glir over i et pedagogisk ansvar de ikke har bedt om. I arbeidet med denne rapporten har vi derfor lagt vekt på å skape rom for at deltakerne selv kan definere hva de ønsker å dele, hvordan de vil beskrive seg, og hvor deres egne grenser går. Å ivareta deltakernes handlingsrom og autonomi er en sentral del av det etiske ansvaret i denne typen forskning.

4.8 ET LEVENDE OG RELASJONELT SPRÅK

Gjennom dialoggrupper, spørreundersøkelsen og individuelle samtaler ble det tydelig at språket om mikset bakgrunn er i kontinuerlig bevegelse. Erfaringene som kom frem viser at språk ikke kun handler om valg av ord, men om makt, tilhørighet, anerkjennelse, om hvem som får definere seg selv, og på hvilke premisser. Flere deltakere beskrev hvordan språkbruk påvirker opplevelsen av å bli sett, forstått eller kategorisert, både i mellommenneskelige møter og i møte med institusjoner og samfunnsstrukturer.

Samtidig viste prosjektets prosess og datamateriale at det ikke finnes ett enkelt begrep som kan romme bredden av erfaringer knyttet til mikset bakgrunn. Ulike ord vekker ulike assosiasjoner, oppleves som mer eller mindre treffende, og brukes strategisk av deltakerne avhengig av kontekst, relasjon og situasjon. Dette peker på behovet for å forstå språk som relasjonelt og situert, snarere enn som faste kategorier.

4.9 BEGRENSNINGER

Dette prosjektet har en utforskende og kvalitativ tilnærming. Utvalget er ikke representativt for hele befolkningen med mikset bakgrunn i Norge, og funnene kan derfor ikke generaliseres i statistisk forstand. Samtidig gir materialet et verdifullt bilde av hvordan språk, synlighet og tilhørighet oppleves i praksis, og viser hvordan behovet for språk kan forstås både som personlig og samfunnsmessig.

KAPITTEL 5: RESULTATER

Språk handler ikke bare om ord, men om hvordan vi forstår oss selv og andre. Når vi snakker om identitet, tilhørighet og rasisme, synliggjør språket både maktforhold i samfunnet og rom for motstand og selvdefinisjon. I dette kapitlet ser vi nærmere på hvordan ord påvirker opplevelsen av å være mikset i en norsk sammenheng. Hvilke begreper finnes, hva rommer de – og hva faller utenfor? Gjennom teori, refleksjoner og deltakernes egne erfaringer utforsker vi hvordan språket både kan åpne for anerkjennelse og samtidig sette grenser for hvem som får tilhøre.

5.1 HVEM ER DELTAGERNE?

Deltakerne i dette prosjektet representerer et bredt spekter av mennesker med blandet etnisk og kulturell bakgrunn. Felles for de fleste er at de på ulike måter befinner seg mellom flere kulturer, og at de har erfart hvordan mangelen på et språk for denne posisjonen påvirker hvordan de blir forstått – både av andre og av seg selv.

Flesteparten av deltakerne i prosjektet har én forelder med tilknytning til majoritetsbefolkningen i Norge og én forelder med bakgrunn fra et annet land. Foreldrenes bakgrunn spenner blant annet fra Bulgaria, Chile, Cuba, Den dominikanske republikk, India, Iran, Kina, Kongo, Malta, Mexico, Nigeria, Slovenia, Sveits, Sør-Afrika, samt ulike deler av Sørvest-Asia og Nord-Afrika. Dette innebærer et stort spenn i kulturelle, språklige og sosiale referanserammer, som igjen preger deltakernes erfaringer med identitet og tilhørighet. Noen forteller at foreldrene møttes i Norge, mens andre har vokst opp i utlandet før de senere flyttet hit. Deltakerne har i ulik grad vokst opp med tilgang til språk, kultur og nettverk knyttet til begge foreldres bakgrunn. For mange har kombinasjonen av tilhørighet og opplevelsen av å være annerledes vært en gjennomgående del av oppveksten.

«Jeg svarer Norsk og cubansk ... halvt hvit, halvt svart, kommer an på konteksten.»

Flere av deltakerne er født og oppvokst i Norge, og beskriver seg selv som norske, men med et utseende eller et navn som gjør at de stadig blir møtt som noe «annet». For disse blir spørsmålet «*hvor er du egentlig fra?*» et symbol på hvordan de stadig blir minnet om sin synlige eller kulturelle forskjellighet, til tross for at de i utgangspunktet opplever seg som en del av majoritetssamfunnet.

«Jeg er født og oppvokst her, men jeg har alltid vært den eneste mørke.»

Andre har kommet til Norge som barn eller ungdom, og bærer med seg erfaringer fra å skulle etablere seg i et nytt kulturelt landskap, ofte som den eneste med sin type bakgrunn i nærmiljøet.

«Jeg er født i Norge, men jeg har vokst opp i Sør-Afrika og Malta, og så kom jeg tilbake igjen til Norge.»

Enkelte forteller også om foreldre med ulik religiøs eller kulturell bakgrunn – som kristen–muslimske parforhold, eller der én forelder har sekulær bakgrunn og den andre en sterk religiøs eller tradisjonell tilknytning. Dette har for noen gitt erfaringer med å navigere mellom ulike verdier, praksiser og forventninger, som noen ganger kan stå i kontrast til hverandre, men som for andre lever side om side og utfyller hverandre.

«Ja, så kan jeg si at jeg har en baba og mamma – flere identiteter. Eller jeg har skeiv, kristen, iransk og norsk identitet, multikulturell. Eller jeg kan si det sånn: jeg har iranske og norske navn.»

På tvers av individuelle historier tegner det seg et bilde av en gruppe som på mange måter utfordrer eksisterende kategorier for tilhørighet i Norge. Deltakerne viser til en hverdag der identitet ikke lar seg plassere i tydelige bokser, og der mangelen på språk for «det mellomliggende» både kan skape usikkerhet og åpne for refleksjon. Felles for dem er en tydelig bevissthet om hvordan bakgrunnen deres blir lest og tolket av omgivelsene, og et ønske om å eie definisjonsmakten over egne historier.

5.2 RESULTATER FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

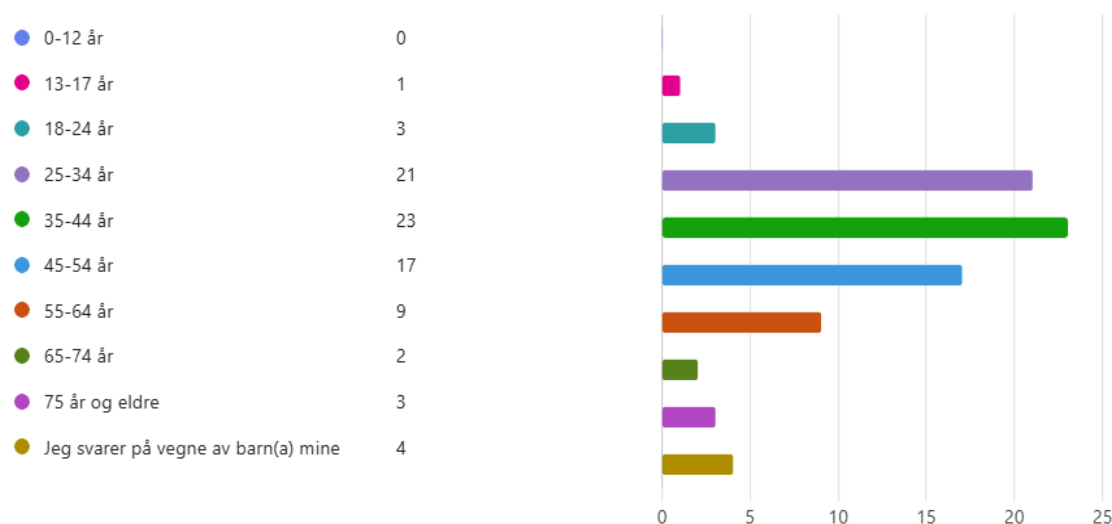
5.2.1 DEMOGRAFISKE DATA

• KJØNN

Flesteparten av respondentene identifiserte seg som kvinner (67), noe som utgjør det store flertallet av utvalget (81%). Menn var representert med 11 respondenter, mens fire identifiserte seg som ikke-binære. Én respondent valgte «annet». Kjønnfordelingen viser at undersøkelsen i hovedsak bygger på erfaringer fra personer som identifiserer seg som kvinner, samtidig som også menn og personer utenfor den binære kjønnsinndelingen er representert i materialet.

• ALDER

Over halvparten av respondentene befinner seg i gruppen 25-44 år, med totalt 44 respondenter (53%).

Figur 1: Aldersfordeling på respondentene

De eldre aldersgruppene er mer begrenset representert, fem personer oppga å være over 65 år. Dette bidrar likevel til å gi undersøkelsen et generasjonsperspektiv.

I den andre enden av aldersskalaen var det færre svar, her har fire personer under 24 år svart. Dette tyder på at yngre generasjoner i liten grad har deltatt, men at deres stemmer likevel er til stede.

I tillegg svarte fire personer på vegne av barn, noe som gir innsikt i hvordan foreldre til barn med mikset erfaring opplever språk og kategorisering på vegne av sine barn.

5.2.2 HVILKE ORD BRUKES?

Vi etterspurte hvilke begreper folk selv bruker, og respondentene kunne svare på flere alternativer. Det ble gitt en liste med 17 forhåndsdefinerte begreper (se vedlegg 1), utviklet i samarbeid med ekspertgruppen, og det var også mulig å foreslå egne formuleringer.

De mest brukte selvidentifiseringene i datasettet er:

Begrep	Antall forekomster
«Norsk og ...»	35
«Flerkulturell»	27
«Mixed/mikset»	26
«Norsk» alene	22
«Blandet etnisitet»	11
«Bindestreksidentitet» (eks. norsk-pakistansk)	12
«Mixed race»	7

Tabell 2: Begrep respondentene identifiserte seg med.

I materialet ser vi at mange beskriver seg selv som «norsk og...», snarere enn som en helt egen kategori. Denne kombinasjonsformen kan uttrykke både tilhørighet til Norge og en tilhørighet til annet opphav. Dette kan også indikere at mange forstår seg selv som norske, men med en flerdimensjonal bakgrunn.

Begrepet «flerkulturell» går igjen hos mange deltakere. En mulig forståelse av dette, kan være at flerkulturell oppleves som et sosialt og trygt ord, og brukes gjerne fordi det er kjent og relativt nøytralt. Likevel peker flere både i kommentarene og i dialoggruppene at begrepet kan oppleves upresist eller utilstrekkelig. Årsaken kan være at ikke alle som regner seg som mikset nødvendigvis har en kulturell tilhørighet til alle sine opphav. For mange handler det mer om biologisk eller familiemessig miks, snarere enn kulturell deltakelse.

De som derimot bruker begreper som «mixed» eller «mixed race», skriver at de gjør dette for å bekrefte og synliggjøre sin identitet, ikke bare som en kulturell posisjon, men som en del av hvem de er.

Det er også viktig å merke seg at enkelte avviser merkelapper helt. Rundt 12 % av respondentene oppgir at de ikke bruker, eller ikke ønsker å bruke, et bestemt begrep om seg selv. Dette tolkes som et uttrykk for et ønske om å definere seg utenfor faste kategorier, eller som en reaksjon på samfunnets behov for merkelapper som ikke alltid oppleves relevante eller representative.

«Jeg er norsk, og bare norsk. Én forelder fra annet land, men jeg har aldri hatt kontakt med denne forelderens, og ord som inkluderer kultur eller identitet blir derfor helt feil for meg. Det er bare fargen min som er mixed.»

«Ønsker ikke å kategorisere for mye.»

Selv om utvalget er lite, ser vi aldersforskjeller i språkbruken. Yngre deltakere bruker oftere betegnelsen *mixed/mikset*, mens eldre deltakere og foreldre i større grad omtaler seg eller barna som «norsk og ...» eller «norsk».

• TENDENSER I SPRÅKBRUK ETTER ALDER

Aldersgruppe	Mest brukte betegnelser	Kjennetegn ved språkbruken
18–34 år	<i>Mixed/mikset</i> Egne formuleringer Flerkulturell «Norsk og ...»	Tar oftere i bruk begrepet <i>mixed/mikset</i> og selvvalgte beskrivelser. Identitet uttrykkes fleksibelt og relasjonelt.
35–54 år	«Norsk og ...» Norsk Flerkulturell Mixed/mikset	Norskhet kombineres ofte med annen tilhørighet. Språkbruken balanserer personlig erfaring og samfunnsspråk.
55+	Norsk «Norsk og ...» Flerkulturell	Mindre bruk av <i>mixed/mikset</i> . Norskhet fungerer oftere som primær ramme for tilhørighet.
Foreldre som svarer på vegne av barn	«Norsk og ...» Norsk Flerkulturell	Vekt på tilhørighet, trygghet og integrering. Identitet uttrykkes i relasjon til norsk fellesskap.

Tabell 3: Tendenser i språkbruk etter alder.

• SPRÅKLIGE MØNSTRE

I undersøkelsen fikk deltakerne også mulighet til å legge til egne forslag og utdype hvilke begreper de bruker. Analysen viser at både norsk og engelsk tas i bruk, ofte side om side eller blandet i samme svar.

- Engelske begreper:
 - «Mixed», «mixed race», «mixed/mikset»

Disse begrepene oppfattes som mer etablerte og naturlige. Flere utdypet i tekstboksene at det ikke finnes et tilsvarende ord på norsk, og viser til at land som Storbritannia eller USA «ligger 20-30 år foran» i språkutviklingen på dette området. Engelsk fungerer dermed som en referanse for et mer utviklet vokabular knyttet til blandet identitet, og som en inspirasjonskilde for hvordan man kan omtale slike erfaringer på norsk.

- Norske begreper:
 - «Blandet etnisitet», «blandet opphav», «flerkulturell», «bindestreksidentitet» (f.eks. «norsk-pakistansk»), og ulike varianter av «norsk og ...»

Flere av disse begrepene kan peke på et ønske om både-og-tilhørighet. Dette kan tolkes som en måte å vise at man er del av flere fellesskap uten å måtte velge mellom dem. Norsk språk ser ut til i stor grad å brukes til å beskrive bakgrunn på en inkluderende måte, men mangler foreløpig et presist og følelsesmessig dekkende ord som dekker godt nok.

- Hybridformer:
 - «Mikset» viser til et forsøk på å fornorske engelske uttrykk.

Denne typen språklige eksperimenter kan tyde på et aktivt søk etter et norsk uttrykk som både føles riktig og fungerer i dagligtalen.

Samlet viser funnene at behovet for språk om mikset erfaring ikke bare handler om ordvalg, men også om hvordan språk knyttes til erfaringer av synlighet, anerkjennelse og definisjonsmakt. Deltakerne etterlyser både tydelighet og fleksibilitet, samt rom for å definere seg selv på egne premisser, framfor å bli plassert i faste kategorier.

Undersøkelsen viser videre at eksisterende begreper kan oppleves både som relevante og utilstrekkelige. Noen kjenner seg igjen i betegnelser som «mikset» eller «flerkulturell», mens andre opplever disse som reduktive. Dette illustrerer at språk for identitet brukes og forstås ulikt, avhengig av kontekst og erfaring.

Spørreundersøkelsen gir et overordnet bilde av hvilke begreper som brukes, og hvordan språkbruk varierer mellom grupper. I dialoggruppene utdypes disse funnene gjennom deltakernes egne refleksjoner og erfaringer.

5.3 RESULTATER FRA DIALOGGRUPPER OG INDIVIDUELLE SAMTALER

Dialoggruppene og de individuelle samtalene ga rom for mer utfyllende refleksjoner enn spørreundersøkelsen, og bidro til å synliggjøre nyanser, spenninger og motsetninger i deltakernes erfaringer med språk, identitet og tilhørighet. Samtalene viste tydelig at erfaringene med å ha mikset bakgrunn ikke lar seg samle i én felles fortelling, men formes av kontekst, relasjoner, synlighet og livsfase.

5.3.1 MANGLENDE SPRÅK I OPPVEKST OG UNGDOMSTID

Et gjennomgående funn i dialoggruppene var erfaringer med å mangle ord for å forstå seg selv, særlig i barndom og ungdomstid. Flere deltakere beskrev at de tidlig opplevde å falle mellom kategorier, uten å ha språk for å forklare eller legitimere denne erfaringen. Noen fortalte at de først i voksen alder hadde møtt begreper eller perspektiver som ga gjenkjennelse.

For noen ble fraværet av språk knyttet til følelser av usikkerhet, skam eller utenforskap, mens andre beskrev en mer stilltiende tilpasning til omgivelsenes kategorier.

«Jeg hadde nok hatt mest bruk for å ha et ord da jeg gikk på ungdomsskolen og var mest usikker på meg selv»

5.3.2 AMBIVALENS TIL BEGREPER OG KATEGORIER

Et tydelig funn i samtalene var en gjennomgående ambivalens til begreper som brukes om mikset bakgrunn. Mange uttrykte både behov for språk og motstand mot faste betegnelser. Flere beskrev språket som samtidig nødvendig og utilstrekkelig.

«Jeg synes egentlig det er irrelevant. Hva jeg føler meg som er ikke andres business egentlig, men iblant må man oppgi bakgrunn.»

Noen opplevde at begreper kunne gi gjenkjennelse og fellesskap, mens andre erfarte at de virket begrensende, forenkende eller feilrepresenterende. Det kom også frem at forholdet til begreper kunne endre seg over tid, i takt med egen identitetsforståelse og livssituasjon.

5.3.3 SYNLIGHET, USYNLIGHET OG KONTEKST

Samtalene viste at synlighet spiller en sentral rolle i hvordan deltakere opplever tilhørighet og rasisme. For noen handlet erfaringene om å være synlig annerledes og dermed ofte bli lest som «ikke-norsk», uavhengig av egen identitet eller oppvekst. For andre handlet det om å bli lest som hvit, og dermed oppleve at egne erfaringer med rasisme eller utenforskap ble usynliggjort eller bagatellisert.

Flere beskrev hvordan de ble lest forskjellig i ulike sammenhenger, og hvordan språk, navn, aksent eller ytre kjennetegn påvirket hvilke forventninger de møtte.

5.3.4 UENIGHET OM BEHOVET FOR NYE BEGREPER

Dialoggruppene avdekket tydelig uenighet om hvorvidt det er ønskelig eller nødvendig å utvikle nye begreper. Noen deltakere uttrykte et sterkt ønske om et ord som kunne skape synlighet, anerkjennelse og fellesskap, særlig i møte med skole, forvaltning og offentlighet. Andre stilte spørsmål ved om nye begreper i seg selv bidrar til inkludering, eller om de snarere risikerer å forsterke kategorisering.

Flere understreket at det avgjørende ikke nødvendigvis er hvilket ord som brukes, men hvordan språket brukes, og hvem som har definisjonsmakt.

5.3.5 SPRÅK SOM BÅDE RESSURS OG BELASTNING

Et sentralt funn i samtalene var at språk oppleves som både en ressurs og en belastning. På den ene siden kan begreper gi tilgang til fellesskap, forståelse og selvrefleksjon. På den andre siden kan de vekke ubehag, assosiasjoner til kolonial historie eller oppleves som påtvungne.

Noen deltakere beskrev hvordan de bevisst skiftet språk og begreper avhengig av kontekst, for eksempel ved å bruke engelske ord i enkelte sammenhenger og norske i andre.

Disse erfaringene viser at språkbruk ikke er statisk, men situasjonsavhengig og relasjonell.

5.3.6 SKRIFTLIG BIDRAG FRA DELTAKERE SOM IKKE DELTOK I DIALOGGRUPPENE

I tillegg til dialoggruppene og de individuelle samtalene mottok prosjektet skriftlige bidrag fra deltakere som hadde meldt interesse for å delta i dialoggrupper, men som av ulike årsaker ikke hadde anledning til å delta innenfor prosjektets tidsrammer. Disse bidragene ble sendt inn skriftlig etter forespørsel, og gir utfyllende refleksjoner rundt språk, identitet og erfaringer med å ha mikset bakgrunn.

De skriftlige bidragene ligner tematisk på refleksjonene som kom fram i dialoggruppene, og brukes i analysen som en del av det kvalitative materialet. Samtidig gir formatet rom for noe andre typer refleksjoner, blant annet mer sammenhengende og gjennomtenkte beskrivelser av egne erfaringer. Sitater fra disse bidragene er anonymisert på samme måte som øvrig kvalitativt materiale.

KAPITTEL 6: ANALYSE OG FORTOLKNING

Dette kapittelet analyserer funnene presentert i kapittel 5, med særlig vekt på hvordan språk både former og begrenser erfaringer av identitet, tilhørighet og synlighet. Analysen tar utgangspunkt i deltakernes beskrivelser, og undersøker hvordan disse erfaringene kan forstås i lys av makt, normer og etablerte forestillinger om norskhet og forskjell. Målet er ikke å generalisere erfaringene, men å synliggjøre strukturelle mønstre og spenninger som går igjen på tvers av materialet.

6.1 ANALYTISK TILNÆRMING – HVA ANALYSERES OG HVORDAN?

Analysen bygger på både kvantitative og kvalitative datakilder. Spørreundersøkelsen gir oversikt over tendenser i begrepsbruk og selvidentifikasjon, mens dialoggrupper, individuelle samtaler og skriftlige bidrag gir utdypende innsikt i hvordan deltakerne beskriver erfaringer med identitet, rasisme og tilhørighet.

De kvantitative dataene er analysert deskriptivt og brukes til å synliggjøre gjennomgående mønstre og variasjon i materialet. De kvalitative dataene er analysert tematisk, inspirert av Malteruds (2012) systematiske tekstkondensering. Sentrale utsagn er identifisert, kodet og samlet i overordnede temaer som belyser hvordan språk både åpner og begrenser muligheter for selvforståelse og tilhørighet.

Sitatene som presenteres i kapittelet gjengir empiriske funn, mens fortolkninger og koblinger til teori utgjør analysen. Formålet er ikke å generalisere erfaringene, men å synliggjøre mønstre og spenninger som går igjen på tvers av datakildene. I det videre analyseres først spørreundersøkelsen, deretter dialogmaterialet samlet, før funnene til slutt ses i sammenheng.

6.2 SPØRREUNDERSØKELSEN

6.2.1 BEHOV FOR SPRÅK SOM ROMMER KOMPLEKSITET

Gjennom analysen av spørreundersøkelsen ser vi at deltakere på ulike måter beskriver et behov for språk som bedre speiler egne erfaringer med identitet, rasisme og tilhørighet. Det som i utgangspunktet fremstår som enkeltutsagn, danner samlet tre gjennomgående temaer eller behovsfelt i materialet.

Tema 1: Behov for et mer presist og anerkjent norsk begrep

Flere deltakere uttrykker et savn etter et norsk ord som føles naturlig og dekkende for identitet på tvers av opphav. Enkelte viser til engelskspråklige land som har et mer etablert begrepsapparat:

«Har ikke noe annet begrep å bruke.»

«Bruker begreper som i UK som ligger 20–30 år foran oss.»

«Det finnes ikke et ord som føles riktig.»

Vi tolker dette som en opplevelse av at det norske språket på feltet fortsatt er fragmentert. Når deltakerne etterlyser ord som «føles riktige», kan det handle både om manglende gjenkjennelse og om behovet for et språk som oppleves som trygt å bruke i norske kontekster. Dette kan tyde på et behov for et mer presist og anerkjent språk.

«Jeg har tatt dette samtalen flere ganger som en del av å lære Norsk; hva heter 'jeg', eller identiteten min, på dette språket? Og føler også på det at Norge kan være veldig svart/hvit og segregerte på måten at etnisitet er snakket om, tenkte på og representerte som. Jeg har aldri sett noen karakterer i noen form for media her som er mixed f.eks. Det blir nok litt mer komplisert for meg som har engelsk som første språket mitt, men jeg setter pris på alt som satser på å normalisere/legitimisere folk med flere etnisk bakgrunn både hjemme og her i Norge, så takk for det.»

Tema 2: Behov for synlighet og normalisering

Flere beskriver hvordan de bruker ulike begreper for å forklare seg selv for andre:

«Jeg må ofte forklare hvorfor jeg ikke ser helt norsk ut.»

«Har alltid blitt brukt om meg. Beskriver meg.»

Flere uttrykker et ønske om å bli forstått uten å måtte forklare, og et behov for anerkjennelse av «å være flere ting på en gang». Dette kan tolkes som et uttrykk for språklig trygghet og som et ønske om å kunne bruke ord som rommer kompleksitet uten å måtte legitimere den. Vi tolker dette som en lengsel etter synlighet og normalisering i språket, der miksethet ikke blir fremstilt som et avvik, men som en naturlig del av det mangfoldige norske.

*Tema 3: **Behov for fleksibilitet og egen definisjonsrett***

Deltakerne uttrykker også et ønske om frihet til å velge hvordan og når de bruker kategorier:

«Prøver heller å beskrive med andre ord.»

Vi tolker dette som en bevissthet om at identitet kan være situasjonsbetinget og skiftende. Noen ønsker å «bare være xxx», uten forklaring, mens andre aktivt markerer sin blandede bakgrunn. Vi tolker dette som et behov for fleksibilitet og egen definisjonsrett, altså retten til å selv kunne velge hvilke ord som passer, i hvilke sammenhenger.

De tre behovene danner et rammeverk for forståelsen av miksethet i Norge, og gir grunnlag for den videre kvalitative utforskningen i dialoggruppene.

6.3 DIALOGGRUPPENE

6.3.1 GJENNOMGÅENDE TEMAER I DIALOGGRUPPER OG SKRIFTLIGE BIDRAG

Dialoggruppene, de individuelle samtaler og de skriftlige bidragene ga rom for mer utdypende refleksjoner enn spørreundersøkelsen. Gjennom analysen trådte tre gjennomgående temaer tydelig frem, som på ulike måter beskriver hvordan deltakerne erfarer språk, identitet og tilhørighet.

TEMA 1: Å formes gjennom andres blikk

Deltakerne beskriver hvordan identitet ikke bare formes innenfra, men kontinuerlig påvirkes av hvordan andre ser og tolker dem. Mange forteller om situasjoner der de må forklare, presisere eller forsvare hvem de er, fordi de ikke umiddelbart passer inn i etablerte forestillinger om hvordan en person med deres bakgrunn «skal» se ut eller være. Dette kan handle om å ikke bli lest som norsk – eller om å ikke bli gjenkjent i den minoritetsbakgrunnen man også tilhører. Det ytre blikket skaper et behov for språk som både kan ivareta egen kompleksitet og beskytte mot misforståelser.

TEMA 2: Rasialisert selvtvil og tilhørighet

Flere beskriver en varierende usikkerhet knyttet til om de «har rett» til å identifisere seg slik de gjør, enten som norske eller i sin minoritetsbakgrunn. Denne rasialiserte selvtvilen oppstår ofte i møtet mellom egen opplevelse av tilhørighet og andres forventninger til hvordan en «ekte xxx» skal se ut, snakke eller oppføre seg (Evans & Evans, 2022). Språket vi har tilgjengelig, oppleves samtidig som begrenset. Begreper som *flerkulturell*, *blandet* og *norsk og ...* brukes, men få oppleves som helt dekkende. Flere peker også på at deler av språket bærer spor av historisk rasisme, og uttrykker en uro for å videreføre begreper som kan virke stigmatiserende.

TEMA 3: Dobbelthet i møte med rasisme

Flere forteller om en todelt erfaring. På den ene siden opplever de inkludering og tilhørighet i det norske samfunnet; på den andre siden møter de utenforskap, eksotifisering eller subtile former for rasisme. Denne dobbeltheten preger både hvordan de bruker språk og hvordan de forstår sin egen identitet – som noe som må forhandles i møte med ulike blikk og forventninger. Flere beskriver også hvordan mangel på kunnskap om alternativer som barn, kombinert med fravær av representasjon og språk for egne erfaringer, gjorde at de tok i bruk ord de i dag opplever som rasistiske eller belastende – også om seg selv. For noen var dette en måte å skape tilhørighet eller beskytte seg mot mobbing og utenforskap, ved å ta kontroll over ordene før andre kunne bruke dem mot dem.

Disse temaene ble valgt fordi de på tvers av datakildene belyser hvordan deltakerne opplever og forhandler språk, tilhørighet og identitet.

6.3.2 UTDYPENDE ANALYSER FRA DIALOGGRUPPENE

Spørreundersøkelsen har gitt oversikt over gjennomgående mønstre i språkbruk, mens dialoggruppene gir mulighet til å utforske hvordan disse erfaringene forstås, forhandles og gis mening i praksis.

TEMA 1: Å formes gjennom andres blikk

«Viktig å huske på at de som har behov for å kategorisere er ikke nødvendigvis de det gjelder, men alle andre.»

Flere av utsagnene i materialet peker mot hvordan andres blikk gjør det nødvendig å presisere, forklare eller rettferdiggjøre hvem man er. Flere av deltakerne, både i spørreskjema og dialoggruppene, beskriver situasjoner der de blir møtt med spørsmål eller kommentarer som antyder at de ikke umiddelbart passer inn i forestillingen om hvem som regnes som «norske». Som en deltaker sier:

«Jeg må ofte forklare hvorfor jeg ikke ser helt norsk ut.»

Dette viser hvordan identitet ikke bare handler om egen opplevelse, men også om hvordan man blir sett, forstått og plassert av andre.

«Jeg er nok litt vanskelig å «plassere». Det er ofte at folk tar meg for å være «en av seg», enten det er norsk, pakistansk, spansk, også videre. Jeg opplever at folk bare begynner å snakke til meg på sitt språk, eller gjetter på hvor jeg kommer fra. Det er fint å bli inkludert, men akkurat den gjettekonkurransen synes jeg er ubehagelig. Jeg har hørt at folk har hatt veddemål og sånn.»

«Det er jo litt rart, for i Norge er jeg liksom bare norsk, og ingen ser eller vil se at jeg er noe mer. Men når jeg er i mitt andre hjemland, er jeg liksom bare derfra. Jeg har flere ganger fått spørsmål om jeg ble stjålet som baby, for de kan ikke skjønne at jeg også er norsk. Og jeg får gjerne kommentarer og triste blikk når jeg sier at jeg ikke snakker språket så godt. Det blir liksom feil uansett...»

I et samfunn der forestillinger om norskhet historisk har vært knyttet til bestemte språk-, kultur- og utseendemarkører, er dette bildet i dag langt mer sammensatt (jfr. Gullestad, 2007). Mange ulike uttrykk for tilhørighet, som hudfarge, religiøse symboler eller språklig variasjon, anerkjennes i økende grad som en del av det norske fellesskapet. Man kan bruke hijab og være norsk, man kan være melaninrik og norsk, og man kan kombinere flere kulturelle referanser i hverdagen. Samtidig peker flere deltakere på at denne individuelle anerkjennelsen ikke alltid følges av en bredere kulturell inkludering. Selv om enkeltindividers identitet finner plass innenfor norskhetsbegrepet, opplever mange at det multikulturelle innholdet de bærer med seg, i mindre grad gis rom i det offentlige kulturlandskapet og i samfunnets forståelse av hva som preger Norge som helhet.

Et viktig poeng som også fremkom i materialet, er at ikke alle ønsker å bli oppfattet som «norske» i kulturell eller identitetsmessig forstand. Likevel blir de stadig målt opp mot norskhet som norm. Dette viser hvordan norskhet både fungerer som en inkluderende kategori og samtidig opprettholder et normativt sentrum som andre identitetsforståelser forventes å forholde seg til. Dermed blir språket et redskap for å forhandle sin plass. Behovet for å forklare seg oppleves ofte ikke som et fritt valg, men som et svar på omgivelsenes forventninger. Det oppleves at folk lur, men ikke alltid tør spørre. Flere av respondentene forteller at de på forhånd forsøker å «avvæpne» spørsmål eller misforståelser gjennom måten de omtaler seg selv på. Å bruke begreper som mikset, flerkulturell eller «norsk og ...» blir en måte å komme i forkant av spørsmål man vet kan komme, og fungerer som en form for språklig beskyttelse mot utenforskap.

For flere blir betegnelsen dermed ikke først og fremst et uttrykk for egen identitet, men et språk som er blitt påtvunget utenfra og en slags nødvendighet for å bli forstått, eller for å kunne gå videre i

samtalen. Dette kan oppleves ambivalent: på den ene siden gir begrepene en mulighet til å sette ord på egen bakgrunn, mens på den andre siden kan det fungere som en stadig påminnelse om andregjøring.

«Jeg fikk en rar kommentar en gang... 'Nå bryr jeg meg mer om deg fordi du har den bakgrunnen du har.'»

Flere av deltakerne uttrykte et ønske om at denne «forklaringsplikten» skal bortfalle, og at den i det minste må være valgfri. De ønsker et språk og en offentlighet hvor det å være mikset ikke krever noen ekstra forklaring. Dette kan tolkes at det ligger et tydelig behov for språklig anerkjennelse og normalisering, og et ønske om å kunne være flere ting på en gang, uten å måtte rettferdiggjøre det.

• RASIALISERT SELVTVIL OG TILHØRIGHET

Mange av deltakerne beskriver identitet som et kontinuerlig arbeid og som et forsøk på å forene hvordan de selv forstår seg, med hvordan de blir lest og kategorisert av andre. Når tilhørighet stadig vurderes utenfra, kan det oppstå rasialisert selvtvil og en opplevelse av ikke helt å høre til noe sted (Evans & Evans, 2022). Dette er en følelse av ikke å være legitim i egen identitet, fordi kropp, språk eller kulturell praksis ikke fullt ut samsvarer med andres forventninger.

For mange blir identiteten ikke bare en indre opplevelse, men et speilbilde av samfunnets lesning av kroppen. De som leses som hvite beskriver at deler av deres bakgrunn blir usynliggjort, og de opplever at en vesentlig del av identiteten deres nektes anerkjennelse. Dette kan beskrives som et tap, ikke bare av språk, men av muligheten til å eksistere som et helhetlig individ. For de med mer melanin i huden, oppstår gjerne det motsatte: den «norske» eller hvite delen tones ned, og de konfronteres i stedet med en konstant markering av «andregjøring».

Samtalene i de ulike dialoggruppene viser hvordan det å ha en mikset bakgrunn ofte innebærer å bevege seg mellom ulike blikk, forventninger og kulturelle rammer. Flere beskrev erfaringer med å bli oppfattet som «for mørke» i én sammenheng og «for lyse» i en annen. Å stadig bli vurdert ut fra ytre kjennetegn skaper en form for pendling mellom identiteter, der man ikke fullt ut får eie definisjonen av hvem man er. Noen fortalte også om erfaringer med å være hvit-mikset – for eksempel å ha foreldre fra to europeiske land – der utfordringen handler mindre om synlig annerledeshet og mer om subtile former for utenforskap, aksent eller sosial markering av «ikke helt norsk».

Enkelte reflekterte over hvordan manglende tilgang til deler av egen kulturarv kan forsterke denne følelsen. Når språk, tradisjoner eller referanser fra den ene siden av bakgrunnen ikke videreføres, kan det oppleves som at en del av identiteten forblir utilgjengelig. For noen fører dette til at de søker tilhørighet i samfunn der det å ha en sammensatt bakgrunn er mer vanlig, og hvor kompleksitet oppleves som en naturlig del av fellesskapet.

«Jeg har to søstre som ikke er så opptatt av den chilenske delen av bakgrunnen vår. De aksepterer den, og ser seg selv som begge deler. Jeg derimot er mer opptatt av den enn dem, og insisterer blant annet på å snakke spansk med moren min. Hun snakker norsk med de andre søstrene mine, og jeg måtte faktisk kjempe ganske mye for at hun skulle slutte å snakke norsk med meg.»

«Men hvis jeg hadde hatt, liksom, arvet kulturen til foreldrene mine, så hadde jeg ikke sittet her i dag.»

I det følgende løftes dette som en kort drøfting av hvilke kunnskaps- og språklige rammer deltakerne orienterer seg mot, og hvilke begrensninger dette kan ha i en norsk kontekst.

Fraværet av fortellinger om mikset bakgrunn i en norsk kontekst gjør at mange søker gjenkjennelse i internasjonale perspektiver på identitet og rasisme, særlig i amerikansk og britisk litteratur og populærkultur. Dette kan forstås i lys av at USA har en lang og omfattende tradisjon for å diskutere rasisme, mikset bakgrunn og minoriserte erfaringer, både i offentligheten, academia og populærkulturelle uttrykk. Amerikanske og britiske diskusjoner og begreper er derfor ofte mer tilgjengelige og utviklet enn det som finnes i Norge og andre steder i verden, og enkelte av deltakerne forteller at dette har vært med å gi et språk som oppleves nyttig.

Samtidig er det viktig å understreke at amerikanske og britiske perspektiver representerer bestemte historiske og kulturelle erfaringer som ikke nødvendigvis er like relevante i eksempelvis en norsk eller nordisk kontekst. For personer med andre bakgrunner uten tilknytning til amerikansk eller britisk kontekst, kan slike referanser fremstå som lite relevante eller misvisende. Verden rommer et betydelig mangfold av identitetsforståelser, kulturelle uttrykk og historiske erfaringer som ikke alltid reflekteres i amerikanske eller britiske modeller. Når disse rammeverkene får dominere den globale samtalen, kan det derfor bidra til en utilsiktet usynliggjøring av andre historier, kamper og kunnskapstradisjoner.

Et mer balansert internasjonalt perspektiv bør derfor inkludere de ulike stemmene på egne premisser. Dette utvider både forståelsen av hvor man finner gjenkjennelse, og hvilket kunnskapsgrunnlag som kan informere arbeidet med begreper og språk om mikset identitet i Norge. Det gjør det også mulig å utvikle et mer helhetlig og mangfoldig rammeverk som ikke lar én kulturell erfaring definere feltet alene, men som anerkjenner bredden av globale perspektiver som er relevante for å forstå norsk virkelighet i dag.

Enkelte beskrev også et vedvarende press om å måtte velge mellom å være «norsk» eller «noe annet», og en opplevelse av aldri helt å være «nok» til å høre til. Dette kan forstås som en form for rasialisert selvtvil, en følelse av å stå utenfor fordi ens eget språk, utseende eller kulturelle uttrykk ikke fullt ut samsvarer med andres forventninger. Erfaringene peker på hvordan identitet for mange blir et kontinuerlig arbeid, der man forsøker å forene sider av seg selv som samfunnet ofte skiller mellom (Evans & Evans, 2022).

«Jeg har jo litt en... jeg kjenner på litt den dårlig samvittigheten over at jeg ikke er nok... føler meg ikke nok dominikansk. Jeg kan ikke språket... og jeg har ikke... det er ikke sånn at jeg hører på musikken eller har gått ordentlig inn i kulturen og liksom kan nok da.»

«Jeg klarer ikke helt å eie det. Jeg føler at alt jeg gjør blir så kunstig, og da føler jeg meg litt dum. Om jeg spiser tradisjonell mat, om jeg uttaler noe med aksent, om jeg i det hele tatt sier at jeg er halvt, så føles det liksom så fake. Og det føles ut som noen kommer noen til å finne ut av det veldig snart. Sånn Scooby-Doo, liksom. Noen kommer snart og tar av meg maska og sier 'Håhå! Det var en norsk person hele tiden!'. Samtidig er det jo ikke sånn at jeg går i bunad og spiller på hardingfele heller. Det er jo ikke det som gjør meg norsk. Det er vanskelig.»

Rasisme kan også komme til uttrykk gjennom rasialisert selvtvil. Når egne erfaringer stadig må måles. Rasialisert selvtvil kan også fungere som en måte rasisme virker på og videreføres gjennom. Når egne erfaringer kontinuerlig må vurderes opp mot andres «verre» opplevelser, kan det oppstå en usikkerhet om hvorvidt det man selv har vært utsatt for er alvorlig nok til å tas på alvor. Denne tvilen kan føre til

at egne erfaringer tones ned eller holdes tilbake, av frykt for å fremstå som hårsår, urimelig eller som om man søker en offerposisjon. Selv når opplevelsene er smertefulle, blir de relativisert og skjøvet til side. På denne måten virker rasisme ikke bare gjennom konkrete hendelser, men også gjennom indre prosesser der mennesker lærer seg å bagatellisere egne erfaringer og tie om dem (Sosoo et al., 2020).

«En ting jeg synes er vanskelig er at jeg har opplevd en del rasisme, men jeg tør egentlig ikke snakke om det. Jeg har venner som har opplevd mye verre ting, så når jeg forteller mitt er det liksom ingenting i forhold. Det er ikke noe rom for å snakke om det, eller kanskje her, da, men det gjør jo vondt. Og når jeg snakker om det med folk, så er det litt som at du har brukket begge armene, mens jeg har en forstuet finger. Begge deler er vondt, men det kan jo ikke sammenlignes. Jeg føler at jeg nesten roper 'Se på meg! Jeg har OGSÅ opplevd rasisme!'».

«Jeg tror folk tenker at jeg er trygg å være rasist rundt, fordi jeg er så hvit. Folk bruker n-ordet, sier masse stygt om innvandrere også videre. Så sitter jeg der, med en far som er innvandrere og prøver å fortelle de på en alright måte at det er ubehagelig og vondt når de bruker de ordene»

Noen deltakere fortalte om erfaringer med å «passere» eller presenteres som majoritetshvit, i bestemte sammenhenger, som eksempelvis å kunne gli inn som hvit eller norsk. Selv om dette kan innebære privilegier, ble det også beskrevet som en smertefull form for usynliggjøring, der deler av identiteten slettes. Andre opplevde motsatt: å stadig bli møtt med spørsmål om hvor de «egentlig» kommer fra.

Samtidig må det understrekes at også begrepet «white passing» kan være problematisk. Begrepet bygger på en forestilling om hvithet som norm og målestokk, og kan bidra til å reprodusere hierarkier av synlighet og verdi. Brukt ukritisk kan det dermed opprettholde en logikk der hudfarge fortsatt gis betydning for sosial status (Candelario, 2020).

Som tidligere nevnt er ikke identitet noe fast, men en prosess som kontinuerlig formes. I denne sammenheng formes identiteten i stor grad i spennet mellom selvdefinisjon og andres kategorisering.

Dette gjelder også for språket. Fraværet av et norsk begrep som kan romme kompleksiteten, kan forsterke opplevelsen av utenforskap. Samtidig uttrykker flere en skepsis til om et nytt begrep alene kan løse utfordringen. Språk kan åpne rom, men det må følges av endringer i holdninger, strukturer og forståelser av tilhørighet.

«Det er så mange negative betydninger knyttet til de ordene vi har, og som vi spiller på.»

TEMA 2: Å se hverandre i kompleksiteten

De som i større grad leses som hvite, beskrev at de ofte har få eller ingen rom der de kan snakke åpent om erfaringer med identitet og rasisme. Flere uttrykte i etterkant av prosjektet takknemlighet for å endelig ha møtt andre med lignende erfaringer, og for å bli sett på måter de tidligere ikke hadde opplevd. Dette kom også tydelig frem i dialogmøtene, der flere fortalte hvor verdifullt det var å dele historier og bli møtt med nikk og gjenkjennelse fra andre. Flere sa at det var en lettelse, eller at det var «godt» å høre andres fortellinger. For flere var dette første gang de kunne snakke fritt om hvordan det oppleves å stå mellom kategorier, uten å måtte forklare eller forsvare sin bakgrunn.

«...man bremses og får ikke være med, og så blir man hele tiden minnet på hvilke privilegier man har, samtidig som man sitter med en følelse av at opplevelsene du har ikke tas på alvor.»

Disse møtene ble dermed et av få rom der deltakerne opplevde reell anerkjennelse og fellesskap, og et sted hvor komplekse erfaringer kunne deles uten å oversettes. Samtidig belyser de også hvor sårbare slike rom er, fordi ulikheter i synlighet, erfaring og posisjon uunngåelig følger med inn i samtalen, både eksplisitt og implisitt.

«...jeg har fått åpnet øynene opp litt her av å høre andres tolkninger eller opplevelser... jeg føler nesten at denne type samtaler er viktigere enn å finne ord. (...) handler det da om en gjenkjennelsesfaktor, en slags anerkjennelse at det er et rom hvor man forstår hverandre?»

«...man føler seg utestengt fra det man selv tenker er en community hvor det er helt naturlig at jeg hører til, og så får man ikke være med.»

En refleksjon som kom frem i etterkant av dialogmøtene utdyper denne dynamikken ytterligere. Noen av deltakerne opplevde at de som ble oppfattet å leses som hvite, tok mer plass i samtalen, selv når de anerkjente at deltakere med mer synlig minoritetsbakgrunn opplever mer diskriminering. Dette illustrerer et subtilt hierarki, der hvithet, selv i ulik grad, fortsatt strukturerer hvem som blir hørt, og på hvilke premisser.

Samtidig viser disse perspektivene hvor vanskelig det kan være å balansere behovet for å bli sett med behovet for å gi rom til andres erfaringer. Den ene gruppens synlighet og anerkjennelse kan noen ganger oppleves som å gå på bekostning av den andres, selv om alle i utgangspunktet deler lignende erfaringer med å være «mellom». Denne kompleksiteten tydeliggjør at inkludering ikke bare handler om hvem som får delta, men også om hvordan makt, språk og erfaring fordeles i rommet.

For deltakere som både er mikset og synlig rasialiserte, fremstår kropp og erfaring som uløselig forbundet. Å snakke om identitet uten å snakke om kroppen, om hvordan den leses, rangeres og kommenteres, ble av flere opplevd som en form for utslettelse. Dette peker mot et behov for at samtaler om mikset identitet i større grad må ta inn rasialisering som både kroppslig og sosial prosess. Med det menes hvordan kroppen kontinuerlig blir lest, kommentert og tillagt mening, og hvordan dette igjen påvirker hvilke rom man får tilgang til, hvilke forventninger man møtes med og hvordan man forstår seg selv. Rasialisering handler dermed ikke bare om kultur eller etnisitet, men om levde erfaringer som foregår i hverdagslige møter med mennesker, institusjoner og samfunn.

«...jeg blir behandlet som kinesisk selv om jeg aldri har følt meg som det.»

«...noen sier jo «jeg ser det med en gang», liksom.»

«I Norge er jeg ikke sett som hvit. Da mister jeg de privilegiene med en gang.»

«...krydderdunge», «krydderhylle», altså alle de. Når jeg kom på bussen begynte de å rope «Æsj, her lukter det krydder.»

«Jeg ble kalt for bæsj og sjokoladebarn.»

«Jeg er fra Iran, men folk tror ofte jeg er spansk eller gresk, og blir skuffet når de hører at jeg er iransk.»

«Det er som om noen insisterer på å vite hva jeg er, og fordi du ser sånn ut, forventer de et svar.»

Samtalene i dette prosjektet viser hvor mangefasettert det er å leve med en mikset identitet. Erfaringene spenner fra stolthet og takknemlighet over å kunne bære flere tilhørigheter, til sårhet over å bli misforstått, oversett eller feilplassert. For noen har hudfargen gjort dem synlige i alle rom, for andre

nesten usynlige. For mange har det vært en vekselvirkning mellom disse to, avhengig av tid, sted og hvem man står sammen med.

Det er naturlig at slike forskjeller også blir synlige i samtaler om rasisme, identitet og språk. Når rom åpnes for erfaringer som lenge har vært tause, kan både smerte og behov for anerkjennelse komme til uttrykk samtidig. Det kan oppleves urettferdig, eller som at enkelte stemmer får mer plass enn andre. Men det betyr ikke nødvendigvis at noen erfaringer er mer gyldige enn andre, men at de bærer ulik synlighet, og derfor ulike sårbarheter.

Kompleksiteten i fortellingene gjenspeiler mangfoldet av erfaringer som preger livet til mennesker med mikset bakgrunn. Den viser at det finnes mange måter å være mikset på, og at alle disse måtene å eksistere på, rommer både styrke og sårbarhet. For noen handler det om å finne et språk som gjør identiteten hel, mens det for andre handler om å få lov til å være i fred med den de allerede er.

TEMA 3: Dobbelthet i møte med rasisme

Et annet sentralt funn i materialet er erfaringen av dobbelthet i møte med rasisme. Flere deltakere med mindre synlige minoritetstrekk beskriver hvordan de kan gå «under radaren» og i mange situasjoner bli lest som hvite eller majoritetsnorske. Denne posisjonen innebærer på den ene siden en form for beskyttelse; de unngår mange av de umiddelbare utslagene av rasisme som mer melaninrike deltakere beskriver. Samtidig fremstår denne «passerings»-erfaringen som en kilde til smerte og utenfor-skap, fordi den kan innebære at en vesentlig del av identiteten ikke blir anerkjent.

Paradokset blir tydelig når rasisme først rammer. Flere av deltakerne med mindre synlige minoritetstrekk forteller at den første opplevelsen av å bli utsatt for rasisme er sårbar og vond, og samtidig fungerer den som en bekreftelse på at deres minoritetsbakgrunn faktisk ble sett. Det som i utgangspunktet er en krenkelse, blir også tolket som en anerkjennelse av at de ikke «bare» er hvite. Denne dobbeltheten kan forstås som en spenning mellom usynliggjøring og synliggjøring. I dette ligger at det å være skjult, kan oppleves som en form for eksklusjon, men å bli markert kan oppleves som en form for validering av egen identitet. Denne erfaringen viser hvordan diskriminering ikke bare handler om synlige trekk, men også om hvordan blick, språk og kategorier virker i konkrete situasjoner.

I dette berøres et komplekst og sårbart rom som ikke kan reduseres til en enkel fortelling om offer eller privilegert. Som en deltaker formulerte det: Det å bli utsatt for rasisme var vondt, men det innebar også at noen så den delen av hen som ellers ble usynlig. Hen beskrev dette som en erfaring av «både anerkjennelse og avvisning på samme tid». Dette kan knyttes til Homi Bhabhas (1984) teorier om ambivalens, der makt og motstand, anerkjennelse og avvisning, kan opptre parallelt i koloniale og post-koloniale møter (Khanna, 2011).

Samtidig er det avgjørende å understreke at rasisme aldri kan forstås som noe positivt eller bekræftende i seg selv. Den kan skape øyeblikk av erkjennelse eller synlighet, men alltid innenfor et rammeverk av urett og utenfor-skap. Erfaringene viser derfor et behov for et språk og et samfunn som kan romme slike sammensatte erfaringer, uten å bagatellisere smerten de springer ut av, og uten å gi rasisme noen form for legitim plass.

• RASISME SOM FORSVAR

I samtalene kommer det tydelig frem at mange har vokst opp uten et bevisst språk for å beskrive egen identitet eller erfaringer med rasisme. I mangel på et inkluderende eller nøytralt begrepsapparat har i samtalene kommer det tydelig frem at mange har vokst opp uten et bevisst språk for å beskrive egen identitet eller erfaringer med rasisme. I mangel på et inkluderende eller nøytralt begrepsapparat har flere tatt i bruk ord som de i dag ser tilbake på som negative eller belastede. Noen forteller at de i barndommen eller ungdomstiden brukte det de i dag anser som problematiske begrep om seg selv, både fordi det var begrepet de hadde tilgang til, og fordi det var slik de ble omtalt av andre. Først senere, med økt bevissthet og tilgang til et mer internasjonalt og nyansert språk, har de blitt oppmerksomme på hvordan slike ord bærer med seg forestillinger om hierarki, renhet og «blanding» som noe avvikende.

«Det er fælt å si, men... jeg har alltid brukt mulatt og har liksom tenkt at det er helt greit. Det er først som voksen jeg skjønner at det er jo ikke det.»

«Jeg vokste opp med å høre at mulattbarn var så pene, og at jeg var det. Så jeg har måttet bli arrestert av andre for å lære at det faktisk ikke er et ok ord.»

Flere deltakere forteller også at de i perioder har brukt rasistiske eller sterkt belastede begreper om seg selv, samtidig som de opplevde disse ordene som nedsettende. For noen har dette vært en måte å skape avstand til stigmaet på, eller å «avvæpne» språk som allerede ble brukt mot dem. I forskningslitteraturen beskrives dette som reappropriasjon, der grupper som har vært utsatt for diskriminering tar i bruk ord som tidligere har vært brukt for å plassere dem i en underordnet posisjon (Brontsema, 2004; Croom, 2013). Slike strategier kan ha ulike formål, som å svekke ordets stigmatiserende kraft, signalisere tilhørighet eller gjøre narr av kategorien man blir plassert i. Samtidig peker forskningen på at reappropriasjon er krevende, blant annet fordi ord kan få flere samtidige betydninger, og fordi ulike grupper kan ha ulike mål med bruken (Brontsema, 2004).

«Det er interessant at min sønn, som er afrikansk-norsk, kaller seg selv mulatt, og hans miksa kompis gjør også det. Jeg synes det er forskrekkelig, men de tar på en måte ordet og twister det – som vi jo ser i andre historier om slike begreper.»

Humor, selvironi og lek med ord beskrives av flere som en sentral del av disse strategiene. Ved å bruke ord ironisk, spøkefullt eller på egne premisser, kan man forsøke å komme i forkjøpet før andre rekker å definere en. På denne måten kan sårbarheten i situasjonen reduseres, og man kan oppleve større kontroll over hvordan man blir forstått (Juni & Katz, 2001; Weaver, 2010).

«De ordene blir enten brukt av meg i humoristiske settinger, for å forklare mine livserfaringer eller fordi andre ønsker å 'forstå' utseende mitt.»

I sosialpsykologisk forskning omtales dette som self-labeling, der personer i marginaliserte grupper bruker belastede betegnelser om seg selv (Galinsky et al., 2013). Studier viser at dette i enkelte sammenhenger kan svekke ordets stigmatiserende kraft, både fordi det signaliserer eierskap til betegnelsen og fordi det kan redusere andres definisjonsmakt. Samtidig understrekes det at slike strategier er ambivalente. Selv om humor og selvbetegnelser kan fungere som motstand i øyeblikket, kan de også bidra til å videreføre de samme hierarkiene som gjør språket belastet i utgangspunktet (Weaver, 2010; Croom, 2015).

Denne ambivalensen kommer også tydelig frem i deltakernes beskrivelser. Som flere påpeker, kan uttrykk som «halvt» fungere som en praktisk måte å forklare seg på, samtidig som det forsterker følelsen av ikke å være «hel» eller fullt ut tilhørende. Andre forteller at de lenge brukte ord som mixed eller mestís, før de senere ble oppmerksomme på hvordan disse begrepene springer ut av kolonial rasetenkning. Noen beskriver også at de har brukt grove, rasistiske uttrykk om seg selv som et bevisst svar, eller som et forsøk på å ta makt over et språk som ellers ble brukt mot dem.

Slike ord fungerer dermed ikke bare som nøytrale beskrivelser av identitet, men bærer også med seg vurderinger av hva som regnes som normalt og legitimt (Croom, 2015). Betegnelser som «halvt», «blandet» eller «mulatt» gir en sosialt forståelig forklaring, men kan samtidig signalisere avvik fra en norm der entydige identiteter fremstår som mer riktige enn sammensatte. Når deltakerne bruker disse ordene om seg selv, kan det forstås som strategier for å håndtere andres blikk og forventninger. Noen bruker begrepene før andre rekker å gjøre det, andre veksler mellom ulike betegnelser avhengig av situasjon. Materialet viser likevel at dette ofte er midlertidige løsninger, fordi man fortsatt må forholde seg til et språk som rangerer identitet.

En deltaker beskriver dette eksplisitt når hen forteller at hen tidligere brukte ordet «half-caste», fordi det var det andre brukte, og fordi det på den tiden opplevdes som en måte å passe inn på. I ettertid forstår hen dette som et uttrykk for internalisert rasisme og som et forsøk på å ta kontroll over et språk som allerede plasserte hen som mindreverdig. Denne erfaringen var gjenkjennelig for flere, og knyttes særlig til et sterkt behov for aksept og tilhørighet i oppveksten.

«Da jeg var liten brukte jeg ganske stygge ord om meg selv. Men jeg ble liksom kalt de av andre først, så det ble kanskje en måte å ta det tilbake på. Vi brukte 'slurs' som jeg ikke har lyst til å gjenta, men det ble jo liksom et skifte da. Det ble ikke like gøy å kalle oss det, når vi gjorde det selv.»

«Jeg bruker 'Mulatt' fordi det ikke har samme negative konnotasjon for millennials i Oslo, spesielt østkanten, men ellers 'halvt' eller 'blandet', med andre som ikke er fra Oslo. Begge er kortfattet, direkte og praktiske, og tilgjengelig for den vanlige personen i gata.»

Forskning på språklig reappropriasjon viser at belastede ord kan tas i bruk som en måte å skape fellesskap, ironi og mestring på (Brontsema, 2004; Weaver, 2010). Samtidig viser forskning at slike strategier ikke nødvendigvis opphever den vurderende eller hierarkiserende funksjon til det aktuelle ordet, og dermed også kan bidra til å opprettholde forestillinger om hvem som anses som mindre legitime (Croom, 2015). Denne dobbeltheten kommer tydelig til uttrykk i spørsmålet flere stiller seg mot slutten av samtalen:

«Men hvilke ord skal vi bruke, da? Alt er jo feil eller spiller på rasisme? Hvis jeg synes det er greit å kalle meg miksa eller halv, så reproducerer jeg jo rasisme, og kanskje sårer jeg noen andre eller fremstår som ignorant og dum og en som ikke skjønner noeenting.»

KAPITTEL 7: SPRÅKETS BETYDNING FOR IDENTITET OG TILHØRIGHET

Gjennom intervjuene og spørreundersøkelsen kommer det tydelig frem at språk spiller en sentral rolle i hvordan de av oss med mikset bakgrunn forstår og formidler egen identitet. Mange opplever at eksisterende norske ord ikke strekker til. Flere mener de norske begrepene blir mangelfulle eller gir negative assosiasjoner, mens engelske begrep, om enn problematiske, i noen tilfeller likevel gir en bredere definisjon.

7.1 SPRÅK SOM STRATEGI OG FORHANDLING

Enkelte sier de endrer ordvalg avhengig av situasjonen, hvem de er med og hvem sitt behov for kunnskap om deres identitet som skal oppfylles. I noen sammenhenger handler det om å gjøre seg forstått, i andre om å unngå ubehag eller misforståelser.

Noen beskriver at de bruker begreper som *blandet*, *flerkulturell* eller *norsk og...* når de snakker med mennesker som ikke har særlig kunnskap om rasisme eller identitetspolitikk. Disse ordene oppleves som ufarlige, gjenkjennelige og lettere å forstå i en norsk hverdagssamtale. Andre ganger velger de mer presise begreper som mikset eller mixed race i møte med personer eller miljøer som har større språkbevissthet og kunnskap om rasialisering.

Flere peker også på at de modererer språket for å beskytte seg selv. Det kan handle om å unngå å vekke motstand, eller om å skjerme sin egen sårbarhet. En deltaker fortalte at hen ofte sier «norsk og» i stedet for å spesifisere de ulike bakgrunnene sine, fordi hen vet at spørsmålet som regel handler mer om andres nysgjerrighet enn om genuin interesse for hvem hen er. Andre beskrev det motsatte – at de i enkelte sammenhenger bevisst fremhever den delen av bakgrunnen som gjør dem minoriserte, det vil si den delen som plasserer dem utenfor det som regnes som majoritetsnorsk, for å markere solidaritet og synlighet i antirasistiske sammenhenger.

Dette viser hvordan språket brukes strategisk og relasjonelt. For mange er ikke identitetsord bare beskrivelser, men verktøy for å navigere i maktstrukturer og sosiale situasjoner. Hvilke ord som velges, blir dermed en slags forhandling mellom selvforståelse og andres blikk.

Gjennomgående uttrykker deltakerne et ønske om språk som rommer kompleksitet og tillater flere tilhørigheter samtidig, uten å redusere identitet til et regnestykke av «halv» og «hel». Flere forteller at ord som «halvt xxx» oppleves reduserende og at de heller ønsker uttrykk som vektlegger helhet. Dette kan bunne i norsk som normen og alt annet som sekundært eller perifert. Dette gjelder også for noen hvit-miksete personer, som kan bli definert som «bare norske» ut fra utseende, men likevel møte nedvurdering eller usynliggjøring på grunn av språk, navn eller familiær bakgrunn.

Mange forteller også om erfaringer med å bli omtalt på måter som skaper avstand, som for eksempel spørsmål om hvor man *egentlig* kommer fra, eller å bli fortalt at de ikke er helt norske. Dette gir en følelse av å aldri helt få lov til å bare være seg selv. Noen beskriver hvordan de som barn fornektet deler av bakgrunnen sin for å passe inn, mens andre i voksen alder har begynt å ta eierskap til en mer sammensatt identitet.

«...jeg blir alltid spurt *hvor jeg egentlig er fra*, og jeg vet basert på hva personen sier, hva de *egentlig* spør om.»

«Som liten drømte jeg om blondt hår og blå øyne, og tegnet bare blonde folk. Jeg husker mamme prøvde å fargelegge sammen med meg og fargela noen med mørkt hår. Som tenåring ville jeg farge håret blondt for å bli mer norsk. Nå er jeg jo veldig glad jeg ikke gjorde det – det hadde ikke blitt noe pent heller – men jeg skulle ønske jeg hadde vært mer fornøyd med det mørke.»

«Jeg fantaserte om at det andre landet bare slutta å eksistere, for jeg følte en sånn forakt for hva jeg hadde fått og ikke fått.»

7.2 ØNSKE OM Å VÆRE HEL

I dialoggruppene ble det tydelig at deltakerne oftere visste hvilke begreper de ikke likte, enn hvilke de faktisk ønsket å bruke. Mange reagerte sterkt på betegnelser som *halvt*. Slike formuleringer ble opplevd som reduserende, og som om man aldri fullt ut kunne få være et helt menneske. Flere beskrev en indre kamp for å forene alle sine tilhørigheter - en kamp som i stor grad ble formet av hvordan andre definerer hvem man får lov til å være. Erfaringene peker mot et grunnleggende behov for språk som bekrefter helhet, snarere enn fragmentering, noe som også samsvarer med forskning på det å ha en mikset identitet. Studier viser at personer med blandet bakgrunn ofte møter identitetsbaserte utfordringer knyttet til ytre kategorisering, og at ønsket om å bli anerkjent som én hel person, fremfor som en sammensatt eller delt identitet, står sentralt i mange multirasiale identitetsprosesser (Christophe et al., 2021; Zamora & Padilla, 2024).

Deltakeren fikk en rekke forslag på begreper til diskusjon:

Begreper som ikke-etnisk skapte særlig motstand. Forslaget ble oppfattet som både uforståelig og krenkende, fordi det definerer mennesker ut fra fravær, på samme måte som «halvt». Å være «ikke-etnisk» ble tolket som å stå uten identitet. Mange opplevde dette som en ny form for usynliggjøring, der man etter å ha kjempet for å forstå seg selv som hel, nå igjen fratas den retten.

Begreper som blanding, hybrid og mikset skapte også negative assosiasjoner. De fleste assosierte dem med dyr (eks.blandingshund, hybridhøns, ol.) og beskrev dem som dehumaniserende.

Selv mixed race, som mange aksepterte på engelsk, ble opplevd som problematisk å oversette, da det på norsk ikke finnes et nøytralt forhold til ordet «rase», og man risikerer å reproducere nettopp den rasismen man forsøker å utfordre.

Flere påpekte også at etnisitet ikke bare handler om opphav, men om kulturell identitet. Man kan føle seg etnisk norsk og samtidig identifisere seg som mikset. Dermed ble også uttrykk som blandet etnisitet oppfattet som utilstrekkelige.

Begrepet bindestreksbarn ble omtalt med samme skepsis som halvt. Det skaper et bilde av at man alltid må binde sammen to atskilte deler, og aldri kan være én. For mange vekket dette minner om å leve i mellomrommet, og om å alltid være litt utenfor.

«Ordene som ble brukt om meg og søstrene mine handlet om at vi var «halve». Det er noe vi har blitt fortalt helt siden vi var babyer.»

«Jeg er ikke halvt noe, jeg er helt meg og jeg er begge deler.»

«Jeg har brukt «halvt» så lenge jeg kan huske. Jeg tror jeg fikk det fra foreldrene mine, og visste ikke noe annet. Og så har jeg ikke tenkt noe særlig over alternativer. Jeg har begynt å kjenne meg ubekvem de siste årene med å si «halvt», for det er jo ikke noe delvis med mine bakgrunner. Så jeg har tatt til å si f.eks. «min far er fra Nederland» i stedet.»

7.3 HVEM ER MIKSET?

En gjennomgående utfordring i arbeidet med rapporten har vært at gruppen som omtales som «mikset» er vanskelig å definere på en entydig måte. Innledningsvis har vi benyttet Minotenks definisjon, som et forsøk på både å avgrense og samtidig åpne for hvem som kan falle innenfor gruppen. Deltakere i studien fikk også spørsmål om hvem de mener bør falle inn under paraplyen «mikset», og diskusjonene viser at selve spørsmålet om avgrensning er betydningsfullt.

I offentlige debatter berøres ofte forestillingen om at rasisme gradvis vil forsvinne etter hvert som befolkningen blir mer blandet (Blake, 2021; Foster-Frau et al., 2021). Flere forskere uttrykker imidlertid skepsis til denne tanken, og peker på hvordan rasismehistorien snarere kjennetegnes av forskyvbare grenser for hvem som anses som «innenfor» (Karimi & Wilkes, 2023). Grensene for hvithet har endret seg over tid, og i materialet beskriver flere deltakere hvordan lignende mekanismer gjør seg gjeldende i dag: noen oppleves som «for lyse til å være mørke», mens andre er «for mørke til å være lyse». Erfaringene viser dermed at hudfarge fortsatt fungerer som en sosial markør som påvirker hvordan identitet tilskrives og forstås, også innad i et fellesskap av personer med blandet bakgrunn.

Uenighetene i gruppene synes i stor grad å være forankret i deltakernes ulike erfaringer med rasialisering og rasisme. De som argumenterer for en smalere definisjon, viser ofte til erfaringer med å være tydelig rasialisert og til konkrete møter med rasisme, og uttrykker et behov for rom der disse erfaringene står i sentrum. Samtidig beskriver deltakere som er lysere i huden, eller som i større grad faller utenfor det å bli umiddelbart rasialisert, hvordan deres perspektiver tidvis oppleves som mindre legitime eller blir avvist. Som en deltaker formulerte det:

«Jeg snakket om egne perspektiver og erfaringer, og fikk beskjed om å være stille fordi nå skulle en faktisk melaninrik person si noe.»

Samtidig understreker flere at slike forskjeller ikke nødvendigvis kan eller bør brukes som grunnlag for å trekke faste grenser for hvem som «får være med». I stedet uttrykkes det en ambivalens der ønsket om å anerkjenne ulik grad av utsatthet sameksisterer med en erkjennelse av at kategorien i seg selv er flytende og vanskelig å avgrense uten å ekskludere. Dette kommer til uttrykk i deltakernes egne refleksjoner:

«Jeg tenker jo at for å være miks, må du ha en annen hudfarge enn hvit. Den tror jeg ikke man får snudd. Jeg vil nok at definisjonen skal være for oss som ikke er hvite. At den skal være for oss, og ikke alle andre.»

«Jeg synes at den skal være ganske smal. Jeg er åpen for at den kan være såpass smal at jeg faller utenfor, selv om jeg også har opplevd ganske skumle, rasistiske ting.»

«Den må jo være bred, for vi vet jo ikke hvem som er hva. Du kan jo ha melaninrike foreldre og bli hvit. Skal du ikke få være med, da?»

«Jeg tenker at den ikke skal være så smal, for det er en stor gruppe. Tenker at alle de som kjenner at de er mixed må få være med. Men samtidig... Hvis du er miks av hvit person fra England og hvit person fra Polen, så er det liksom... Jeg tror man må skille det, altså, men da har man jo to ulike kulturer med seg i bagasjen. Hm... Kategorien må ikke være for stor, men heller ikke for smal tenker jeg.»

«Jeg tenker den bør være bred. For å favne alle, uavhengig av hudfarge og biologi. For det er mange som faller litt mellom barken og veden, ikke norsk nok, ikke innvandrere nok, ikke-nok det meste.»

Samlet sett viser disse refleksjonene hvordan uenighetene ikke først og fremst handler om prinsipielle definisjonsspørsmål, men om ulike posisjoner, erfaringer og grader av synlighet. Variasjonene i hvordan deltakerne blir lest, og hvilke former for rasisme de har erfart, preger også deres forståelse av hvem kategorien bør romme. Nettopp dette illustrerer hvordan rasisme ikke forsvinner som følge av demografiske endringer alene, men fortsetter å virke gjennom situasjonsavhengige og relasjonelle grenser for, i all hovedsak, hudfarge.

OM BEGREPENE RASIALISERT OG RASIFISERT

Innenfor forvaltning, forskning og antirasistisk arbeid brukes begrepene *rasialisert* og *rasifisert* for å beskrive hvordan mennesker blir tillagt betydning ut fra forestillinger om «rase».

Å bli rasialisert betyr å bli oppfattet, forstått eller behandlet som tilhørende en «rase», uavhengig av egen identitet. Det handler ikke om fenotypen i seg selv, men om hvordan hudfarge og andre synlige kjennetegn, sammen med språk, navn og klær, gir sosial betydning og får konsekvenser i møte med andre (Gullestad, 2005; Omi & Winant, 2015).

For noen i dialoggruppene var dette gjenkjennelige begrep de selv benyttet i hverdagen og oppfattet som nøytrale og gode begrep flere burde få kunnskap om. For andre fremsto disse begrepene som kunstige og fremmede. De opplevde dem som ord som tilhørte academia eller byråkratiet, og ikke et språk man kunne bruke om seg selv. En deltaker uttrykte det slik:

«Å omtales som rasialisert er bare en penere måte å si «rase» på.»

Noen mente begrepene skapte avstand og mistillit, snarere enn forståelse. Dette peker mot et behov for å oversette det faglige språket om rasisme og makt til et hverdagslig språk som folk faktisk kan kjenne seg igjen i. Hvis ikke risikerer vi at begreper som er ment å opplyse, ender opp med å fremmedgjøre.

«Hadde jeg vært i USA hadde jeg ikke hatt noe problem med rasialisert. Spørsmålet er hvordan storsamfunnet tar det. Og det er litt belastende å tenke på. Selv om det kunne være veldig bra for deg, så er det liksom alltid «men hvordan kommer storsamfunnet til å ta det imot?»

«Jeg tror ikke folk skjønner hva det betyr.»

Ordene vi bruker, har betydning. De kan bidra til å synliggjøre erfaringer og skape tilhørighet, men de kan også oppleves ekskluderende eller reduserende. Derfor handler diskusjonen om begreper som rasifisert og rasialisert ikke bare om terminologi, men om hvordan mennesker blir forstått. Flere av deltakerne beskriver et behov for språk som gjør det mulig å anerkjenne hele bakgrunnen deres, uten å måtte velge side eller forklares som noe mindre enn de er. For mange er dette ikke et teoretisk spørsmål, men nært knyttet til hverdagsliv, identitet og tilhørighet.

7.4 KULTURELLE HIERARKIER I NORGE

Forskning viser at forestillinger om kulturell overlegenhet står særlig sterkt i Norge sammenlignet med mange andre europeiske land (Bratt, 2022). Dette innebærer en tendens til å rangere språk, normer, livsformer og verdier etter hvor 'norske' de oppfattes å være. Slike holdninger omtales ofte mindre enn biologisk rasisme, men de preger hverdagsliv, institusjoner og offentlig samtale i betydelig grad. Kulturell diskriminering kan også bidra til å legitimere eller forsterke biologiske forestillinger om forskjeller, og utgjør dermed en viktig underliggende mekanisme i hvordan rasisme uttrykkes og forstås i Norge. Å erkjenne dette mønsteret er sentralt for å utvikle språk og praksiser som favner menneskers faktiske erfaringer og som kan styrke grunnlaget for antirasistisk arbeid.

7.4.1 NORMATIV NORSKHET OG TAP AV FLERKULTURELL ANERKJENNELSE

Rasialisering og diskriminering rammer i størst grad melaninrike personer og minoriteter som markeres som «ikke-norske». Samtidig viser forskning at også hvite personer kan erfare sosial nedvurdering og stereotypisering på bakgrunn av etnisitet. Personer med bakgrunn fra Øst-Europa beskriver blant annet implisitt tvil om kompetanse og kulturell verdi, og begrenset sosial anerkjennelse (Blachnicka-Ciacek & Urbańska, 2025).

«Det går som regel bra, helt til folk hører etternavnet mitt. Da begynner det...»

«Jeg liker ikke lenger å fortelle folk at jeg er tysk, fordi noen svarte ofte med «igjen en tysker» og rullet øyene eller virker irritert. Eller folk begynner å prate som en diktator fra Østerrike som er kjent i hele verden. Det gjør vondt.»

Disse erfaringene er ikke sammenlignbare med den mer systematiske rasismen melaninrike personer møter, men de viser at etniske hierarkier ikke alltid følger fenotypen alene.

I denne studien trer imidlertid en annen form for rasialisering tydelig frem: Flere deltakere med lysere hud blir ofte lest som norske — eller hvite — og får dermed ikke anerkjent sin flerkulturelle bakgrunn. For noen kan dette oppleves som inkluderende, men samtidig innebære at deler av identiteten tones ned eller viskes ut.

«Jeg har også opplevd at andre insisterer på at jeg ikke er iransk, eller sånn: «Du er jo norsk». Og jeg skjønner at de mener godt, men det er litt sånn... ja, det er litt underlig.»

«Dersom jeg sier at jeg er halvt brun, som jeg jo er ganske stolt av, får jeg ofte høre at jeg ikke ser sånn ut, eller at folk sier «Jeg har aldri tenkt på deg som noe annet enn norsk», eller «For meg er du bare norsk». Da faller liksom den delen bort, og jeg føler ikke jeg kan starte en diskusjon. De tar jo ikke feil,

men... Jeg skjønner at de nok tenker at de er inkluderende og aksepterende når de sier det, men det gjør at det føles feil å være noe mer. Det er feil å ikke ville bare være norsk».

«Folk har sagt til meg «Tenker ikke på deg som det vet du, det har aldri slått meg». Også er det sånn... er det ment som et kompliment, liksom? Ja, tenker du at du er hyggelig nå? «Har aldri slått meg at du er brun? Nei, nei, nei, du er hvit du for meg vet du». Det er sånn,, Her sitter du og skal bestemmer hva jeg er og hvem jeg er.»

For andre gjelder dette også i minoritetsfamilien. Manglende språkferdigheter, lite kulturell erfaring eller det å ha vokst opp i Norge kan føre til at man ikke fullt ut regnes som 'ordentlig' tilhørende der heller. Dermed kan man både bli oppfattet som for lite norsk og samtidig for lite 'ekte' i sin minoritetsbakgrunn.

«Min ikke-norske identitet har blitt slipt bort, ved at mange, både majoritetsnordmenn og minoritets-etniske, har sagt at jeg ikke er «annerledes» nok, ved at jeg passerer som norsk. I tillegg har jeg kanskje dempa det selv, siden jeg ikke kan snakke sveitsisk og har lite kontakt med slektninger».

Disse erfaringene viser at rasialisering ikke bare handler om ekskludering, men også om former for normativ innlemming der flerkulturell bakgrunn tones ned eller gjøres usynlig. Å «passe som norsk» kan gi sosial beskyttelse mot diskriminering, men innebærer samtidig ofte at andre sider av identiteten ikke anerkjennes. Forskning på hvithet og multirasial identitet viser at personer som leses som hvite kan møte en betinget inkludering, der de anerkjennes som norske på bekostning av egne erfaringer med rasisme, tilhørighet eller flerkulturell bakgrunn. Denne formen for ambivalent inkludering kan skape emosjonell sårbarhet, identitetskonflikter og en opplevelse av å miste deler av seg selv, særlig når egne erfaringer ikke gjenkjennes eller legitimeres (Khanna, 2011; Song, 2025).

KAPITTEL 8: OPPSUMMERENDE DISKUSJON - OG VEIEN VIDERE

I dette oppsummerende kapittelet diskuteres funnene i lys av bredere samfunnsmessige perspektiver. Særlig vekt legges på hvordan språk både reflekterer og former forestillinger om norskhet, tilhørighet og forskjell, og hvordan dette får betydning for personer med mikset bakgrunn.

8.1 INTERSEKSJONELLE PERSPEKTIVER

Et interseksjonelt perspektiv vil være viktig i det videre arbeidet med språk og forståelser av mikset identitet. Interseksjonalitet viser til hvordan kategorier som kjønn, sosial klasse, fenotype, språk, seksualitet og funksjonalitet virker sammen og former erfaringer samtidig (Collins & Bilge, 2020; Crenshaw, 1991). Selv om dette ikke har vært et hovedfokus i denne rapporten, synliggjør funnene at mange beskriver identitet som sammensatt og kontekstavhengig.

I lys av dette kan begreper som «flytende identiteter» bidra med nyttige innganger til videre forskning og begrepsutvikling. De åpner for å forstå identitet som noe relasjonelt, skiftende og ikke bundet til én kategori eller én type tilhørighet. Slike perspektiver kan gjøre det enklere å utvikle et språk som bedre rommer kompleksiteten i erfaringene til mennesker med mikset bakgrunn.

Å integrere interseksjonelle og mer fleksible identitetsforståelser i fremtidig arbeid kan dermed styrke både analysen av erfaringer og utviklingen av mer inkluderende begreper og praksiser.

8.1.1 ET NORMKRITISK PERSPEKTIV PÅ NORSKHET OG HVITHET

Samtalene i prosjektet viser at «norskhet» fortsatt forstås og praktiseres innenfor snevre rammer. Mange forteller at de stadig blir målt opp mot en uuttalt norm – en forestilling om det «typisk norske», som ofte sammenfaller med hvithet, lys hud og bestemte kulturelle referanser. Dette bekreftes når deltakere forteller at de blir møtt med spørsmål som «hvor kommer du egentlig fra?», eller opplever at de må forklare hvorfor de ikke ser «helt norske» ut. Slike spørsmål kan virke uskyldige, men avslører hvordan forestillingen om norskhet er hierarkisk og ekskluderende.

Et normkritisk blikk synliggjør at språket ikke bare beskriver virkeligheten, men også er med på å forme den. Når begreper som flerkulturell, minoritet eller rasifisert brukes uten refleksjon, kan de ubevisst forsterke forestillingen om hvem som er sentrum, og hvem som er «de andre». Dette understreker behovet for et språk som ikke bare inkluderer nye ord, men som utfordrer selve rammene for hva som regnes som normalt, norsk og tilhørig.

Samtidig er det viktig å understreke at ikke alle ønsker å definere seg som norske, og at dette også er en legitim og gyldig identitetsposisjon. Å utfordre norskhetensnormen handler derfor ikke bare om å utvide hvem som inkluderes, men også å skape rom for identiteter som ikke organiseres rundt norskhet i det hele tatt.

I dette perspektivet blir det også tydelig at hvithet ikke er én homogen kategori. Erfaringene til hvitmiksete personer, som kan ha to hvite foreldre, men ulik nasjonal eller kulturell bakgrunn, viser at språklige og sosiale grenser for tilhørighet kan gå på tvers av fenotyper. De kan være en del av majoriteten, men likevel møte subtil diskriminering eller utenforskap knyttet til språk, navn eller aksent.

Tilsvarende finnes det behov for å undersøke hvordan nasjonale minoriteter og urfolk opplever språk, identitet og anerkjennelse i dagens Norge. Disse perspektivene beriker forståelsen av norskhet som noe mangfoldig og foranderlig, og peker mot viktige retninger for videre arbeid.

8.1.2 KJØNNSPERSPEKTIVER

Selv om prosjektet har samlet et bredt spekter av stemmer, viser materialet også noen skjevheter som det er viktig å være bevisst på. Flertallet av deltakerne identifiserer seg som kvinner, og flere beskriver hvordan kjønn spiller inn i opplevelsen av både synlighet og forventninger. Flere forteller at de som barn og unge opplevde kommentarer om utseende eller gjennom en «eksotifisering» som også hadde en kjønnets dimensjon.

Vi vet fra forskningen at enkelte minoritetsgrupper kan oppleve å bli eksotifisert, som annerledes og spennende. Myten om at melaninrike kvinner og menn er «mer seksuelle», lever i beste velgående i populærkulturen og media. Dette er ikke noe nytt, men baserer seg på gamle myter fra koloniseringen av det amerikanske kontinentet (Leath et al., 2021; Meld.St.7, 2024-2025). Fordi menn og ikke-binære i liten grad er representert, er det vanskelig å si noe om deres opplevelse av dette.

Dette peker på behovet for videre utforskning av hvordan kjønn påvirker erfaringer med miksethet og tilhørighet.

8.1.3 DET GEOGRAFISKE PERSPEKTIVET

Det geografiske perspektivet er relevant for å forstå hvordan erfaringer med identitet og språk varierer. Flesteparten av dem som meldte interesse for å delta i dialoggruppene, var bosatt i Oslo-området, noe som kan ha påvirket både bredden og nyansene i materialet. Vi lyktes ikke i å etablere en dialoggruppe i Nord-Norge, og dette innebærer en geografisk skjevhet i datagrunnlaget.

I tillegg har vi i begrenset grad nådd personer med samisk bakgrunn og personer som tilhører nasjonale minoriteter. Dette kan ha medført at disse gruppenes erfaringer i liten grad er representert i materialet. Dette handler om rekruttering til dialoggruppene, og sier ikke noe om utbredelsen av samisk bakgrunn eller nasjonale minoriteter i ulike deler av landet.

For spørreundersøkelsen ble det ikke samlet inn opplysninger om deltakernes bosted, og vi har derfor begrenset kunnskap om eventuelle regionale forskjeller i svarmaterialet.

8.2 MAKTFORHOLD I SAMTALENE

I flere av dialoggruppene ble ulike maktforhold synlige, både i hvem som tok ordet og hvordan erfaringer ble anerkjent. Deltakere med mindre synlig minoritetserfaring eller mindre erfaring med rasisme tok til tider mer plass i samtale, mens andre valgte å trekke seg tilbake. Dette kan ha bidratt til at enkelte perspektiver ble mindre tydelig uttrykt. Slike forskjeller peker på hvordan makt ikke bare virker mellom grupper, men også innad i dem, og hvordan fenotype, synlighet og erfaringsbakgrunn kan

påvirke hvem som blir lyttet til når rasisme og tilhørighet diskuteres. Forskning på *colorism* og hudtonebaserte privilegier viser at personer med lysere hud eller trekk nærmere hvithetsnormen ofte tillegges større sosial legitimitet og handlingsrom, også innenfor minoritets- og multirasiale grupper (Hunter, 2007; Waring, 2023).

Makt handler også om retten til å definere seg selv. Flere deltakere beskrev en opplevelse av at det finnes uuttalte hierarkier for hvem som «får lov» til å bruke bestemte begreper eller identitetsmarkører. I noen tilfeller kan dette tolkes som at personer med mindre synlige minoritetserfaringer søker anerkjennelse fra dem med mer uttalt erfaring med rasisme, som en måte å forsikre seg om at egen bakgrunn og egne perspektiver er «gyldige nok». En av deltakerne fortalte om en situasjon der hen ble konfrontert som privilegert og «for hvit» til å delta i samtaler om rasisme og antirasisme, til tross for egne erfaringer som på mange måter ligner andres. Slike erfaringer synliggjør hvordan kampen om språket også kan bli en kamp om tilhørighet, der spørsmål om definisjonsmakt og posisjon kan oppstå selv i rom som søker å være inkluderende (Anderson & Peña-Guzmán, 2024; Noble, 2021).

Det var et bevisst valg å inkludere foreldre til barn med mikset bakgrunn i samtalen. Dette ga verdifulle perspektiver på hvordan neste generasjon kan møte og forstå spørsmål om identitet, rasisme og tilhørighet. Foreldrenes deltakelse bidro til å belyse hvordan erfaringer og holdninger formes og overføres mellom generasjoner. Samtidig påvirket dette også gruppedynamikken på ulike måter. I noen tilfeller førte kombinasjonen av egne erfaringer og sterke meninger til engasjerte diskusjoner, mens det i andre samtaler oppstod mer lyttende og utforskende dialoger. Til sammen viser dette hvor sammensatte slike rom kan være, og hvor viktig det er å legge til rette for trygge samtaler der både erfaring og refleksjon får plass.

Å inkludere foreldre i disse samtalen var også tema for diskusjon i ekspertgruppen. Noen uttrykket bekymring for at foreldre, som ofte snakker på vegne av barna sine, samtidig kan risikere å overskygge stemmene til dem som selv lever med mikset bakgrunn. Det ble også pekt på at foreldre, særlig de uten egne minoritetserfaringer, kan ha blindsoner i møte med barnas virkelighet. Andre mente derimot at foreldreperspektivet er viktig både for språkutviklingen og for økt bevissthet om hvordan rasisme og identitet overføres mellom generasjoner.

8.3 RASISME I NÆRE RELASJONER

Et gjennomgående tema som ikke nødvendigvis handler om språk direkte, men som viser noe av kompleksiteten i det å ha en mikset bakgrunn, handler om erfaringer med rasisme i nære relasjoner. Det er lett å anta at multietniske relasjoner automatisk gjør mennesker mindre rasistiske og mer reflekterte rundt egne holdninger, men dette er ikke alltid tilfellet (Bratter, 2023). Flere deltakere forteller om situasjoner der en av foreldrene, ofte den norske eller majoritetshvite, har brukt rasistiske ord, uttrykk eller handlinger, uten å være klar over hvordan det oppleves. Slike erfaringer beskrives som særlig krevende fordi de kommer fra mennesker man er glad i, og som man forventer støtte og forståelse fra. Når rasisme oppstår i trygge relasjoner, kan det skape både sorg, forvirring og skyldfølelse, og gjøre det vanskelig å sette ord på opplevelsen.

Studier viser at familiemedlemmer kan ha ulik evne til å gi støtte når unge med mikset bakgrunn møter rasisme, noe som kan påvirke hvordan de opplever, bearbeider og setter ord på opplevelsene sine. Familien kan både være en kilde til styrke identitet og trygghet, men også bidra til forvirring og mangel på anerkjennelse – avhengig av støtte og forståelse i relasjonene (Malaney-Brown, 2022).

Flere beskriver også hvordan familien ikke alltid forsto, eller ikke fullt ut anerkjente, hva barna deres sto i. Foreldre eller øvrig familie uten egen erfaring med rasisme kan ha vansker med å se hvordan diskriminering, kommentarer eller blikk påvirker barnas selvbylde og tilhørighet. Dette kan føre til at barn og unge føler seg alene i møte med erfaringer som ikke blir gjenkjent hjemme.

«Mange av oss opplever jo også rasisme innad i egen familie, ikke sant? Jeg er vokst opp i en hvit familie og må arrestere mine foreldre hele tiden, og de blir litt sånn: 'Jeg er ikke rasist'. Og det er sånn — nå har du brukt de samme ordene som jeg ble kalt hele barneskolen, liksom.»

«Mamma forstår ikke helt hvorfor vi har så behov for å si at vi er iranske. For henne var det å være noe annet farlig ... hun har sagt til pappa: 'Men vi har jo samme hudfarge', og han må si: 'Nei, det har vi ikke'.»

«Jeg ble så overrasket over at mamma, som er hvit, bruker N-ordet — og forsvarer det med at hun var sammen med pappa. Hun sier ting som: 'Vi er jo ikke sånn...' og 'Vet du hvem hun der er, hun sier også N-ordet.' For henne virker det som bevis godt nok: 'Jeg var jo sammen med pappaen din.' Men for meg ble det helt absurd. Som om forholdet deres skulle gi henne retten til å bruke ord som faktisk har blitt brukt mot meg.»

«Hvis jeg har fortalt at jeg har blitt utsatt for rasisme har jeg opplevd at foreldrene mine benekter det. Og fordi jeg kun har hatt hvite folk rundt meg har det aldri vært noen jeg har kunnet snakke om det med, i hvert fall ikke som skjønner. Så jeg har følt meg dramatisk og at jeg overdriver, eller til og med juger og er oppmerksomhetssyk. Det er jo det jeg har fått høre før. Men som voksen, med et nytt nettverk og folk rundt meg som er opptatt av det, så føler jeg endelig at jeg blir anerkjent.»

«Jeg har en hvit halvbror som er ganske rasistisk, men det snakker vi ikke om. Det forventes at såpass må jeg tåle.»

Noen forteller i tillegg om følelsen av å miste eller aldri få tilgang til deler av sin kulturelle arv. Når foreldrenes språk, tradisjoner eller referanser ikke videreføres, kan det oppleves som et tap av en identitet som genetisk eller kulturelt sett er ens egen, men som ikke får rom i hverdagen. For flere skaper dette en vedvarende spenning mellom den man er og det man har tilgang til å være.

I noen familier med hvit-mikset bakgrunn, for eksempel norsk-polsk, kan spenninger mellom språk, kultur og sosial status gi lignende erfaringer med utenforskap — selv om de ikke nødvendigvis forstås som rasisme.

Disse historiene synliggjør hvordan rasisme og manglende forståelse i nære relasjoner ikke bare handler om enkeltstående hendelser, men om strukturer som virker inn i familiers språk, dynamikk og oppdragelse. De viser også hvorfor arbeidet med et mer nyansert språk er så viktig, fordi det kan gi både barn og foreldre bedre verktøy for å forstå, anerkjenne og snakke om erfaringer som ellers blir fortiet.

«Jeg har ikke lært språket... De har ikke lært meg språket i det hele tatt. Vi har aldri gjort det... og jeg tror det har påvirket. Det er mye jeg ikke har fått, det er mye jeg ikke har arvet. Det har jeg aldri kommer til å arve på grunn av det. Og ja — jeg synes det er trist.»

«Hvis jeg ikke kan prate spansk, så har jeg ikke mulighet til å kommunisere ordentlig med familien min... Min kultur er min tilknytning til min familie.»

«Vi fant jo i fjor at vi faktisk er med i urfolksgruppe, og det språket har vi jo ikke i det hele tatt. Så det er en helt ny sorg... Det er en hel dimensjon jeg taper.»

«Mora mi gidder ikke å prate spansk med barnebarnet sitt fordi det er styrete... Men pappa prater spansk med barnebarnet. Hun får det språk hun burde ha fått.»

«Jeg mistet kulturen... Jeg føler at det jeg har minst tilgang på, er det jeg blir mest opptatt av. Jeg vil ikke distansere meg fra den kulturen... det er en lengsel der.»

«Det er mye skyld og mye skam... fordi jeg ikke kan språket. 'Hvorfor har du ikke lært det?' Man blir påført andres forventninger.»

«Jeg vet jo at det ville være urettferdig av meg å kreve at mamma skulle lære meg om en kultur hun egentlig ikke kan noe om, men jeg føler et stort tap av noe. Og det kjennes litt dumt ut det også. Den følelsen av å ha tapt noe jeg ikke vet hva er.»

8.4 DET BESTE MED Å VÆRE MIKSET

Vi valgte å avslutte dialogmøtene med spørsmål om hva deltakerne opplevde som det beste med å være mikset - eller ved å være seg. Det var viktig å ha en positiv avslutning, på møter som av flere opplevdes som tidvis tunge. Flere deltakere beskriver det å være mikset som en rikdom, både rent kulturelt, men også individuelt. Mange opplever at kombinasjonen av ulike bakgrunner gir et bredere perspektiv på verden, men evne til empati og forståelse for forskjeller.

«Det har vært en berikelse i mitt liv... jeg har truffet så mange folk fra så forskjellige bakgrunner. Virkelig utvidet min horisont.»

«Jeg føler jeg nesten gratis har fått en kultursensitivitet. Man ser verden med andre briller enn mange rundt seg.»

«Jeg har flere hjem. Jeg kan heie på flere land. Jeg føler meg hjemme både i Norge og i Uganda, Brasil og Latin-Amerika.»

«Jeg får ta med meg det beste fra pappa sin side og det beste fra mamma sin side... Jeg ser på det som en styrke.»

«Det gir meg en større rikdom og muligheten til andre perspektiver i livet.»

«Jeg synes det er fint å få være latiner. Jeg føler meg hjemme der, men også veldig norsk.»

«Jeg kommer innpass i flere miljøer og kan ta på meg den hatten jeg vil.»

Andre beskriver hvordan dette gir flere erfaringer og kulturell kompetanse, og hvordan det å navigere mellom ulike miljøer og normer har gjort dem mer fleksible og åpne. Flere omtaler det som å kunne ta med seg det beste fra to kulturer og forme sin egen. Begrepet «det beste fra to verdener» gikk igjen i de ulike samtalen.

Et annet sentralt tema er tilpasningsevne og sosial sensitivitet. Dette kommer til uttrykk ved at noen av deltakerne forteller at de endrer måten de snakker på, avhengig av hvor og hvem de er sammen med, og at de tilpasser seg de ulike kulturene. Flere beskriver på ulike måter hvordan de kan føle seg hjemme på mange ulike steder, men likevel aldri helt.

«Jeg føler at jeg har blitt veldig god på å bli en sånn det man kaller kameleon.»

Å kunne lese rom og bevege seg mellom miljøer kan gi både trygghet og styrke. Dette kalles *code switching*, eller kodeveksling på norsk, og innebærer å endre språk, tone eller væremåte avhengig av hvem man er sammen med. For mange er ikke dette bare et sosialt verktøy, men en viktig måte å skape tilhørighet og trygghet i ulike kontekster. Samtidig kan det være krevende å hele tiden måtte tilpasse seg, og kan oppleves som et kontinuerlig arbeid med å balansere hvem man er og hvordan man blir oppfattet. Kodeveksling blir dermed både en ressurs og en kilde til utmattelse, fordi det blir et uttrykk for både styrke og sårbarhet i møte med ulike normer og forventninger (Wright et al., 2022).

Samtidig reflekterer flere over hvordan tidligere erfaringer med utenforskap har gitt dem dybdeforståelse og solidaritet med andre som opplever forskjellsbehandling. En deltaker beskriver det slik: *«I voksen alder kan jeg se mer på det som noe som har bidratt til at jeg har mye mer forståelse for verden og en viss sensitivitet når det gjelder sosiale problemer, som mennesker med 'majoritets-rase' i Norge som oftest ikke har.»*

For mange handler det beste ved å være mikset derfor ikke bare om bakgrunn, men om et mer sammensatt blikk på verden. Det har gitt en evne til å se nyanser, bygge broer og utfordre forestillinger om «oss og dem».

Flere uttrykker også takknemlighet for å kunne velge tilhørighet på egne premisser, og opplever det som en frihet å kunne definere seg selv på tvers av kategorier.

Til slutt peker flere på en glede og stolthet over å ha med seg ulike historier, språk og kulturelle uttrykk. Noen legger også til at de elsker håret sitt, de føler seg unike eller er glade for at de blir fort brune, og unngår å bli solbrente. Det å ha et utseende som er vanskelig å plassere blir også av flere løftet frem som en styrke, fordi de opplever å bli tatt imot av ulike kulturer når de er ute på reise. Flere av deltakerne kunne fortelle historier der de slet med å finne sin plass i Norge eller andre opphavsland, men kunne oppleve at *andre sa «du er en av oss» når de besøkte andre land og miljøer.*

«Føler meg veldig heldig og kunne oppleve to kulturer, kunne feire litt mer... det kommer med så mye positivt – språk, mat, sanger.»

«Et hus fylt av masse forskjellig mat. Flere språk.»

Selv om mange har møtt utfordringer i ulike perioder, og i noen tilfeller fortsatt gjør, beskriver deltakerne det å være mikset som noe som i voksen alder gir trygghet, selvinnsikt og motstandskraft.

«Jeg tør å ta den mer ut enn mange andre... jeg kommer unna med mer... store øredobber, farger, hår. Det er litt deilig.»

«Forskjellig humor... flere kulturelle ting å trekke på... det er bare mer av alt.»

«Den følelsen av å ha lengtet etter å få være med, og plutselig er du det. Plutselig ligner alle på deg, og du bare... skli rett inn. Det er fantastisk!»

KAPITTEL 9: ET SPRÅK I BEVEGELSE

I dette oppsummerende kapittelet diskuteres funnene i lys av bredere samfunnsmessige perspektiver. Særlig vekt legges på hvordan språk både reflekterer og former forestillinger om norskhet, tilhørighet og forskjell, og hvordan dette får betydning for personer med mikset bakgrunn.

9.1 ET SPRÅK I BEVEGELSE

Gjennom dette arbeidet har mange ulike stemmer bidratt med erfaringer, refleksjoner og spørsmål om språk, identitet og tilhørighet. Samlet viser de hvordan identitet ikke er noe statisk, men en sosial prosess i bevegelse, som formes i møtet mellom egne erfaringer og andres blikk. Språket vi bruker, får dermed en avgjørende rolle. Det kan skape rom for tilhørighet, men også for utenforskap. Det kan gi trygghet, men også påminne om maktforhold og grenser.

Disse samtalene viser at behovet for språk er mangfoldig. For noen handler det om å finne ord som rommer alle sider av seg selv, mens det for andre handler det om å gi barna sine et språk for å forstå hvem de er. Språk kan gi anerkjennelse og fellesskap, mens det også advares mot at stadig nye begreper kan skape avstand. Det er likevel bred enighet om at det viktigste ikke er ordet i seg selv, men hvordan vi bruker språket, og hvilke verdier vi lar det bære.

Et annet viktig funn er at denne samtalen ikke kan forstås som et importert fenomen. Mennesker med foreldre med ulik etnisk eller kulturell bakgrunn, har alltid vært en del av det norske samfunnet, men har sjelden blitt synliggjort i språk, statistikk eller fortellinger om Norge. Å utvikle et språk for disse erfaringene handler derfor ikke om å skape noe nytt, men om å gjenkjenne noe som allerede finnes.

Selv om rapporten først og fremst tar utgangspunkt i personer med minoritets- og migrasjonsbakgrunn, er det viktig å understreke at også hvit-miksete personer og nasjonale minoriteter kan møte språklige og sosiale barrierer som begrenser tilhørighet. Disse erfaringene fortjener større oppmerksomhet i fremtidig forskning.

Samlet peker funnene på at behovet for et bidrag inn i det norske antirasistiske språket ikke primært handler om å finne det «riktige» ordet, men om å skape rom for flere stemmer, flere historier og flere måter å eksistere på. Et språk i bevegelse er åpent, nysgjerrig og forankret i erfaringene til dem det gjelder, og kan bidra til å styrke både forståelse og fellesskap.

9.1.1 BEHOVET FOR NYE BEGREPER OG MULIGE FALLGRUVER

Et sentralt tema i alle gruppene er spørsmålet om vi faktisk trenger et nytt norsk begrep for å beskrive disse erfaringene. Noen ser et tydelig behov, og vektlegger at et ord kan gi anerkjennelse, synlighet og et språk for å snakke om erfaringer som ellers blir usynlige. Andre er mer skeptiske og mener at et nytt ord alene ikke løser noe, fordi utfordringen først og fremst handler om holdninger og strukturer. En av deltakerne var tydelig på at fremfor å skape nye begreper, må vi heller styrke den antirasistiske «verktøykassa».

Flere advarer mot fallgruver ved nye begrep:

Reproduksjon av koloniale forestillinger: Et begrep som framstiller identitet som «blanding» på tvers av etnisiteter eller kulturer, kan ubevisst forsterke tanken om «rene» og «urene» kategorier, og hierarkier dem imellom.

Eksklusjon gjennom språk: Hvis et begrep defineres ovenfra, for eksempel av forskere, majoritetssamfunn eller media, kan det miste legitimitet.

Forenkling av mangfoldet: Deltakerne understreker at det å være mikset, rommer mange ulike erfaringer, som kulturelle, språklige, sosiale og historiske, som ikke nødvendigvis lar seg fange i ett ord.

Et begrep kan derfor bare fungere dersom det oppleves som selvvalgt, kontekstuellet forankret og åpent for revisjon. Det må utvikles i dialog med de som faktisk lever erfaringen.

9.1.2 HVA OPPLEVES SOM VIKTIG MED ET NYTT SPRÅK?

Flere av deltakerne er enige i at et eventuelt norsk begrep, må kunne oppfattes positivt. Mange ønsker et språk som anerkjenner kompleksiteten. Flere foreslår ord som «mangfoldig bakgrunn» eller «flere røtter», fordi de inkluderer både etniske, kulturelle og geografiske elementer, og kan romme alt fra å ha en bestemor fra Telemark, til pappa fra Lagos.

Deltakerne peker også på at et nytt språk må bidra til dekolonial bevissthet. Det vil si å utfordre gamle tankemønstre om etnisitet, renhet og hvithet som norm. Samtidig må det være åpent og fleksibelt, slik at ulike generasjoner og personer kan bruke det på sine egne premisser.

«Vi er begge norske foreldre selv om vi har ulik etnisitet. Tenker at ordet norsk bør være såpass raust at det rommer alle som har norsk identitet, og at vi ikke skaper enda et begrep som skaper større utenforskap eller distanse til hva det vil si å være norsk.»

9.1.3 HVEM HAR BEHOV FOR ET NYTT BEGREP OG HVORFOR?

Flere av deltakerne mener at et fornorsket språk eller begrep først og fremst vil være til nytte for barn og unge som vokser opp med flere tilhørigheter. I dialoggruppene fortalte mange at de som voksne i mindre grad kjenner behov for et eget begrep, men som tenåringer ville det hatt stor betydning. Et tydeligere språk kunne ha gitt en «knagg» å henge erfaringene sine på, og gjort det lettere å forstå seg selv i møte med spørsmål om hvem man er og hvor man hører til. For mange handler dette om trygghet og identitetsutvikling, og om å ha ord som oppleves som egne.

Også foreldre ser verdien av et mer nyansert språk. Flere forteller at de ønsker begreper som kan hjelpe dem å snakke med barna sine om bakgrunn og tilhørighet på en inkluderende og trygg måte. I tillegg peker mange på at også systemene rundt, som skoler, helsetjenester, forskning og forvaltning, har behov for et mer presist og ikke-stigmatiserende språk. Ikke minst er det behov for økt kompetanse på rasisme og antirasistisk arbeid.

«Jeg prøver å lage minst mulig oppstyr rundt det. Samtidig ønsker jeg å finne en balanse så ungene både kan kjenne stolthet og tilhørighet til begge kulturer, men ikke føle på utenforskap.»

Samtidig er det flere som advarer mot å tro at nye begreper alene kan skape inkludering. Språket må brukes med varsomhet, fordi behovet for begreper henger tett sammen med behovet for

anerkjennelse. Flere understreker at språk både kan frigjøre og begrense, avhengig av hvem som bruker det, hvordan det brukes og med hvilket formål.

«Mine barn er født i Norge, har to foreldre som er født i Norge, og to av fire besteforeldre som er født i et afrikansk land. De har også en oldemor som er født i England. Det er få sammenhenger det gir mening å skulle forklare besteforeldres og oldeforeldres opphav i, og ingen grunn til å bruke andre begreper enn at de er norske (de er jo født og oppvokst her uavhengig alt annet). De har en blandet etnisk opprinnelse, men når er det relevant?»

Flere minner imidlertid om at det å være mikset ikke er et amerikansk fenomen, men en del av den norske virkeligheten, både nå og historisk. Mennesker med foreldre med ulik etnisk eller kulturell bakgrunn, har alltid vært en del av Norge, selv om de sjelden har vært synlige i språk, statistikk eller fortellinger om nasjonen. Nettopp derfor er det viktig at samtalen om språk og antirasisme forankres i norske erfaringer, samtidig som den er åpen for globale perspektiver.

9.1.4 HVA MED ET PARAPLYBEGREP?

Underveis i arbeidet ble det diskutert om det kunne være hensiktsmessig å ha et mer samlende begrep for erfaringer knyttet til mikset bakgrunn, blant annet med inspirasjon fra hvordan «skeiv» fungerer som et paraplybegrep for ulike kjønns- og seksualitetsidentiteter. Samtidig viste både dialogene og analysen at et slikt begrep raskt ville måtte favne svært ulike erfaringer, knyttet til blant annet migrasjon, adopsjon, rasisme, kultur og religion, og dermed risikere å bli for bredt til å gi reell gjenkjennelse eller presisjon.

På denne bakgrunnen lander ikke rapporten på ett samlende begrep, men på en åpen tilnærming der ulike ord kan eksistere side om side, og der språk forstås som situasjonsavhengig og i kontinuerlig utvikling. I denne sammenhengen kan begrepet *multirasial* nevnes som ett av flere begreper som har fremstått som analytisk relevante i arbeidet med materialet, særlig fordi det knytter an til etablerte begreper i forskning og forvaltning, som rasialisert og rasifisert. Samtidig har begrepet ikke vært brukt eller etterspurt av deltakerne selv, og det er derfor ikke mulig å si noe om hvordan det eventuelt ville blitt mottatt i praksis. Det er derfor viktig å presisere at bruken av ordet *multirasial* ikke er en anbefaling, men en utforskende refleksjon.

Rapportens funn viser tydelig at behovet for språk varierer betydelig mellom personer, kontekster og livsfaser, og at ingen enkelt betegnelse oppleves som dekkende for alle. Eventuell videre utforskning av paraplybegreper – enten *multirasial* eller andre – forutsetter derfor mer kunnskap, bredere dialog og videre forskning, særlig forankret i hvordan personer med mikset bakgrunn selv forstår, bruker og forholder seg til ulike begreper.

Videre arbeid med språk og begreper på dette feltet bør bygge på åpne og inkluderende prosesser, der erfaringene til dem det gjelder står i sentrum. Språket bør forbli fleksibelt, kontekstsensitivt og forankret i levde erfaringer, og ikke utvikles som et fast eller endelig begrepssystem.

9.2 DIGITAL SELVFORSTÅELSE

Flere innspill fra ekspertgruppen peker også på at identitet i dag i økende grad formes i digitale rom. Særlig for yngre generasjoner skjer identitetsarbeid både på nett og i hverdagslivet, for eksempel gjennom bruk av filter, reels, avatarer i spill og andre former for digital selvrepresentasjon (jfr. Bij de Vaate

et al., 2023). Ikke minst kan digitale plattformer skape fellesskap gjennom felles erfaringer (Yang et al., 2025). Slike uttrykk handler ikke bare om estetikk, men kan også være måter å utforske tilhørighet, grenser og selvforståelse på.

Dette temaet ligger utenfor prosjektets hovedfokus, men er likevel relevant for videre arbeid. Det minner oss om at identitet ikke er statisk, og at nye former for fellesskap, normer og ekskludering også oppstår i digitale sammenhenger. Et språk for mikset identitet bør derfor kunne romme erfaringer som skapes både offline og online.

KAPITTEL 10: ANBEFALINGER OG RESSURSER

Anbefalingene i dette kapitlet bygger på erfaringene, samtalene og diskusjonene som har kommet fram gjennom prosjektet, inkludert arbeidet i ekspertgruppen og dialoggruppene. Formålet med anbefalingene er å peke på mulige retninger for videre arbeid med språk, identitet, antirasisme og tilhørighet i Norge. De bør forstås som innspill til videre utvikling, snarere enn som ferdige løsninger.

10.1 VÅRE ANBEFALINGER

Den viktigste forutsetningen for å kunne følge opp funnene i denne rapporten er at det settes av midler til videre arbeid. Erfaringene som er samlet her viser at behovet for språk og kunnskap om mikset bakgrunn er reelt, sammensatt og langsiktig. Uten ressurser til videre utvikling vil dette arbeidet forbli begrenset i omfang og rekkevidde.

Anbefalingene er ikke ment som konkrete språkløsninger eller nye kategorier, men som et grunnlag for videre arbeid i tråd med prosjektets mandat.

Videre følger en liste med anbefalinger for:

- Forvaltning og myndigheter
- Fagfelt, forskning og profesjonsutøvere
- For sivilsamfunn, media og offentlig samtale
- For personer som selv har mikset bakgrunn
- Foreldre til barn med mikset bakgrunn

FOR FORVALTNING OG MYNDIGHETER

1. Sikre midler til videre kunnskapsutvikling og språkarbeid på feltet

Funnene i denne rapporten viser et tydelig og sammensatt behov for videre arbeid med språk, begreper og kunnskap om erfaringer med mikset bakgrunn i Norge. Skal dette arbeidet kunne følges opp på en systematisk og kunnskapsbasert måte, er det nødvendig at det settes av øremerkede midler til videre forskning, dialogbaserte prosesser og utvikling av praksisnær kunnskap. Uten en slik oppfølging vil feltet forbli fragmentert og i stor grad avhengig av enkeltprosjekter og enkeltpersoner.

2. Anerkjenn språk som en sentral del av antirasistisk arbeid

Språk former både forståelse, politikk og praksis. Forvaltning og myndigheter bør i større grad anerkjenne språkets betydning i arbeidet mot rasisme og diskriminering, særlig der eksisterende kategorier ikke fanger opp menneskers faktiske erfaringer. Dette innebærer også å være bevisst hvordan administrative og statistiske kategorier kan virke ekskluderende eller usynliggjørende.

3. Unngå forenklete og entydige kategorier i politikk og tiltak

Erfaringene som kommer frem i prosjektet viser at personer med mikset bakgrunn ikke utgjør en homogen gruppe. Tiltak, strategier og handlingsplaner bør derfor bygge på fleksible forståelser av identitet og tilhørighet, og unngå begrepsbruk som låser mennesker fast i snevre kategorier.

FOR FAGFELT, FORSKNING OG PROFESJONSUTØVERE

4. Bruk begreper med bevissthet og kontekstualisering

Fagpersoner innen forskning, utdanning, helse, skole og sosialt arbeid bør være bevisste på at begreper som *mikset*, *flerkulturell* og lignende ikke er nøytrale. Språk bør brukes kontekstsensitivt og med rom for at personer selv kan definere hvordan de ønsker å omtales, særlig i møte med mennesker som befinner seg mellom etablerte kategorier.

5. Skill tydelig mellom analytiske begreper og identitetsbeskrivelser

Begreper som brukes for analytiske eller pedagogiske formål, bør ikke presenteres som identitetskategorier den enkelte forventes å ta på seg. Dette gjelder særlig i møte med barn og unge, der språket kan få stor betydning for selvforståelse og tilhørighet.

6. Aerkjenn både synlige og usynlige former for rasialisering

Samtalene i prosjektet viser at erfaringer med rasisme og utenforskap varierer betydelig, også blant personer som ikke alltid leses som minoriteter. Det er derfor behov for et språk og en praksis som rommer både synlig og mer usynlig rasialisering, uten å viske ut eksisterende maktforskjeller. Noen grupper møter fortsatt større risiko for diskriminering, sosial kontroll og negative reaksjoner enn andre, og disse forskjellene må anerkjennes i faglige og profesjonelle sammenhenger.

FOR SIVILSAMFUNN, MEDIA OG OFFENTLIG SAMTALE

7. Aerkjenn behovet for språk som et strukturelt anliggende

Samtalene i prosjektet viser at mange opplever at det mangler ord som gir gjenkjennelse for erfaringer knyttet til mikset bakgrunn, og at eksisterende begreper ofte oppleves uklare eller utilstrekkelige. Mangelen på språk bør ikke forstås som et individuelt problem, men som et uttrykk for strukturelle blindsoner i samfunnets forståelse av identitet og tilhørighet.

8. Skap rom for flere stemmer og perspektiver

Mange med mikset bakgrunn etterlyser arenaer der erfaringene deres kan deles uten å måtte forklare eller forsvare egen identitet. Sivilsamfunnet, medier og offentligheten kan spille en viktig rolle i å skape trygge rom for dialog, fellesskap og erfaringsutveksling, og bidra til å utvide rammene for hvem som får definere språk og erfaringer.

FOR PERSONER SOM SELV HAR MIKSET BAKGRUNN

9. Ta eierskap til egne begreper og fortellinger

Prosjektet viser at det ikke finnes ett riktig ord eller én riktig måte å forstå seg selv på. Det er legitimt å bruke, avvise eller skifte mellom begreper over tid, og å definere egen identitet på egne premisser, uavhengig av etablerte kategorier eller andres forventninger.

10. Søk kunnskap og gjenkjennelse på egne premisser

For mange kan det være vanskelig å finne språk eller fellesskap som fullt ut rommer egne erfaringer. Å søke kunnskap, refleksjon og gjenkjennelse – gjennom litteratur, samtaler eller fellesskap – kan være en måte å forstå seg selv på uten å måtte representere en gruppe eller finne en entydig tilhørighet.

FOR FORELDRE TIL BARN MED MIKSET BAKGRUNN

11. Ta barnets egne ord og erfaringer på alvor

Barn og unge kan bruke ulike ord om seg selv over tid. Lytt til hvilke begreper de selv foretrekker, og vær åpen for at dette kan endre seg. Det viktigste er ikke å finne «riktig» ord, men å støtte barnet i å utforske egen identitet på egne premisser.

12. Snakk åpent om rasisme, tilhørighet og forskjellsbehandling

Barn med mikset bakgrunn kan møte spørsmål, antakelser eller utenforskap tidlig. Trygge samtaler hjemme kan bidra til å gi språk for opplevelser som ellers kan være vanskelige å sette ord på. Foreldre trenger ikke ha alle svarene – det å være tilgjengelig, lyttende og bekreftende er i seg selv viktig.

AVSLUTTENDE BEMERKNING

Til sammen peker anbefalingene mot behovet for et mer fleksibelt, bevisst og relasjonelt språk i møte med spørsmål om identitet og tilhørighet. Arbeidet med språk kan ikke avsluttes gjennom én rapport eller ett prosjekt, men må forstås som en pågående prosess der erfaringer, kunnskap og samfunnsendringer kontinuerlig må holdes i dialog. Dette forutsetter også strukturelle rammer som gjør slikt arbeid mulig over tid.

10.2 VIDERE LESING OG ANBEFALTE RESSURSER

Flere deltakere i prosjektet har pekt på at de i oppveksten savnet både språk og kulturelle referanser som speilet egne erfaringer. Her følger en ressursliste som kan fungere som innganger til videre kunnskap, refleksjon og gjenkjennelse.

BØKER OG FAGLITTERATUR MED ET NORSK/NORDISK PERSPEKTIV

- Bahar, N., & Mathisen, S. (2025). *Den lille boka om antirasisme*. (Barn / fagpersoner)
Verktøy for å jobbe forebyggende mot rasisme i barnehagen. Boka legger også til rette for at barn kan øve på hva de kan gjøre i møte med rasisme og ekskludering.

<https://likestillingssenteret.no/boka-om-antirasisme/>

- Bojovic, T., Studsrød, I., & Enoksen, E. (2022). «Åja, drikker du ikke? Jeg trodde du var litt mer norsk». (Fagpersoner) Om alkohol, sosial kontroll og tilhørighet blant unge voksne. <https://doi.org/10.18261/tfk.46.3.7>
- Bojovic, T., Studsrød, I., & Enoksen, E. (2024). *Gendered Peer Friendships and Romantic Relationships Among Youth with Cross-cultural Upbringings*. (Fagpersoner) Publisert i *Young – Nordic Journal of Youth Research*. <https://doi.org/10.1177/11033088241285612>
- Forskerportrett: Unge voksnes opplevelser med krysskulturell oppvekst. (Alle) <https://www.fo.no/nyheter/forskerportrett/forskerportrett-unge-voksne-sine-opplevelser-med-krysskulturell-oppvekst/>
- Gullestad, M. (2002). *Det norske sett med nye øyne*. Universitetsforlaget.
- Joof, C. L. (2018). *Eg snakkar om det heile tida*. Samlaget.
- «Lytt til oss» – Minoritetsungdoms opplevelser av rasisme i Innlandet. (Ungdom / fagpersoner) Rapport med hovedfunn og anbefalinger. https://s43909.pcdn.co/wp-content/uploads/2021/01/Lytt-til-oss_minoritetsungdoms-opplevelser-av-rasisme-i-Innlandet.pdf
- Rysst, M. (2020). *Stuck in Their Skin*. (Fagpersoner) Artikkel om fenotypers betydning for barns og unges handlingsrom og tilhørighet. <https://www.inn.no/forskning/forskningsnyheter/hudfargen-som-begrensning/> <https://doi.org/10.5070/c81258318>
- Salole, L. (2018). *Krysskulturelle barn og unge*. Gyldendal Akademisk. (Fagpersoner / foreldre) Om identitetsutvikling og oppvekst i krysspress mellom ulike kulturelle normer.
- Sandset, T. (2020). *Color That Matters*. (Fagpersoner / voksne) En sentral bok om rasisme, kropp, synlighet og tilhørighet i Norge.
- Sibeko, G. (2019). *Rasismens poetikk*. Ordatoriet.
- Sibeko, G. (2022). *Alle blir fri*. Ordatoriet.

BØKER OG FAGLITTERATUR MED ET INTERNASJONALT BLIKK

Bøker og faglitteratur – internasjonalt

- Evans, Ashley & Evans, Jordan. *Mixed-Race*. (Alle) En tilgjengelig introduksjon til mixed race-identitet og representasjon.

- Mehta, S. (2024). *The Racism of People Who Love You: Essays on Mixed Race Belonging*. (Voksne / fagpersoner)
Essays om familie, kjærlighet og rasisme sett fra et mixed race-perspektiv.

SERIER OG FILMER

- Mixed-ish (ABC, 2019–2021) (*Ungdom / voksne*)
Serie om en mixed race-familie og spørsmål om identitet og tilhørighet.
Tilgjengelig via strømmetjenester (internasjonalt).
- Dear White People (Netflix) (*Ungdom / voksne*)
Tar opp rasisme, identitet og mixed race-erfaringer i akademisk kontekst.
Netflix.
- This Is Us (*Alle*)
Utforsker familie, transrasial adopsjon og identitet.
Tilgjengelig via ulike strømmetjenester.
- Black-ish / Grown-ish (*Alle*)
Serier som tematiserer fenotyper, familie og tilhørighet, også relevant for mixed race-perspektiver.
- Colin in black & white

PODCASTER

- Militantly Mixed (*Voksne / alle interesserte*)
Podcast om mixed race-identitet og tilhørighet.
<https://militantlymixed.com/>
- Overthink – episode om mixed race (*Alle*)
Filosofisk samtale om identitet og kategorisering.
<https://overthinkpodcast.com/episodes/episode-102>

NORSKE FAGMILJØER OG SAMARBEIDSPARTNERE

- **Nasjonalt antirasistisk nettverk** (*Fagpersoner / organisasjoner / alle*)
Et nettverk som samler enkeltpersoner og organisasjoner med mål om å styrke antirasistisk arbeid i Norge gjennom kunnskapsdeling, samarbeid og politisk påvirkning.
<https://antirasistisknettverk.no/>
- **Antirasistisk Senter** (*Alle*)
En landsdekkende organisasjon som arbeider mot rasisme og diskriminering gjennom dokumentasjon, rådgivning, undervisning og offentlig opplysning.
<https://antirasistisk-senter.no/>
- **Minotenk – minoritetspolitisk tenketank** (*Fagpersoner / organisasjoner / alle*)
Arbeider med rasisme, språk og representasjon i Norge.
<https://www.minotenk.no/>

LITTERATUR

Anderson, E. & Peña-Guzmán, D. (2024, 23.april). Episode 102: Mixed-Race Identity. Overthink podvst. <https://overthinkpodcast.com/episodes/episode-102>

Aspinall, P. J. (2020). *Ethnic/Racial terminology as a form of representation: A critical review of the lexicon of collective and specific terms in use in Britain*. *Genealogy*, 4(3), 87. <https://doi.org/10.3390/genealogy4030087>

Bhabha, H. (1984). Of Mimicry and Man: The Ambivalence of Colonial Discourse. October, 28, 125. <https://doi.org/10.2307/778467>

Bij de Vaate, N. A. J. D., Veldhuis, J., & Konijn, E. A. (2023). Ethno-racial identity and digitalisation in self-presentation: a large-scale Instagram content analysis. *Behaviour & Information Technology*, 42(13), 2210–2225. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2022.2112613>

Blachnicka-Ciacek, D., & Urbańska, S. (2025). Eastern Europe's 'peripheral whiteness': class and gender racialization among Polish migrants and returnees. *Identities*, 1–20. <https://doi.org/10.1080/1070289x.2025.2510776>

Blake, J. (2021, 4.september). White supremacy, with a tan. CNN US. <https://edition.cnn.com/2021/09/04/us/census-browning-of-america-myth-blake/index.html>

Bratt, C. (2022). Is it racism? The belief in cultural superiority across Europe. *European Societies*, 24(2), 207–228. <https://doi.org/10.1080/14616696.2022.2059098>

Bratter, J. L., & Campbell, M. E. (2023). Mixing races, maintaining racism? Considering the connection between interracial families, social distance, and racial inequality. *Journal of Family Theory & Review*, 15(2), 332–351. <https://doi.org/10.1111/jftr.12504>

Brontsema, R. (2004). *A Queer Revolution: Reconceptualizing the debate over linguistic reclamation*. CU Scholar (University of Colorado Boulder). <https://doi.org/10.25810/dky3-zq57>

Candelario, C. (2020, December 4). What is White-Passing (and is it actually an offensive term?). PureWow. <https://www.purewow.com/wellness/what-is-white-passing>

Christophe, N. K., Atkin, A. L., Stein, G. L., Chan, M., Collaborative, L. S., Abidog, C., Gabriel, A. K., Lee, R. M., Wu, C. S., & Yoo, H. C. (2021). Examining Multiracial Pride, Identity-Based Challenges, and Discrimination: An Exploratory investigation among biracial emerging adults. *Race and Social Problems*, 14(1), 22–38. <https://doi.org/10.1007/s12552-021-09325-4>

Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241. <https://doi.org/10.2307/1229039>

Collins, P. H. & Bilge, S. (2020). *Intersectionality*. 2. utg. Polity Press.

Croom, A. M. (2013). How to do things with slurs: Studies in the way of derogatory words. *Language & Communication*, 33, 177–204. <https://doi.org/10.1016/j.langcom.2013.03.008>

Croom, A. M. (2015). The semantics of slurs: A refutation of coreferentialism. *Ampersand: An International Journal of General and Applied Linguistics*, 2, 30–38. <https://doi.org/10.1016/j.amper.2015.01.001>

Dzamarija, M. T. (2014). SSB. Oversikt over personer med ulik grad av innvandringsbakgrunn. Hentet fra https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachement/175380?ts=14a61e5cd90

Ertzgaard, L. (2026). Slutt å si N-ordet! VG. <https://www.vg.no/nyheter/i/8pmy4A/lakeri-ertzgaard-slutt-aa-si-n-ordet>

Evans, N., & Evans, N. (2022). *The mixed race experience: Reflections and Revelations on Multiracial Identity*. Square Peg.

FN. (2023, 24.mars). Internasjonal minnedag for ofre for slaveri og den transatlantiske slavehandelen. FN. <https://fn.no/om-fn/fn-dager-kalender/kalender/internasjonal-minnedag-for-ofre-for-slaveri-og-den-transatlantiske-slavehandelen#Norgesrolle-3>

Foster-Frau, S., Mellnik, T., & Blanco, A. (2021, October 11). 'We're talking about a big, powerful phenomenon': Multiracial Americans drive change. Washington Post. https://www.washingtonpost.com/nation/2021/10/08/mixed-race-americans-increase-census/?fbclid=IwY2xjawEWt2FleHRuA2FlbQIxMAABHUhhNrujfCdXt9GKCRdXyr9oLdW-cREf0cDe8mg-0-LmHSjvTtrXcAYLcw_aem_AjllInSAkdvlR3aPBLZdeQ

Galinsky, A. D., Wang, C. S., Whitson, J. A., Anicich, E. M., Hugenberg, K., & Bodenhausen, G. V. (2013). The reappropriation of stigmatizing labels: The reciprocal relationship between power and self-labeling. *Psychological Science*, 24(10), 2020–2029. <https://doi.org/10.1177/0956797613482943>

Gannon, M., & LiveScience. (2024). Race is a social construct, scientists argue. *Scientific American*. <https://www.scientificamerican.com/article/race-is-a-social-construct-scientists-argue/>

Goldman, A. (2023). Race is real, but it's not genetic. *SAPIENS*. <https://www.sapiens.org/biology/is-race-real/>

Gullestad, M. (2002). *Det norske sett med nye øyne*. Universitetsforlaget

Gullestad, M. (2007). Normalising racial boundaries. The Norwegian dispute about the term neger¹. *Social Anthropology*, 13, 27-46. 10.1111/j.1469-8676.2005.tb00118.x.

Hall, S. (1990). Cultural identity and diaspora. In J. Rutherford (Ed.), *Identity: Community, Culture, Difference* (pp. 222–237). London: Lawrence & Wishart.

Hunter, M. (2007). *The persistent problem of colorism: Skin tone, status, and inequality*. *Sociology Compass*, 1(1), 237–254. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2007.00006.x>

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2025). *Befolkningen med innvandrerbakgrunn i Norge – indikatorrapport 2025*. <https://www.imdi.no/tall-og-fakta/tall-om-integreringen-i-norge/indikatorrapport-2025/befolkningen-med-innvandrerbakgrunn-i-norge/>

Juni, S., & Katz, B. (2001). Self-effacing wit as a response to oppression: Dynamics in ethnic humour. *The Journal of General Psychology*, 128(2), 119–142. <https://doi.org/10.1080/00221300109598903>

Karimi, A., & Wilkes, R. (2023). Assimilated or the boundary of Whiteness expanded? A boundary model of group belonging. *British Journal of Sociology*, 74(2), 189–204. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12994>

Karpe. (2006). *Rett fra hjertet* [Album]. Bonnier Amigo.

Khanna, N. (2011). Ethnicity and race as 'symbolic': the use of ethnic and racial symbols in asserting a biracial identity. *Ethnic and Racial Studies*, 34(6), 1049–1067.

<https://doi.org/10.1080/01419870.2010.538421>

Kommunal- og regionaldepartementet. (2003). *Erstatning til tvangssteriliserte romanifolk/tatere*.

Kommunal- og regionaldepartementet. <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/krd/rap/2003/0022/ddd/pdfv/188093-rapportomtaterne.pdf>

Kommunal- og regionaldepartementet. (2000). *St.meld. nr. 15 (2000–2001): Nasjonale minoriteter i Norge – Om statleg politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar*. Kommunal- og regionaldepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-15-2000-2001-/id585195/>

Kultur- og likestillingsdepartementet. (2024). Meld. St. 7 (2024–2025). Om seksuell trakassering.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-7-20242025/id3077868/>

Leath, S., Jones, M., Jerald, M. C., & Perkins, T. R. (2021). An investigation of Jezebel stereotype awareness, gendered racial identity and sexual beliefs and behaviours among Black adult women. *Culture Health & Sexuality*, 24(4), 517–532.

<https://doi.org/10.1080/13691058.2020.1863471>

Majid, S. (2022, January 23). Å være eller ikke være norsk. VG. <https://www.vg.no/nyheter/i/L5ddG4/aa-vaere-eller-ikke-vaere-norsk>

Malaney-Brown, V. K. (2022). The Influence of Familial Relationships: Multiracial Students' Experiences with Racism at a Historically White Institution. *Genealogy*, 6(3), 64.

<https://doi.org/10.3390/genealogy6030064>

Malterud, K. (2012). *Fokusgrupper som forskningsmetode for medisin og helsefag*. Oslo: Universitetsforlaget.

Nakashima, C. L. (1992). *An invisible monster: The creation and denial of mixed-race people in America*. In M. P. P. Root (Ed.), *Racially mixed people in America* (pp. 162–178). Newbury Park, CA: Sage Publications.

Nilsen, L. V. (2020, 13.juni). Historien om den norske rasismen. Nasjonalbiblioteket.

<https://www.nb.no/historier-fra-samlingen/historien-om-den-norske-rasismen/>

Noble, J. (2021). Understanding Mixed Race Identity Development. Simple Practice Learning.

<https://learning.simplepractice.com/learn/course/understanding-mixed-race-identity-development/files>

Nobles, M. (2000). *Shades of citizenship: Race and the census in modern politics*. Stanford, CA: Stanford University Press.

NOU 2015: 7. (2015). *Assimilering og motstand: Norsk politikk overfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-7/id2414316/>

Omi, M., & Winant, H. (2015). *Racial formation in the United States* (3rd ed.). Routledge.

Root, M. P. P. (Ed.). (1996). *The multiracial experience: Racial borders as the new frontier*. Sage Publications.

Rysst, M. (2022). "Stuck in Their Skin?": Challenges of Identity Construction Among Children with Mixed Heritage in Norway. *Journal of Critical Mixed Race Studies*, 1(2). <https://doi.org/10.5070/c81258318>

Salole, L. (2024). Identitet og tilhørighet. Temaer i krysskulturell oppvekst. Oslo: Gyldendal Akademisk

Sandset, T. (2020). *Color that Matters: A Comparative Approach to Mixed Race Identity and Nordic Exceptionalism*. Routledge

Sannhets- og forsoningskommisjonen. (2023). *Rapport til Stortinget fra Sannhets- og forsoningskommisjonen*. Stortinget. <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/sannhets--og-forsoningskommisjonen/rapport-til-stortinget-fra-sannhets--og-forsoningskommisjonen.pdf>

Saue Johansen, M. & Skorpen Olsen, H. (2020). Thomas (36) ønsker at flere skal bruke ordet «melaninrik» – språkeksperter er skeptiske. TV 2. <https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/thomas-36-onsker-at-flere-skal-bruke-ordet-melaninrik-sprakeksperter-er-skeptiske/11504845/>

Schackt, J. (2025). *Melaninrik*. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/melaninrik>

Sibeko, G. (2022). *Alle blir fri*. Ordatoriet.

Skjong, H., (2023). Å snakke om rasisme - når rasismestempelet svir mer enn rasismen. Pegasus.

Small, P. A. (2024). *Multiracials' affective, behavioral and identity-specific responses to identity denial*. *Journal of Experimental Social Psychology*, 115, 104647. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2024.104647>

Song, M. (2025). The Double-Edged Nature of Whiteness for Multiracial People with White Ancestry in the US and UK. *Genealogy*, 9(2), 46. <https://doi.org/10.3390/genealogy9020046>

Sosoo, E. E., Bernard, D. L., & Neblett, E. W. (2020). The influence of internalized racism on the relationship between discrimination and anxiety. *Cultural diversity & ethnic minority psychology*, 26(4), 570–580. <https://doi.org/10.1037/cdp0000320>

Statistisk sentralbyrå. (2025, 7.mars). Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre>

Statistisk sentralbyrå. (2024). *Monitor for norskfødte med innvandrerforeldre* (Rapport 2024/43). <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/monitor-for-norskfodte-med-innvandrerforeldre>

Stoler, A. (2002). *Carnal Knowledge and Imperial Power: Race and the Intimate in Colonial Rule*. 10.1525/9780520927742.

Synnes, R. M., & Iversen, L. L. (2023, February 4). Mange ser på rasisme som noe overdrevent, noe som ikke skjer i Norge. Forskersonen. <https://www.forskersonen.no/black-lives-matter-kronikk-meninger/mange-ser-pa-rasisme-som-noe-overdrevent-noe-som-ikke-skjer-i-norge/2150447>

- Thoresen, A., & Christiansen, T. W. (2000, 15. november). *Ikke kall oss negere*. Dagbladet. <https://www.dagbladet.no/sport/ikke-kall-oss-negere/65662278>
- Twine, F. W., & Gallagher, C. (2008). The future of whiteness: A map of the 'third wave'. *Ethnic and Racial Studies*, 31(1), 4–24. <https://doi.org/10.1080/01419870701538836>
- Yang, Y., Tagore, P., & Welles, B. F. (2025). "I'm so sick and tired of this": Understanding the Roles and Scenarios in Self-Disclosure of Everyday Experiences of Racism on Social Media. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 9(7), 1–35. <https://doi.org/10.1145/3757412>
- Zamora, T. I., & Padilla, A. M. (2024). Making sense of conflicting messages of multiracial identity: a systematic review. *Frontiers in Psychology*, 15, 1307624. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1307624>
- Waring, C. D. L. (2022). Appearance, Parentage, and Paradox: The White Privilege of Bi/Multiracial Americans with White Ancestry. *Sociology of Race and Ethnicity*, 9(1), 56–71. <https://doi.org/10.1177/23326492221106439> (Original work published 2023)
- Weaver, S. (2010). The 'Other' laughs back: humour and resistance in anti-racist comedy. *Sociology*, 44(1), 31–48. <https://doi.org/10.1177/0038038509351624>
- Wingfield, A. H. (2010). Are some emotions marked «Whites Only»? Racialized feeling rules in professional workplaces. *Social Problems*, 57(2), 251–268. <https://doi.org/10.1525/sp.2010.57.2.251>
- Wright, N. L., Longerbeam, S. D., & Alagaraja, M. (2022). Chronic Codeswitching: Shaping Black/White Multiracial Student Sense of Belonging. *Genealogy*, 6(3), 75. <https://doi.org/10.3390/genealogy6030075>

VEDLEGG 1. SPØRREUNDERSØKELSEN

Vil du være med å finne et norsk begrep for «mixed»?

Likestillingssenteret har i 2025 fått midler til å fortsette arbeidet med å utvikle et antirasistisk språk på norsk. I samarbeid med Senter for Likestilling, Reform, Nasjonalt Antirasistisk Nettverk og Minoritet, ønsker vi å utforske begrepet «mixed». Vi starter med å samle inn tanker og meninger gjennom et spørreskjema for å bidra til utviklingen av en mer inkluderende og dekkende terminologi. Ditt perspektiv er viktig for oss.

Vi ønsker å forstå hvordan begreper som «mixed» blir oppfattet, og hvordan vi kan utvikle et norsk språk som er inkluderende for alle, uavhengig av etnisk bakgrunn, familieform eller opprinnelse. Vi løker deg som selv identifiserer deg som «mixed». Du kan også svare på vegne av egne barn.

Hva betyr «mixed»?

Begrepet «mixed» refererer til personer med foreldre fra ulike etniske bakgrunner. Det er et bredt begrep som omfatter mange forskjellige erfaringer og opplevelser. I dette spørreskjemaet bruker vi begrepet for å beskrive personer med blandet etnisk opprinnelse, og vi ønsker å inkludere alle som kan relatere seg til dette.

Utvikling av norsk terminologi

Gjennom dette arbeidet ønsker vi å utvikle ett eller flere norske begreper som kan beskrive personer med blandet etnisk bakgrunn. Begrepene som benyttes i dag kan ofte føles begrensende, eller vi tyr til engelske begreper som «mixed». Dette kan skape avstand, både språklig og identitetsmessig, og usynliggjør også denne mangfoldige gruppen i forskningen. For personer med blandet bakgrunn kan det også oppleves som om man ikke har en stemme i den antirasistiske debatten, eller at man ikke helt hører hjemme i den. Gjennom språkutviklingen ønsker vi ikke å ekskludere noen, men heller utvide begrepene for å gjøre dem mer åpne og inkluderende. Dette er et antirasistisk arbeid som handler om å utfordre og videreutvikle sosiale konstruksjoner rundt identitet, etnisitet og tilhørighet. Vi ønsker å åpne opp for at terminologen kan reflektere et mangfold av erfaringer, og være inkluderende for alle typer bakgrunner. Vi ønsker dermed å favne bredt, med mål om at terminologien bør være nyansert og reflektere mangfoldet.

Deltakelse i dialogmøter

For å finne frem til den beste løsningen, inviterer vi til flere dialogmøter. Vi arrangerer fysiske møter i Østlandet (Oslo), Innlandet (Hamar), Sørlandet (Kristiansand), samt et online møte med hovedfokus på Nord-Norge, i tillegg til et åpent online møte. Dette er en mulighet for å dele tanker, erfaringer og synspunkter, slik at vi sammen kan utvikle et språk som er inkluderende og rettferdig for alle.

Ønsker du å delta i et av disse dialogmøtene?

Påmelding kan gjøres her: <https://forms.office.com/e/AeBv94i9Fm>

Vi stenger både spørreskjemaet og påmelding til dialogmøter fredag 27.august.

Har du spørsmål?

Ta gjerne kontakt med prosjektleder Carina Carlsen på e-post: carina@lss.no

Takk for at du bidrar til dette viktige arbeidet!

1.Hvilket kjønn identifiserer du deg med?

- Kvinne
- Mann
- Ikke-binær
- Annet

2.Hvor gammel er du?

- 0-12 år
- 13-17 år
- 18-24 år
- 25-34 år
- 35-44 år
- 45-54 år
- 55-64 år
- 65-74 år
- 75 år og eldre
- Jeg svarer på vegne av barn(a) mine

3.Er du «mixed», eller har barn som er «mixed»? (du kan velge flere svaralternativer)

- Ja, jeg er det selv
- Ja, jeg har barn
- Nei, ingen av delene

4.Hvilke begreper bruker du?

- Bietnisk
- Bindestreksidentitet (eks: norsk-pakistansk)
- Blandet etnisitet
- Blandet etnisk opprinnelse
- Blandet opphav
- Fleretnisk
- Flerkulturell
- Mixed/mikset
- Mixed race
- Multietnisk
- Norsk
- Norsk og...
- ... og norsk
- Annen landbakgrunn
- Annen landbakgrunn og...
- Jeg bruker ikke noe bestemt begrep/ønsker ikke å kategoriseres

- Annet

5.Hvis du valgte annet, utdyp her:

6.Kan du utdype hvorfor du bruker begrepet/begrepene?

7.Dersom ikke benytter et bestemt begrep eller ikke ønsker å kategoriseres, utdyp her:

8.Annet?

VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE TIL DIALOGGRUPPENE

Inndeling

Om språk og selvbeskrivelse

- Når du snakker om deg selv eller barnet ditt, hvilke ord bruker du om bakgrunn og identitet?
- Hender det at du bruker ord for «mixed» fra flere/andre språk? .
 - Er det situasjonsbetinget hvilke ord du bruker når?
- Hvordan opplever du å bruke disse ordene? Gir de mening, føles de riktige, eller mangler det noe?
- Har du opplevd at andre har brukt ord om deg eller barnet ditt som traff godt – eller som følte feil? Hvordan var det?
- Hvis du skulle funnet på et nytt norsk ord for å beskrive «mixed», hva kunne det vært?
 - Hva ville vært viktig for deg med det ordet?

Om behov og betydning

- Dersom det har vært nødvendig: Hvordan har du opplevd å forklare bakgrunnen din i ulike sammenhenger?
- Hvilken betydning synes du språk og begreper har hatt for hvordan du snakker om eller deler bakgrunnen din?
- Har du opplevd at ordene du har tilgjengelig fungerer godt for deg, eller har du noen gang savnet andre ord?
- Hvordan tror du det kunne påvirke deg – eller andre – hvis det fantes et eget norsk ord for «mixed»?
- Hvem tenker du først og fremst ville hatt nytte av et slikt ord? (Deg selv, forskningen, andre, etc)

Om identitet og samfunn

- Har du opplevd at tilhørighet eller forståelse har endret seg avhengig av hvilke ord som ble brukt om deg?
- Hvordan opplever du balansen mellom hvordan du selv beskriver deg, og hvordan andre (venner, familie, samfunnet eller systemet) beskriver deg?
- Når myndigheter eller forskning spør om bakgrunn, hva tenker du er en god måte å gjøre det på?
- Hvis man skulle laget en definisjon for hvem som faller innenfor denne gruppen - hvor bred eller smal tenker du denne burde være?
 - Hvem burde det omfatte, og hvorfor?
- Hva tror du kan være de største utfordringene med å innføre et nytt begrep?
- Hva ser du som de viktigste mulighetene eller gevinstene ved å ha et norsk begrep?
- Til slutt: hva opplever du som det aller beste med å være «mixed»?
- Er det noe du ønsker å legge til?

